

ספר

חז"ר ב

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

יבִּלְכֵל

קשט ודת ומיטב הגיון בחובות הישראלי הבלתי תלואים בארץ
ירשתו, לעשות את כל דברי התורה והמצוה.

מערכת התורות

תורת ה' תמימה משיבת נפש (תהלים י"ט ח').

חבר אשכנזית

מהרב הגאון הצדיק, זקן החכמה והתושיה

מהר"ר שמשון ב"ר רפאל הירש זצ"ל

(רב לעדת ישרון בפראנקפורט אם סאין).

סתרגם עברית

על ידי

משה זלמן במ"ה שמואל הלל ז"ל אהרנזאהן מקאָוונא.

שנת תרנ"ג לפ"ק

פְּרָקֵי הַתּוֹרוֹת

<p>(ט) אֲהַבָּה .</p> <p>(י) אֲמוּנָה .</p> <p>(יא) צְרוּת .</p> <p>(יב) גְּאוּה , עֲנוּה .</p> <p>(יג) הַאֲוָה .</p> <p>(יד) הַתְּקַדְשׁוּת .</p> <p>(טו) שְׁנֵאוָה .</p> <p>(טז) אֲהַבַת תְּרַע .</p> <p>(יז) רַחֲמִים .</p> <p>(יח) נְמִירָה .</p> <p>(יט) קְבֻלַּת לֵהָרִד .</p> <p>(כ) דִּזֹן לְכַף זְכוּת . —</p>	<p>(א) אֱלֹהוֹת — קְבֻלַּת עוֹל מְלָכוֹת שָׁמַיִם .</p> <p>(ב) אֲחֵדוֹת .</p> <p>(ג) עִז , שְׁתוּף .</p> <p>(ד) הַשְּׁקִפְתֵנוּ עַל הַתְּבַל . (שְׁלֵא) לְתוֹר אַחֲרֵי הַלֵּב וְהָעֵינַן .</p> <p>(ה) רָגַשׁ עֲרַפְנוּ עָלֵינוּ .</p> <p>(ו) הַשְּׁקִפְתֵנוּ עַל הַחַיִּים (לְהִיזוֹת תְּמִים עִם ה').</p> <p>(ז) הַתְּגַלּוֹת — זְכוּרַת מְעַמְד הַר סִינִי . —</p> <p>(ח) יִרְאָה .</p>
---	---

דבר אל הקורא

לפני כלות הדפסת מערכת העדות מהס' תורב' בהעתקתי העברית, גמרתי בדעתי לתת אחרי העדות גם את מערכת התורות, אף כי אמרתי בפתח דברי להדפיס בספר הזה רק את המערכה האחת, עדות בלבדה, והנני מצרף עתה את ההוספה מפני הטעמים האלה: (א) לבלי לכנוע את הטוב בהיות לאל ידי, להשביח את מעלת הספר הזה וחיין ערכו, גם באיכות גם בכמות הענינים הרמים, עיי' המערכה החדשה הזאת, בעוד מובן מאליו, כי חלקי העדות והתורות, בבואם יחד בספר הזה, יהיו טובים השנים מן האחד, רק חלק העדות לבדו, ואקוה כי הקוראים ירצו גם את פעלי זה, ובעין יפה יקבלו גם את ההוספה - (ב) יען כי חפצי הנאמן הוא, להוציא לאור את כל הספר תורב' בהעתקתי העברית בזמן היותר מוקדם, לכן משתדל אנכי, כי אדיר חפצי זה יוכל להיות אפשר להתקיים ולצאת לפועל ברצות ה' וראיתי עתה לסדר את הספר הזה בדפוס, באופן, כי מערכת התורות תלוה אל מערכת העדות ושאר המערכות: משפטים, חוקים, מצוות, עבודה, תוכלנה לבוא יחד בחוברת בספר אחד שני לזה, ובו אשלים איזה את כל הספר תורב' בדפוס עד תומו, ואלו הדפסתי בספר הראשון הזה רק את מערכת העדות בלבד, כי אז נבצרה ממני עוד היכולת להדפיס את כל שאר המערכות הנזכרות בכרך אחד, הן גם בלעדי מערכת התורות יגדל וירחב הספר השני, שהוא יהיה האחרון מהספר תורב', גם בכמותו, אך בסדר ההדפסה במערכות של עתה, אקוה, כי בישע ה' יוכל כל הס' תורב' להיות נדפס רק בשני ספרים, בספר הזה ובבא אחריו, ולא יותר, לוא רק ספרי זה ימצא לו מהלכים בקרב חוג הקוראים העברים -

מערכת התורות בקאריגינאל האשכנזי של הס' תורב' נדפסה לפני מערכת העדות, ואנכי בהעתקתי העברית משום אין מוקדם ומאוחר בתורה ומטעם מחשבתי הרצויה, כאמור בפתח דבר, בחרתי לתת בעד הקוראים

העברים את מערכת העדות ראשונה, יען המערכה הזאת היא מסוגלה ביותר להרגיל את הקוראים בהלך נפש ותעופת רוח הרהג המחבר זצ"ל ולקבוע בלבם את רעיוניו והשקפותיו הנעלים, בעוד חלק העדות בחיי ישראל והזמנים כמו: שבת, מועדים, ר"ה ויוהכ"פ, פסח, סכה ועוד ועוד רשומים יותר נפרד לכל אחד בהליכות עולמו, ובראותו אור גדול בחלק העדות באור תורה ונר מצוה עפי מיטב ההגיון של המחבר בקשט ודת, עד כי יהיה מלא רוח איש ישראל, אז נפשו תכסוף לשבוע משוב הלך-חשוב, אשר יורה דעה בשאר המערכות, ובכלות הקורא לקרוא או ללמוד בספר הזה את חלק העדות, גם ילך לבטח דרכו, ובמערכת התורות בטה ימצא את אשר אותה נפשו, או ידע אל נכון, כי רב טוב צפון גם ביתר המערכות, בעוד השתים האלה תתנה ערובתן בעד השאר, גם יכיר ויוקיר את גודל התועלת, אשר בכל הספר תורב בכלל ובכל חלק מחלקיו בפרט. —

מובן מאליו, כי רק בעדות ובתורות, בגלל הטעם הנזכר, מצאתי נכון להפוך את הסדר, אבל לא בשאר המערכות, בעוד לא נדרש יהיה עוד לחכב את רעיונות המחבר על לבות הקוראים המבינים או למדי את חין ערכם, לכן תבואנה גם בעברית כסדרן באשכנזית, וה' ישלים הפצי להוסיב ולהועיל. —

קאזנא "מנ"א תרנ"ב. —

המעתיק.

תּוֹרֹת

תּוֹרֹת מְאִירוֹת וּמְעוֹרְרוֹת
אֶת הַרוּחַ וְהַנְּפֶשׁ לַחַיִּים.

א.

אֱלֹהוֹת

קַבְּלַת עוֹל מְלֻכוֹת שָׁמַיִם.

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים (שְׁמֹת כ', ב').

א.

פְּעוּלַת הַדַּעַת וּפְרִיקָה לַחַיִּים — אֹלָם לֹא בַדַּעַת בַּלְבַּד יִגְמְלוּ הַחַיִּים
וּפְרִי יִשׁוּ לָמוֹ, יַעַן הַדַּעַת לֹא תִסְפִּיק לֹה וְתוֹשִׁיָה נִדְחָה מִמֶּנָּה; לִכֵּן,
אֵת אֲשֶׁר רִכַּשְׁתָּ לָךְ בְּכֹלל כְּחֹזֵג הַדַּעַת, עֲלִיךָ לִכְוֹנְנָה וּלְסַעֲדוֹ, לְמַעַן יִהְיֶה קָרִיב
הַדָּבָר אֵלֶיךָ מֵאֵד בְּיֹחַס אֵל עֲצֻמָּךְ; אֵת שֶׁהִכַּרְתָּ לַדַּעַת אֵל נִכּוֹן, עֲלִיךָ לְהַחְזִיק
בְּמַעֲוֹז: הוֹצִיאֲהוּ מִכָּלל יְדִיעָה וְהַכְנִיסֵהוּ בְּקָרִב הַלֵּב, שֶׁהוּא מְקוֹר הַחֲלָמֹת
הַדַּעַת — לַחַיִּים תּוֹצְאוֹת — הִכַּר הַמְתַּאֲמָת וְהַמְאֹשֵׁר דְּרוֹשׁ לְחִדּוֹר קְלוֹ קְלִיל
בְּקִרְבְּךָ, עַד כִּי יִהְיֶךָ לְחֶלֶק מַעֲצֻמוֹתֶיךָ, לְהִיוֹת מֵאוֹ וְהַלֵּאָה יִסוֹד מוֹסַד
לְפַעֲלוּתֶיךָ — וְרַק אִזְ חֲלָקוֹ בַחַיִּים.

ב.

אֲמַנָּם כֵּן הוּא גַם בַּדָּבָר הַרְעִיּוֹן הַנְּכֹוּהָ מַעַל נְכֹוּהָ — בַּרְעִיּוֹן
ה" — וְלֹא יִהְיֶה, כִּי קִנִּיתָ אוֹתוֹ לֹא עִי אוֹתוֹת הַשֶּׁכֶל הַרְעִיּוֹנִי בַלְבַּד
וּמִצְפְּתִי מִשְׁפָּמִי, אֲשֶׁר יִהְיֶיךָ בְּעֵינַיִם סְנוּרוֹת וּבְאֹזְנַיִם אֲמוֹמֹת מוֹל פְּנֵי הַתְּבַל
וּמְלוּאָה — לֹא גַם עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֵת ה' בְּטַבַּע, אֲזוּנֶיךָ תִשְׁמַעְנָה אֵת הַדָּבָר קוֹל
בְּתוֹלְדוֹת בְּנֵי אָדָם, לֹא גַם פְּתִיבֵי הַקִּדְשׁ יִבְעוּ לָךְ כִּמְאוֹ אֲמַר מִהַלִּיכוֹת
אֵל מִלֶּכֶךְ בְּקִדְשׁ וְדָבָר הוֹפַעַת שְׁכִינַת כְּבוֹדוֹ בְּדַבְרֵי הַיָּמִים וְקוֹרוֹת הַדּוֹרוֹת —
אֲבָל אֵתְהָ הַשְּׁנֵת אֵת כָּל אֱלֹהֵי רַק בְּשֶׁכֶלֶךְ וְשִׁמְרַת זֹאת בְּזִכְרוֹנֶךָ בַלְבַּד —
כָּל עוֹד לֹא קִבַּעַת בְּרוּחְךָ, בְּנַפְשְׁךָ וּבְלִבְבְּךָ, כִּי ה' אֲמַנָּם ה' אֱלֹהֶיךָ הוּא,
כָּל עוֹד לֹא תַחֲוֹשׁ בְּכָל עֲצֻמוֹתֶיךָ, כִּי אֲכַן ה' אֱלֹהֶיךָ הִנְהוּ; כָּל עוֹד גַּם
הַרְעִיּוֹן הַמְאֻד־נִעְלָה הַזֶּה קָנָה לוֹ זְכוּת אוֹרָה רַק בְּמוֹה רֵאשׁךָ בַלְבַּד —
הִנֵּה גַם רַעִיּוֹן כָּל הַרְעִיּוֹנוֹת הַזֶּה, גַּם הוּא עוֹדֵנוֹ לֹא יִשׁוּהָ פְרִי לַחַיִּים. —

וְלֹא גַם תִּשְׁנֶה לִנְגַד עֵינֶיךָ אֵת הָעוֹלָם כְּלוֹ, כִּי הִנְהוּ הַיִּכָּל ה', מְקִדְשׁ
מִלֶּךְ עֲלִיּוֹן הַמּוֹשֵׁל בְּכָל וְכָל יְכוֹל, אֲבָל לֹא תַחֲוֹשׁ בְּנַפְשְׁךָ בְּכָל מְקוֹם,

אֲשֶׁר

אשר שמה תדרוך כף רגלך בהיכל הזה, כי גם הוא הנהו אדמת קדש לה' — ואם גם תכיר לדעת ככל צבא יצורי הבריאה, כי הנה הנם מונה כבוד מחיל צבא משרתי אל, עבדי ה' פלמו — ואם גם תחוש, כי הנך יצור ה', אבל לא תרגיש בכך ובעצמך, כי כמוהם כמוך עבד ה' הנך גם אתה — לוא גם נוכחת לדעת, כי תעודת ישראל היא מאד נעלה וכי במנת נורלו הנודת אמנם כלי מחזיק ברכת ביד ה' להנוך האנושית — אבל את עצמך לא תחשוב, כי הנך פֶּלֶךְ פֶּלֶךְ ליל בן־ישראל, בת־ישראל, הביטה וראה! הן אז הדעת שלך כלא נחשבה — מדעת כזאת לא יגמלו החיים ופרי לא ישוו למו. —

ג.

לכן בטבוא לחיי ישראל כתוב לאמר: „אנכי ה' אלהיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, אנכי ה', אנכי אלהיך!“

„אנכי“, עצם שמציאותו מצד עצמו, מחוץ להעולם וממעל לו — ה', אשר אמנם בכל זאת בחסד אהבתי, בעת רצון, קראתי את העולם בליל אל מציאותו, (ה', עולם חסד ויגנה), בחסד אהבתי אחיך ואכלכל את צבא היצורים, באהבה ובחסד קראתי ביהוד למאהבי להאנושית להתפתחות החיים בראש כלם בבחירה חפשית. אנכי, אנכי אנהל דורות עולמים, את העבר, את ההווה ואת העתיד לשלמות התפתחותם באהדות כללית, ואנכי בגלל הפיץ חסדי זה למין האנושי לחנוכו בחסד אהבתי „הוצאתיך מארץ מצרים“ — גמתי ידי בהליכות עולם גם פעלתי למענך בתולדות בני אדם, ויותר מכלם ננליתי אליך בפועל ובמעשה בתור בורא הכל, כל יכול, מסדר, מחזיק ומכלכל חיים ושליט על הטבע, גם בתור בורא, מסדר, שופט, מחנך את חיי האנשים בכל עם ועם ומושל בלאומים, ולכן אתה הלא תחזיק במעווי, יען אתה הלא לא תוכל לכחש בנסיון של עצמך, ואם גם בני נכר ולוא גם כל העולם כלו יבכשו לי — אנכי, „אשר הוצאתיך מארץ מצרים“, אנכי נהייתי לך לבורא בפעם שנית, ואם כל איש ואיש בתור יצור שדי קרוא הלום להיות, עבד ה', הלא עליך החובה כפולה ומכופלת לקדש עצמך, אותך וכל אשר לך, להיות כלי מחזיק ברכה לעבודתי, בעוד הנך נושא את דגל האמריסלה:

ד.

„אנכי ה' אלהיך!“ הנהו בוראך, מחוקקך, שופטך, המפקד את צבא העיניך, רגשותיך, דבריך ופעולותיך — עליך להביט על כל קנין פנימי וחיצוני כי מידי הוא לך — כל נשימה ונשימה מחיך, היא מתנת ה' לך להיות חלקך בחיים — עליך לחשוב עצמך וכל אשר לך, כי קנין שלי אתם, שאתה ושלך שלי וקדש עצמך פֶּלֶךְ כליל אֵלִי, אֵלִי, עם כל חלק וחלק מקנינך ובכל חלק וחלק מזמנך, ברה, ברגש, בכח הנוף וברכוש, קדש עצמך אֵלִי! אֵלִי בדבורך ובמפעלך! להיות כלי יוצר בידי ומוציא לפועל

לפועל את רצוני עם כל אשר אֶתְךָ ובאשר יהיה לך, בוא נא וְהִקְנַם ככה
 בחופש ובבחירה בתוך "מקהלת יצורי הבריאה", בתור יציר כפי, עבדי
 אתה, איש־ישראל! —

ה.

זה השער לה' ולחיי ישראל, זה הוא התנאי והיסוד מוסד לכל הכתוב
 עוד לחיי ישראל. הבה עלם בן ישראל! עלמה בת ישראל! אם שמת לבך
 להתבונן על כל הכתוב בתורה עד האמר-סלה הזה (*), אם רוח התורה אֶצְלָה
 מהודה ורוחה על רוחכם ולמדתם לדעת את ה', למדתם להכיר את ה' בתבל,
 באנושית וכישראל, אם למדתם לדעת את כבוד האדם וכבוד איש־
 ישראל הנאמן ביסוד המעלה — והרעיון הכביר ונאור: "כי הנכם בעצמכם בעלי
 השם ונושאי דגל שם איש־ישראל" סלא את כל חדרי לבכם בהדרת-קדש
 ובתרת-קדש, הבה! קרבו נא הלום, גשו הנה אל סף היכל החיים של
 איש־ישראל וקדשו עצמכם לחיי איש־ישראל אלה! בואו נא, וקבלו
 עליכם עול מלכות שמים, קבלו עליכם את ה', להיות ה' אלהיכם
 וקדשו עצמכם אליו בתור עבדי ה' אלהיכם, עם כל אשר לכם, כי הנכם
 עבדיו בכל חלק מחלקי הזמן ובכל נשימה מנשימת אפכם — עבדי רצוני הקדוש
 אתם — אישי ישראל! . —

ב.

אֶחָד וְאֶחָד.

שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (דברים ו' ד):
 וידעת היום והשבת אל לבבך, כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל
 ועל הארץ מתחת אין עוד (דברים ד' ל"ט) . —

א.

שמע ישראל ושים לבך להכין, שמע את כל זאת מנסיון עמך, מדברי ה'
 אלהיך, צא ולמד, דע והכר והוקיר בעד החיים: כי ה', אשר אותו הפרת
 לדעת, שהוא ה' אלהיך, כי ה' אלהיך הוא ה' אחד.
 ואם כי התבל תציג ותשנה לנגד עיניך חזיונות מחזיונות שונים:
 בריאה, סדר, החזקה — פה קריאה למציאות ושם לאפיסת המציאות, אֶבִים
 (קיימע) לציץ ופרי, פרי לרקבון ואבק, אבק ורקבון לזרע וצמח מחדש — פה
 תנוח

(* דברי התורה עד התגלות ה' על הר סיני, אשר חין ערכם ומעלתם בארתי ביסוד מוסד
 בחלק הראשון מספרי "מוריה" ובספר "אגרות צפון" (ה"ט) מכתבים ע"ד היהדות מתרגם עברית
 ע"י מעתיק הס' "חורב") מהמכתב ג' עד המכתב ט' . —

תנח האבן סטרה ומסוגרת בפני עצמה ושם הצומח יתפתח לכרכה; הנך רואה את הבעל חי, מתחרה בתעצמות עוזו לפעולה עצמית, ואת האדם המסיר מעליו את כבלי "ההכרה" יתיצב לפניך כתור בעל פועל בבחירה חפשית — הוק ולא יעבור שורר בעולמות השמים ותמורה תמידית שלטת בהתפתחות התבל. —

כמו כן בקורות העמים הזיונות המונים ושונים למיניהם יופיעו אליך: בני אדם נכראים, מלמדים, מקבלים ענשם, מהנכים — לפעמים, כאלו אין צופה ומכיט עליהם, הנם מסורים ברשות עצמם; גם בזמן ובמקום ידועים יד' נטויה כמערכת התולדה ובהתגלות ה', יצא לאור עולם עם מיוחד מקרב עמים, אף בקאו אף יצרו — ילמדו וינחהו — מלחמה ושלוה, שפע רב ומחסור, מות וחיים בנזרת המושל בלאומים — עמים נהונים בדרך החיים, אשר לתולדות בני אדם יבערוב שמשם והנה שערי שאול ואבדון נפתחים לפניהם. —

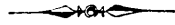
הזיונות מחזיונות שונים יגלו לך גם כחיי עצמך:
כה אשר הכיאיך הלום — עין צופיה עליך — קול מתקק חקי חידך, קול שופט צדק, אשר ידון ויחרוץ משפטך, יד אשר תחנך אותך ותיסרך למשפט, יד שהיא הנותנת והיא הלוקחת הליפות מסך, גוף ורוח, חיים וקוֹת, בריאות ומהלה, אשר ואמן, כח ורפיון, ציה ושמחה: אתה בעצמך הנך יצור כפול בעל "גוף ורוח" גם קרוא הנך הלום לקחת ולתת — להתפעל ולפעול. —

אולם אם גם חזיונות מרובים ושונים יתיצבו ויפיעו לנגד עיניך גם כמבע, גם בתולדות בני אדם, גם כחיי עצמך, ככל זאת הלא השגת והפרת לדעת, גם עליך ללכך ולחכב את זאת, בתור ידיעה נאמנה בעד החיים, כי כל אלה יחד, הן המה רק מפעלות ה' אל אחד ומיוחד לבדו, ורק ברצונו נעשה ונעשה הכל, ברצונו גם לך נתן ונתן הכל. בכל מקום ובכל הנהו רק ה' אחד ושהכל נהיה רק מה' אחד זה בשמים ובארץ, ואשר אם כן הלא הכל כאשר לכל נועד הנהו רק אל תכלית אחת, אל תקבית החכמה האחת. —

ב.

אבל על כלם עליך לקבוע זאת בלבך בעד חיי עצמך: הן הפרת לדעת כי ה' אלהים, אל יחיד ומיוחד זה, הוא ה' אלהיך בעד החיים, וכמו העולם קלו עם כל חזיונותיו השונים ותולדות בני אדם עם כל ההליפות והתמורות, ככל זאת מיד אל אחד יצאו לפועל, ה' אחד ינטלם וינהלם, ותעודתם לעבוד את ה' אחד ולהתפתח לעבודת יהודו זה — כמו כן עליך להכיר ולדעת ולהוש בנפשך, כי היי עצמך עם כל הליפותיהם ותמורותיהם, גם כן מוצאם הוא מאל יחיד ומיוחד זה, הוא ינהלם, ינטלם וינשאם, למען ישאפו אל קרבת ה' אל אחד, ועל כלם לחוש ולהשיג, כי חייך עם כל תמורותיהם מתנת אל יחיד המה לך, וכי עליך לבונן אותם באחדות גמורה וחלוטה ולדבקה בה' שהוא

שהוא אל אחד, למען דעת, כי תעודת חיך ברוח ונוף, ברעיון וברגש, בדבור, במעשה והנאה, בעישר ובמהסור, בשמחה וצרה, בכריאות ובמחלה, בחופש ובעבדות, בחיים ובמות, בכל מקום ובכל זמן, היא תשאר לעולם תעודה אחת, יען כל אלה מוצאם לך מה' אחד, מה' אחד נתנו לך כל אלה לתעודת החיים, ולכן דרושים המה להיות לך שוים יחד בערכם עליהם, בעוד בכלם ועם כלם הנך קרוא רק לעבודת ה' אל יחיד ומיוחד, אחרי ה' אלהיך, ה' אחד זה, תלך, והתאמץ לחיות באחדות שלמה כאחדות ה', אל אחד ומיוחד. —

ג.

ע"ז, שתוף.

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני (שמות כ' ג').

א.

הנך רואה בכל מקום כחות פועלים ונושאי הכחות האלה, עיניך תחזינה בטבע: יסודות (עלעמענמע) ונושאי היסודות האלה, כמו: השמש, הארץ, הים והאוויר — בחיי העמים: טבע, אדמה, נהרות, הרים ועוד ועוד, גם את משלה יד האדם לשנות ולתקן את הטבע בעזרת עצמות, הנך צופה ומביט על האנשים, על החכמה והמכלות, על הכח והרפיון, על התאוה והדמיון, המכוננים ומקורסים ופועלים את פעולתם להרע או להיטיב על מנת גורל העמים והיי לאומים, וכי השגחה עליונה פתחיון עזה שלמת על גורל האדם וחיו, וממעל להם הנך מתכוונן גם בחיי עצמך על רוח האדם ועל רוח הכהמה אשר בך, ותחזה בעצמך, כי אמנם הנך יציר בעל כח ובעל פועל, להביא ברכה או קללה לכל אשר מסביב לך. —

ב.

אבל אין גם אחד מכל אלה הנזכרים, איננו נמצא מעצמו, איננו פועל ועושה בכחו ועוצם ידו וברצונו לבד; אין גם אחד מכל אלה שהוא אלהים — רק כל אחד הנהו יצור ועבד ה' המושל בכל, מעשה ה' אל יחיד ומיוחד, רק ה' לבדו הוא האלהים ורק מלכותו בכל משלה אפס זולתו, בטבע: הלא ימשול חוק ה', בחיי העמים: שלמון השנחתו, בך: כח נתון לך מה', גם אתה בעצמך, בגופך הנך נכנע תחת חוק ה' ונושא אתה את בחירתך החפשית רק בתור מתנת אהבה וחסד מה' הכל יכול, ועל ידה ועפה הנך קרוא בחופש ובבחירה להקנע תחת החוק הכללי להיות העבד הראשון, בכור היצורים בתבל, כל זאת אתה הראת לדעת. —

אכן

ג.

אכן את אשר הכרת לדעת, עליך להנבח ביסוד מוסד ולקבוע אותו בלבך להיות פנת יקבת חייך, גם להוקיר ולכבד את זאת בעצם שלמותו להיות פעולתו אתך בחיים, עד כי גם בחייך לא יהיה לך שום דבר גלוי ונחשב בעיניך יחד עם ממשלת ה', לצרפהו אל ה', להיות גם הוא לך לאלהים, לא יהיה לך אלהים אחרים משותף יחד עם ה' ובפני השגחתו השולטת בכל; לא יהיה לך שום דבר, אשר תחשוב אותו לתומך חייך, למנהל רעיוניך, למכונן רגשותיך ומפקד צבא דבריך ופעולותיך, זולת ה' — אם תכונן בשום מקום על יציר נברא העומד מתחת לממשלת ה', לחשוב תועה, כי עומד הנהו בשותף עם ה', להיות גם הוא בעיניך כאלהים; אם תנאל בדבר חוק הטבע וככל חוק שתכיר לדעת אותו במציאות העולם, ואשר אמנם ממנו תראה רק את חכמת ה', ואתה תחת להציג בטבע את חוק הטבע, ובתולדות בני אדם את מנת גורלם תחת השגחת ה' ולהכניע אותם תחת ממשלתו, הנך משתף אותם להיות נלוים יחד עם ה', או תוציא איזה חלק ממערכת שלטון ה' ותחת ה' תאמר עליו, כי הוא זה "מקרה והזדמן"; אם תתנכר אל הבחירה החפשית שלך, שהיא אמנם מתנה נתונה לך מאהבת ה', ובהתכוננך ברוח הבהמה אשר בך, ותחת לחשוב, כי הוא זה כח נתון לך מה', ולהכיר, כי אמנם אתה בעצמך תוכל למשול בו, ואתה הוא המושל עליו, תדמה כי הוא זה רוח כביר ממך, או יציר הרע, העומד ברשות עצמו ושלטונו עליך, ואתה לא תמשול בו — או תשכה, כי הנך פלך כליל תלוי רק ברצון ה', ותאמין, כי אתה "שֶׁלֶךְ" ואשר לך "שֶׁלֶךְ", ותעדה נאה ונאון ותתנשא לשים לבך כאלהים, אף בחיים החיצוניים. תחת לבנות ולכונן את חייך על ה' לבדו, הנך נשען גם על עשר ורכוש, על כחך ועוצם ידך, על דעתך ותבונתך וכדומה, אז הנך חוטא ופושע נגד תכן הלמד הנזכר, הנך עובר על הלאו האיום והנורא: "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני". —

ד.

ועבודת אלילים רבים זאת, איננה רק משגה בלבד, איננה רק טעות ושקר בלבד, יען כי באופן הזה היתה הדעה הזאת רק טעות בשקול הדעת, רק דמיון כוזב, ואם כי מוכן מאליו דמיון נאלח ונתעב, אבל: לוא היתה כזאת, כי אז לא היה עוד העון הזה עון גדול מנשוא, בעוד יכלו לחשוב, כי עם המחשבה והעבודה הזאת עוד מעלת האדם, תום, יושר וצדק יוכלו עוד להשאר איתו; אולם זאת לא זאת, כי אם רק תשתף שום דבר שבעולם להיות גלוי יחד עם ה', לצרפהו אליו להיות גם הוא אל בעיניך, כי אז מעלת האדם תשפל עד שאול תחתיה, תום וצדק כליל יחלפו, ובגין החיים הנסד על מהות המדות יתקדם כשבר נובלים ולא ישאר כל זכר למי. —

ה.

אם ישחק אדם איזה יצור מבלעדי ה', להיות נלוה עמו בממשלתו, או בהכרח ישפל האדם בחייו לרדת מטה מטה, בעוד, אם יחשוב האדם את היצורים, כי הנם עומדים ברשות עצמם וסרים רק למשמעת הפצם ורצונם, גם פורשים את ממשלתם על זולתם, למען יקלטו ויקבלו אל תוכם את הכל, להגדיל ולהרחיב את עצמם ולהתנשא עליהם, ובתור מולידים יתראו בפעולתם אָפָם, כי כל זה רק בגלל הנאתם, אם כן, האדם אשר יכבדם כבני אלים, בהכרח עליו לחשוב גם כן, כי הממשלה הבלתי מוגבלת, כי ההנאה והתענוג אינן תכונות בהמיות העומדות מתחת למעלת האדם, רק אלהיות הנה, העומדות ממעל לו, ובתור תכונות רמות כאלה יתחרה וישתדל גם הוא לקנות אותן ולהשיגן; אמנם כן באופן הזה אם חוק האחדות הכללית נעלמה מהשקפתו על התכל, וכל הנמצא בעולם כלו יתפוצץ בעיניו להמון אלילים בודדים, אשר יעבדו רק את עצמם, האיש ההוא עד מהרה יחשוב וימנה גם את עצמו אל משפחת האלילים האלה, וגם בחיי עצמו, מבלי הכר עוד ומבלי שים לב על החוק הכללי השורר בכל, הלא הוא יפרוץ בנקל את גדר החוק ההוא; עד מהרה יסיר כל מתג ורמן ממנו, יגדל פרע, גם יתום לגוע בגאווה ובתאוה המכילות גו ונפש גם יחד — וגם בחיים החיצוניים, אם אך מבלעדי ה' או עמו תשתף למנת גורלך גם איזה רכוש או קנין או תצרף לו איזה איש או את עצמך, את כחך ועוצם ירך לממשלתו, או אז הנך תועה בדרך החיים, גם ישעך וחפצך יתפוצץ להמון מאויי לב אין מספר למו, ולעת הצורך בחפצך להבטיח לך את אל-הדמיון שלך, עליך בהכרח לסוג אחר ולהתרחק מהפְּרָת אל אמת ומציאותו תכלית הרחוק; או תסיר מעליך את שם תעודתך להיות נקרא בשם איש ישראל — עבד ה' אל היחיד ומיוחד, יען למען תוכל להשיג את הרכוש והקנין, למען תתאמץ להבטיח אותו בידך או לקנות לך הן וחסד האיש, אשר בידו להעניק לך מטובו, גם תקוה להשיג ממנו את שתאמר הפצייבו או למלאות ספקך וחשק חושך בך, הלא עליך לשכוח ולהסיח דעתך מרצון ה' ולהיות עבד נכנע או אליל יחד עם יתר היתורים, אַתְּךָ בבריאה ואשר תחשבם אתה לבני אלים, ומה השפלת או, גם גסע יִתְרַךְ בך לכלי דעת עוד, כי עליך להיות להם "לא ה' וכמהם בן ה'" אל יחד ומיוחד ואיש ישראֵל. — לכן:

יודעת היום והשבות אל לבבך, כי ה' הוא האלהים
בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד.

ד.

השקפתנו על התבל . (שלא לתור אחרי לב ועין).

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם
(במדבר ט"ז ל"ט).

א.

בהשקפתכם על התבל, כן אמרו לנו חכמינו ז"ל, אל תלכו מבלעדי התורה, שהיא רק היא אור לנתיבותכם, לתור את התבל רק אחרי חזונות השכל הנוסד על החושים* (ואחרי מראה עין בשר, למען לא יוכל ויביא אותך הראשון אל כהשבה' (מינות), והשנית להנאה בהמית (זנות), ושניהם כאחד אל עבודת האלילים (ע"ז). —

ב.

הן שכלך הנוסד על החושים הלא נועד הנהו רק להשגת תכל היצורים, הוא ידע ויכיר בראש וראשון רק את הנראה לעין והמוחש בחוש המשוש, ורק אלה הדברים נמצאים והיים לפניו, ואם תתור ותשקוף אתה על התבל סחוץ לך, רק כפי אשר אתה קראת מהשכל הזה לכד, המוליכך בדרך השקפתך על התבל, ואשר הוא אמנם יכונן מקטך על פעולות הדברים אחד על השני ועל היצורים שהנם משולבים יחד, לחשוב, כי זאת היא התבל הקה, או הנך מבקש ככל האפשר לקשור בשכלך קצות השרשרת הגדולה ולהביאה בחוברת להיות בתכונת טבעת עגולה סגורה ומסוגרת בפני עצמה. — והנה יען מרגיש הנך, כי ישנם במציאות כחית מכחות שונים ואחד מהשני יאמץ — אבל מפני כי לא יצלה בידך לחבר את השרשרת בחוברת תבנית טבעת עגולה — או תשים אל היקשי השכל פנך והיקש על היקש יחייב אותך להחליט בהכרח, כי אמנם ישנו במציאות כח מיוחד להם, ואשר אתה תניח ותחזיק בשכלך כי הנהו בתורב ראוין, אשר עליו תחליט, כי הוא הוא הכח היסודי לכל היצורים

(* אנחנו נעריך בזה השקפתנו עפ"י הנוסח במסכת ברכות י"ב ב' ובספרי, (דעת מינים, דהתור עבירה, דהתור עכ"ם), אשר על פירו הוראת המלה "לב" איננה כהוראת המלה "יצר", רק במובן כל רעיון האדם הפנימי וכאשר יורה השם "לב" על "בשר ורוח" כמו יחבם ללב, לכן כנראה הנוסח "ששה" הוא העיקר (מצות ציצית, יציאת מצרים, עול מצות, דעת מינים, דהתור עבירה, דהתור עכ"ם) ולא "חמשה" — אמנם בילקוט ששם כתוב, אחרי לבבכם — ודהתור עבירה, אחרי עיניכם — "דהתור עכ"ם", כפי הגרסה נמשך אחרי הנוסח "חמשה" המאוד, אך לפי הנוסח שלנו, אשר על פירו מובן "עין" בהוראתה "עין בשר" — "עין הגוף" שעל ידה תצא פריקת עול התורה, יש לו סעד וסכך במצות "ציצית" בעצמה, אשר תצוה על העין לראות אותם ולזכור על ידם את התורה והדת, למען תבונן מבמה אל אל בשמים, ה' אלהינו ושמרת התורה והמצוה. —

היצורים — ואת הכה היסודי הזה תקרא בשם "אלהים"; אבל כה פעלת לך בזה, הן אתה תוכל רק להדביק את הכה היסודי הזה מתחת להשרשרת הגדולה, להיות נחשב לך בתור הכה הראשון, רק בתור החוליא הראשונה אל השרשרת הזאת. — אכן את ה' אלהיך, את האלוה מקרוב, האל הקדוש, מלוא כל הארץ כבודו, את אדון העולם בטרם כל יציר נברא, ואשר יהיה גם אחרי ככלות הכל, את אל תורתנו הקדושה, את המושל בכל ואשר בטובו ובחסדו יחזיק את הכל, אשר ברצונו ולתכלית חכמתו, קרא את כל הנמצאים אל מציאותם, את אל חי וקים, והשליט היחידי בכל התפתחות העתים והזמנים, את ה', שהוא ה' אלהיך ומקדשך — אותו לא תכיר ולא תדע בשכלך זה; הוא לא יהיה לך על פיהו: אל אדון על כל המעשים, כל יכול, חי וקים, אל צדיק ורב חסד, גבוה ונשא על הכל, רחוק ורוק ונעלם מכל, גם קרוב אליהם במאד מאד; את השליט היחידי את האל היחיד ומיוחד, אשר עין השגחתו משוטטת בכל, אותו לא תמצא בשכלך זה. בשום אופן, אתה תבוא ותגיע בלכתך אחרי שכלך זה בלבד לבחש בה' או לכפור בו — מינות — .

ג.

עין גופך — היא בפני עצמה תתור ותביט בראש וראשון רק בקרבת הגוף, היא תכונן מבטת ביהוד רק על הגוף, ואתה אם תלך אך אחרי עיניך בהשקפתך על התבל, אז, אף את התבל בכללותה לא תחזה בה, יען למראה העין הזאת התבל תתפורר להיות המון פרטים מיוחדים ואישים בודדים, אשר כל אחד מהם יהיה רק בעד עצמו, כל אחד מהם מתתרה רק להשיג ולקנות לו את הנאתו — אבל את החוק השורר בכלם ועל כלם, אותו לא תראה ולא תביט, את החוק, אשר שכם אחד יעבד אותו כל יצורי עולם, וסרים המה למשמעתו גם עם התחרותם ופעולתם בעד עצמם, ואשר אמנם החוק הזה יקראך להתרומם אל על — ובהשקפתך זאת, בהתבוננך כי יש לגופך, אשר אותו תעבוד העין ותשמשהו, גם כן נטיות, כי גם הוא חפץ להנות ולהתענג, אם כן תחשוב למה תגביל אותו ולמה תכלא ממך מאויי לבך? מדוע לא תשנה גם אתה בתענוג והנאה? למה לא תהיה גם אתה ככהמה וכצומח, אשר נמיותיהם הלא תתפתחה בחופש ובלי מעצור? האם לא קרוב אתה אל שניהם כאחד ביחס שוה! — אף תתחבר עמם ומני אז תתהפך להיות כמוהם צומח ובהמה — ככהמה הנך לך לשנות בהנאה בהמית — זנות — .

ד.

ומבעד לשניהם תשתרע הדרך, אשר תוביל אותך ישר אל עבודת אלילים — ההנאה והתענוג הלא קרובים אליך במאד ומסעל להמעבר אל ההנאה, כנודע, מרחפת סכנת כפירה וכחש בה' — כי אם אך תחשוב לך את ההנאה לתכלית החיים, אז לא תבין ולא תשכיל עוד

כי הנך שייך אל התכל, רק תחשוב תועה, כי התכל כלה לך היא, או לא תכיר עוד עליך כל חוק וזולת שרירות לבך ונשיותיו — אבל חדש מהר לא תוכל יותר להעלות על הדעת ולהשיג, כי אמנם ישנה במציאות התחרות ופעולה שלא על מנת לקבל פרס של הנאה ואהבת עצמו, גם בכל יצור מסביב לך, אתה תביט ותתבונן, כי כל אחד מתאמץ הנהו רק להיות סר למשמעת עצמו, כי מתחרה הנהו בפעולתו רק למען עצמו בלבד — או אז כל העולם כלו מאליו יתפוצץ למראה עיניך להיות לחיל וצבא אלילים רבים הסרים רק למשמעת עצמם — והנה בעוד הנך שונה באהבת תענוגות בשרים, בהסיוך מעליך כל מעלת הרוח ואין עוד לך כל מושג מרגש-יה אשר בך, או בהתבוננך, כי הנך אמנם בנשיותיך אלה, הלא חלש ורפה כח אתה, וכי חליפות וצבא לך גם בהנאה ותענוג, יען אֶזֶל ידך למלא כל ספקך בהם, הלא תשפל בעיניך למאד ותכניע עצמך מול פני כל אחד מיצורי הטבע, אשר ישפיע לך את הנאתך ואשר הוא יתראה לך כי עומד הנהו גבוה ונשא ממך במעלת הנאת עצמו התמידית — ותחת אשר כל רגש טרפיונך וחלישותך בהשגת כל נטיה והנאה, דרוש היה להיות כמוכיר לפניך, כי תעודתך רמה וגבוהה מכל אלה, גם היצורים מסביב לך העומדים במערכת הנאתם בסדר ומשטר ישר תמיד יכלו לאלפך בינה, כי בטח גבוה מעל גבוה שומר עליהם ומחוקק להם חקי מציאותם ופעולתם, להיות חוק ולא יעבור תחת שלטון הכל יכול, המכלכל והמחזיק אותם, הנך נתעה בשוא, הנך תועה בהלך נפש ואחרייתך עדי אובד. — אולם גם בדרך ישראל וקצרה הנך מגיע בנקל ובה לירי כפירה בה' או עבודת אלילים, בלכתך רק אחרי השכל הנשען על החושים ואחרי עין רואה בעין בשר, לולי באה התורה לגלות לך את האל היחיד ומיוחד אין עוד מלבדו — יען כי בעיניך עין בשר ושכלך הנוסד על החושים הנך צופה ומביט בקרבנתך רק יצורים בודדים ופעולות בודדות, אבל אינך רואה ואינך יודע את האל היחיד ומיוחד הטמיר ונעלם ולא את חוק ה', חוק נתן באחדות נטורה, כי יהיה השליט על הכל — אתה תחזה רק אלילים, אבל לא את ה' האל היחיד ומיוחד — עבודה זרה.

ה.

אולם כזאת היה לא תהיה איש ישראל! עליך לתור ולהשקוף על התכל ועל עצמך רק בלכתך אחרי תורת ה' אלהיך ואחרי מוריד הנאמנים, אשר נלו לך דבר אמת לאמתה ולקיים ולקבל בהחלטה נטורה, כי אכן יש ה' וחוקי תורתו וכי המה אמת ויציב בפועל (מהאמתאכע) — כמו השמים והארץ יחד עם המציאות בפועל של כל הנמצאים למראה עיניך החיצונה והפנימית — ובהיותך כה ערוך ומסדר בהחלטה דעתך כזאת, רק אז תוכל להשקוף ולהתבונן על התכל ועל עצמך — אל תחפוץ להכיר ולדעת את ה' מהתכל ומעצמך, רק את התכל ואת עצמך תכיר לדעת מה, אלהיך

אלהיך — אז תגלה ותופיע לך התבל בתור בריאה ברא ה' בחכמה עליונה, ותעכה לדעת, כי היא אמנם מעשה ה', שהוא אדון עולם, כל יכול ומושל בכר, אז תבין, כי כל נמיה וכל מפעל הלא סרים המה למשמעת חוק ה', כי כל היצורים המה עבדי תכלית חכמתו — ואתה איש ישראל אתה — הנך גלוי יחד בבחירה חפשית אל מקהלת עבדי ה', גם קרוא הנך בחופשך זה לקדושתו — להיות העבד הראשון, הבכור ובחיר יצוריו בקהל עבדיו הרבים — למלאות בבחירה חפשית את רצון ה' הנגלה אליך. —

ו.

אכן גם אחרי אשר רכשת לך את המושג הנאמן ע"ד ה' אלהיך עפ"י התורה, עליך להיות נזהר במאד מהשען על בינתך ועל השכל הנוסד על החושים, לבל תחם לה' גם כן שום מושג ממשיגי הגוף. אל תחפוץ עפ"י השכל הנוסד על החושים לקבל תשובה נכונה על כל שאלות שכלך מעצם ה' ושלטונו, אשר שניהם כאחד בלתי יכולים להיות נמצאים וגלויים בשכל כזה, שכלך יספיק רק לחקור ולדרוש ע"ד תבל היצורים ולהכירם לדעת, מה ולמי ולמה המה, ולזה נתן לך "השכל", בעוד התבל היא אמנם חוג ושטח מקום לפעולותיך, גם יספיק רק בעד מרחק מקום פעולותיך, אבל ה' הלא איננו יציר נכרא — וכה במדה, אשר תמוד כל יצור וכל נמצא, הלילה לך למוד בה גם את הבורא — הלא גם את הידיעה: מה היא לך תבל היצורים, מה עליך להיות לה, מה ה' הוא לך ומה הוא רצונו להיות לך בגלל פעולותיך בחיים ומלואי תעורתך בצבא חלודך? לא רכשת לך מעצמך, הן כל זה נגלה לך על ידי התורה. — רק ע"י התורה בלבד — אבל מה למעלה מזה לא נגלה לך עוד שום דבר, יען כי אין לך כל תועלת מזה בעד החיים, בעד חיי האדם ופעולותיו — לכן אל תחפוץ, את אשר לא גלתה התורה, לחקור ולדרוש ולהשיג את זאת בשכלך, יען כי את זאת לא תחקור ולא תדע לעולם — כי לא יהי, כי גם תשיג את זאת, הלא לא תהי לך כל תועלת מזה בעד חייך — לפני כל חקר דבר, שאל לך, אם את החקירה היא יוכל האדם להשיגה ולהגיע אל תכליתה, גם אם טובה היא ומסוגלה בעד החיים — ואם תמצא, כי אמנם זאת לא זאת, אוי גם תשוקת החקירה הזאת בלבד, כפי אשר יאמר חז"ל, פגיעה ופנימה היא בכבוד ה' (שלא חס על כבוד קונו); היא נאוה נמרצה וחפץ נמהר לעבור את הנבל אשר התוה לך ה' בחכמתו — ומפני זה יביא לך גם נזק גדול, יען כי חפץ כזה יקרר את חיי האדם ויעכיר את רוחו, ויביא איתו ספקות רבות, גם בנקל ימשוך אתיו כחשבה' — מינות — לכן השמר לך, כן ילמדו חכמינו ז"ל, מכל חקירה, לדעת את עצמות ה', מהותו וכדומה; הן הידיעה הנאמנה: מה הוא ה' לך, כי אמנם הנד בורא, מחוקק, שופט, אב וכדומה. מה היא התבל לך ואת אשר עליך להיות לה? הן כל זאת נגלה לך בדבר ה' ומתורתו תלמדנה — הלא מעשי ה', דבר קדשו,

טבע, תולדות בני אדם, תורה, כל אלה אמנם נלוים ופתוחים לפניך — כאלה חקור ודרוש את מעשיו, את מפעלו ורצונו, למען תביט ותראה בכל דבר, שהנהו ואשר יהיה, את כבוד ה', אף תתאמן תמיד על ידם להכיר ביותר את רצונו, למען תתרומם ותתנשא בעולם המלא כבוד ה', להיות ולחיות תחת עין השגחתי הצופיה בכל ותחת עזרתו וחסדו, אשר ימשוך לבל, עד כי בכל חלק וחלק מחייך תחוש את עצמך ותעודתך להיות בעל פועל וממלא את רצון ה' — בתור עבד ה' — אבל כל ידיעה, אשר לא תוליד ולא תביא אל ההכרה הזאת נעלה היא מבינת אדם ומחוגו אנושיותו — טוב אשר יפה הגהו מאמר חז"ל: תורתנו מתחלת באות ב' למען דעת ולמען תזכור בתחלת בואך אל שער החקירה, כי הידיעה: מה הוא לפני התבל הזאת, מה למעלה ומה למטה ממנה, היא הנכול לחקירתך — ותעודתך הלא היא רק לפעול הלאה והלאה בחוג שלך ולצעוד הלאה והלאה בעבודתך את ה' — זאת היא תעודתך ואל אלה עליך לכונן את פנות חקירתך — אף לזאת יספיק לך גם ש כלך אשר חוננת במו. —

ה.

הַגִּישׁ עֲרֵכְנוּ עֵלֵינוּ.

ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הנוכבים, כל צבא השמים ונדחת והשתחית להם ועבדתם, אשר חלק ה' אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמים: ואתכם לקח ה' ויוצא אתכם מכור הברזל ממצרים, להיות לו לעם נחלה כיום הזה (דברים ד' י"ב).

א.

אין תחבולה בטוחה להנצל על ידה מאלהיות היצורים, כמו ההשגה הרמה והרגש הנעלה מערכנו עלינו עפ"י הידיעה הנאמנה וההכרה הפנימית מדבר התעודה של עצמותנו — אם תחשוב את עצמך, כי נולדת רק להנות או לסבול, אמנם כן, אז עליך לכרוע בך לפני כל יצור בעל כח מרום, אשר תחזה בו, כי הגהו משפיע עליך ומניע את גלגלי חייך; אולם אם תחוש ותרגיש את עצמך, כי במקום אשר נולדת, הנך גם כן ערוך ומסודר שמה מה', כי במקום ההוא, בחוג חייך, עם האמצעים הנתונים לך ובמספחות חלדך, הנך נצב למלאות את רצונו בעד חלק אחד מעולמו, — ולוא יהי גם תעודת ראש שכולת, גם רכשת לך הידיעה וההכרה הנאמנה, כי עם התחזית פעולתך הנך עומד בשורה אחת עם גדולי היצורים הפועלים פעולות רמות ונשנובות ונלוה אתה אליהם, יען כי בידיעה וההכרה הזאת, הנך מביט על היצורים, גם תנכה לדעת, כי אמנם שוים המה גם יחד, בעוד כלם כאחד ממלאים רק את תעודתם ומסרתם, אשר יעד אותן אליהן ה', כלם כאחד המה רק עבדי כסא כבודו — אף

אמנם

אמנם בחיר ובכור היצורים הלא הוא האדם עפ"י תעודתו : למלאות רצון ה'
בהכרה ובבחירה חפשית. —

ב.

גיש ערכנו עלינו להתניב כה בשורה אחת עם כל הנבראים והיות
נבנע רק תחת רצון ה' לבד ולא תחת שום אחד מהיצורים נמן לדעת
בני ישראל להיות לו לצנה ומותרה מפני אלהיות היצורים, ולפנות רק
אל על בחופש ובצהלת הרוח, להשקיף ולהביט בכל זמן ובכל מקום רק
את האל היחיד ומיוחד ואת שלטונו לבדו ולחזות בכל היצורים, כי אמנם המה
עבדי ה' כלהם.

ג.

אל תשא עיניך השמימה, אמרה התורה, וראת את השמש, את הירח,
את הכוכבים וכל צבא היצורים ופעולותיהם בטרם נוכחת לדעת, בטרם קבעת
בלבך את הזכרון הנאמן והידיעה האמתית במחשבה תחלה, כי אמנם
ה' הוא ה' אלהיך, הלא הוא, כי הנהו גם המעריך ומסדר ומנהל את חיך,
הלא הוא ה' אשר חלק אותם להיות משפיעי הכחות לכל עמי הארץ,
וכי ה' אלהיך הוא זה, אשר חלק אותך להיות לו לעם הלא הוא, להיות במנת
גורלך ובחיך נושא רצונו וכלי מחזיק ברכה לחנך האנושית, ולמען
דעת, כי גם היצורים היותר רמים ונעלים האלה, המה רק יצורי שדי
השומרים את תפקודם להיות מסלאים רצונו, ואם כן הלא המה אינם עומדים
במעלה גבוהה ונשאה מסך, בעוד גם אתה הלא נבנסת להיות נמנה במספר
מפקד צבא חיל הבריאה עבדי ה', משרתי עליון, שכלמו יחד
מוציאים לפועל את רצון ה'; זורה הנך כמוהם גם אתה, ואם לא באור
גופך אבל באור הרוח, אשר תביא עמך להיות שואף זורה אור
גדך בתבל ארצה. —

ד.

אתה עלם בן ישראל! את עלמה בת ישראל! התאמצו לקבוע בלככם את
דבר תעודתכם בעצם תומו! קנו חכמה, קנו בינה, ודעו, כי אמנם זה ה'
אלהינו, אשר התנה לשמש את מסלולה, אשר הורה לקין האור את
דרכה ולתולעת את התפתחות חייה, הוא הוא נתן גם לכם בתורתו
את חוק חייכם — ובידיעה והכרה כזאת חיו בתבל ה' בתור אה ואחות
לכל יצור בגדול קטן — כלמו כמוכם — אתם כגלם הנכם נקראים יחד לעבודת
אל אחד יחיד ומיוחד — והיו שמחים וטובי לב בקרב חוג המקהלה
הזאת! אז הרעם בגלגל, השמש המאור הגדול, שכולת היצור, אשר יניע
לכם בראשו על דרככם וחה קל העובר עליכם כמו הגה, יקדם את פניכם
בשלוה רב בשמחה ובצהלה — אף המה יזכירו אתכם על אדות תעודתכם
כמוהם, לעבוד את ה' — מבלי השפל ומבלי הקנע בהיותכם בקרב חוג
שלהם. הן אמנם רק אז, אם תשחית את דרכך ותשתמש עם מתנת חופשך

שלא כהונן, להיות על ידו נסוג אחר מעבודת ה' אל יחיד ומיוחד, רק אז תשפל ותקנע באמת — אף מה נורא יהיה נפלך, כי תשפלת אז לא לבד תחת המאורות ברקיע, תחת כוכבי שחק וצבא השמים לבד, כי גם מתחת למעלת התולעת, אשר תרמוס אותה תחת כפות רגליך, גם מתחת להאבן אשר במנוחה, בהיותה נאמנה לתעודתה, תשא ותסבול את כובד משאך עליה. —

ו.

השקפתנו על החיים. (להיות תמים עם ה')

כי אתה בא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך, לא תלמד לעשות כתועבת הגוים ההם: לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש, קסם קסמים, מעונן ומנחש ומכשף; וחבר חבר ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים: כי תועבת ה' כל עשה אלה, ובגלל התועבת האלה ה' אלהיך מוריש אותם מפניך. — (דברים י"ח ט').

לא תנחשו ולא תעוננו (ויקרא י"ב כו).

א.

תמים תהיה עם ה' אלהיך! הן כפלים לתושיה בחייך: את אשר יהיה לך ואת הנהיה ממך, את אשר תקבל ואת אשר תפעל — מנת גורלך ומפעלך — היה תמים עם שניהם, ועם כל חלק וחלק משניהם, חושה עצנך, כי הנך נמצא בלי כל אמצעי תחת משלת ה' — דע כי מנת גורלך מיד ה' היא לך בלי כל אמצעי, גם היה תהיה בחיים ערוכים ומפנים בלי כל אמצעי אל ה' לבדו, והיה תמים — ה' הוא הביאך הלום, הוא יעד אותך לתולד בעת ובזמן ידוע, מהורים כאלה ותחת מספות ידועות, הוא יקרבך אל אנשים כאלה וכאלה, יתן לך אוהבים ומורים כאלה וכאלה, ויכוננך ויחנך במסנם כחות כאלה וכאלה, כחות הגוף וכחות הרוח, גם ישים אותך במצב כזה או כזה בחיים — ודע לך, כי כל אלה יתן ה' לך, להיות למענך בתור תעודה ואמצעי, למען תמלא במצב כזה ובמכסת אמצעים כאלה את רצונו — לכן בעד כל הדברים, אשר יחיו לך וינתנו אליך, עליך לתת תודה רק לה' לבדו ולא לזולתו, ורצונו הוא זה, אשר עליך עם כל הדברים הנתינים לך להוציאם לפועל — אבל לא בהכרח ולא כאנס עליך למלאות רצונו זה, הלא למלאות את רצונו או לחדול ממנו תלוי רק בך לבדך, וכאשר יאמרו חכמינו ז"ל: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", הלא הוא הכל טוהה לך מיד ה', אבל לא אופן שמושך עמהם ופעולתך אתך ביראת שדי כפי רצון ה', הכל לה' הנהו, אבל לבך שלך הוא. —

אבל

ב.

אבל כמו העבר והתורה שלך בלי אמצעי נחיה לך מיד ה', כן גם העתיד שלך ינוח גם כן בלי אמצעי רק ביד ה' — גם בידך — יען כי את זה העתיד, אותו תוכל אתה להביא לך כפי השמוש עם כח מעשיך, אם טובים או רעים בזמן העבר והתורה, עפי מפעלך ומעשיך אלה בבחירה ובחופש שלך, יכונן לך ה' את "העתיד" שלך בתור גמול, בתור חנוך — ואם כן במחצה הלא האדם הוא זה, אשר הוא בעצמו יכין ויכונן לפניו את העתיד שלו. —

ג.

לכן לא יוכל כל יציר נברא, גם העולם כולו לא יוכל לתת לך שום ידיעה קדומה מהדבר, אשר יהיה ויקרה לך בעתיד, רק ה' לבדו יוכל לגלות את זאת, בעוד מידו רק מידו בלי כל אמצעי תקבל לך את העתיד, ומפני זה אין כל יציר נברא, גם כל העולם כולו לא יוכלו ליעד ולקצוב את מפעלך, למען תדע על פיהם לעשות כזאת או לחדול ממנה, רק ה' לבדו יוכל לעשות כזאת אפס זולתו — והוא קתם את כל אלה בתורתו, תורת דברי אלהים חיים. —

ד.

מערש ילדותך עד אשר תוכל לקברות תלוה אותך התורה ותלמוד לדעת, לאיזה מלואי חובותיך נתן לך ה' חיים ורכוש לחיים — בעד כל מקרה, בעד כל רכוש וקנין שמה לך חובה ונכול — אבל איזהו המקרה ואיזה הוא המצב בכל רגע מרגעי ההזה שלך, ואל איזה חובה ומצוה הנך נקרא לפעול ולעשות ולמלאות בו ועל ידו, עליך להכיר מראש את כל רגע מהיך בהזה ולהתבונן היטב, למען תחרוץ משפטך עליו בשלמות, אם בעת ההיא נמצאו לך באמת האמצעים למלא של החובה הזאת או האחרת, ואם במצב בחיים כזה וכזה יקראך באמת למלא החובה הזאת או האחרת, גם איך תוכל למלאות את החובה הזאת באופן היותר טוב ונעלה — לזה נתן לך ה' שכל טוב — הוא יפקח את עיניך לדעת כל זאת על ידו ולמוד את ערך ומדת התכלית והאמצעים, למען תוכל לבחון היטב את אשר לפניך — השתמש עם השכל — האמצעים והדברים לפעולותיך הלא הם: הטבע והאדם, המה ערוכים ומסודרים לפניך — אותם תלמוד לדעת ולהכיר, למוד והכר אותם לדעת היטב מהעבר שלהם ושליך — אסוף לך בחינות מהנסיון — הן איזה היא המצוה או החובה שעליך למלאות תלמוד התורה. — אולם אם תוכל גם איך תוכל למלאות את כל זאת בכל רגע מרגע היך, את הידיעה הזאת יורו וילמדו אותך הנסיון והשכל. —

ה.

לכן על דבר חובתך שאל לך את התורה, ועד הוציאך אותה לפועל
שאל

שאל את הנסיון והשכל — ואת העתיד שדך הניח אותו רק ביד ה' לבדו — את אשר הברת לדעת בכל לגע בתור חובה ומצוה עשה ואל תחדול ואל תסוג אחור מפני ענינים ומסבות כאלה, אשר רק הדמיון השוא הבלם, להוליכך שולל ולחשוב תועה, כאלו יכולים הם לפעול את פעולתם להרע או להיטיב למעשיך, ולהאמין, כי גם המה יחוש עתידות לך, לכונן את מנת גורלך או לפרוע בה פרעות. —

ו.

הביטה נא וראה! הן רק אז כאשר שכח האדם להכיר ולהבחין מעשהו עפ"י החובה והמצוה האצורות בעצם המעשה והמפעל, יען כי שכח האדם את ה', אשר הציגו לו לחובה ולמצוה לפעול ולעשות ולקיים ולקבל את רצונו ה' בתור מדה וקצב לפעולתו זאת, כאשר שכח האדם, כי רק התעודה, הגמול והמבחן, רק המה יעריכו בעד האדם את ערך מנת גורלו עליו, וכי פועל האדם, משפט צדק של ה' לגמול ולשלם לאיש כמעשהו, גם אהבת ה' לחנך את האדם, כי רק המה לבדם ייעדו ויקצבו את העתיד שלו, מפני ההיסח הדעת הזה, רק אז החל האדם להביט בחרדה על כל מפעל ומעש שעליו לעשות ולכו הנה אימה פן לא יצלהו לו אלה באחריתם — לכן מבלי הכיר עוד את המבחן הפנימי, ויען כי העריך את המפעל רק על פי מול ההצלחה, מבלי הבין ומבלי דעת עוד, כי אמנם הצלחת המפעל תלויה רק בחכמה רבה, אשר למשפט צדק של אדון העולם ואהבתו, מפני זה יאבה ויחפוץ האדם, כי תבל היצורים, אשר בה ישום כל מעיני מלה, ואליה יתקשר בכל לבו ונפשו, כי היא תודיע לו מראש את אשר יקרה לו ואם יש אחרית ושכר לפעולתו — הוא חפון יחפון, כי העולם כולו או איזה יצורים, אשר יחשוב אותם לעומדים ברשות עצמם, יגלו לו עפ"י סימניהם, אם נאותים גם המה להכניס עצמם ולהתערב בין תחלת מעשהו ואחרית פעולתו — אבל אין אמר ודברים לתבל היצורים, אלא הנח העולם כולו גם אין מלה בלשונו, להודיע ולהגיד לך בזאת אף במאומה: מה גור עליו אדון העולם האל היחיד ומיוחד!! — ובאופן הזה ע"י דמיון כוזב נפתח האדם ונמשך אחריו להאמין באמונת הבל ורעות רוח בסימני המסכות והנמצאים, אשר באמת אינם עומדים בשום יחס וקשר עם פעולת האדם ותוצאותיהן. —

ז.

הן דמיון כוזב כזה והשקפה נכערה על החיים כזאת תועבה היא לה' הקורא אותך לפעולה אנושית בבחירה ובחופש, תועבה היא, יען כי בכל אלה צפונים המה באופן נתעב ונאלח למאד כחש בה' ובעד עצמות האדם, הן כל אלה יבטלו וימחו את שם ה' ואת יתרון האדם מקרב לב האדם. —

ח.

לכן לא יחה בכם אש, ואשר-אמין, כי עליו לחנני- ולהשפיל את עצמו ולעבוד

לעבוד את האליל, מולך ואת כל כה וכוזל השולט רק בדמיון שאו ותו. לא יהיה בכם איש, אשר יפיל פור ויהיה חולש על דבר מעשהו ופעולתו, במרם יחל מעשהו זה. איש אשר יחזה בכוכבים, אשר יעונן לדעת את עתו ועונתו אם מסוגלה היא לפעולתו. — (הן בעד מעשה-הרע אין לך שעה שהיא טובה לו, ובעד כל פעולה טובה, הלא כל שעה ושעה טובה ומסוגלת היא, ואם תוכל לפעול עתה איזה פעולה של חובה, החפזין תחפזין לדחות אותה ולחכות עד השעה הרצויה אחרי כן? האם תדע אם תחיה אז? הדעת אם יהיו לך אחרי כן עוד הכה והאמצעים לפעולתך זאת?) לכן לא יהיה בכם איש, אשר יקצוב וייעד לו שום פעולה עפ"י איזה חזיונות מאותות וסימנים, ולדעת על פיהם אם לעשות את זאת או לאחדול ממנה — אם היום יום ב' או ג', אם ננפה רגלך על סף הבית, אם נפל מטך מידך, אם פתך נפלה מפיך, אם מעל מפתן הכית קרא בנך מאחריך, אם ארנבת או צבי עברו ורצו על דרכך, אם עבר מימינך נחש ומשמאלך שזעל, אם נפגשו עמך חולדה, קפוד או כלב — הן כל אלה בשום אופן לא יקצבו ולא ייעדו את פעולתך, למען דעת על ידם לעשות זאת או לאחדול ממנה — אם קוי כף ידך כה או אחרת נערכו, אם נולדת בחדש זה או בידח אחר, אם צלך לאור הירח נראה כה או בתמונה אחרת ועוד דמיונות, חזיונות וסימנים כאלה, חלילה לך לשים לב עליהם, חלילה לך לגור מפני אלה ולהביא דבר עצב בלבך ע"ד העתיד שלך או לדחות בשמחה את פניך בגלל רמזי אותותיהם, בהאמינך, כי יורו על הצלחת מעשיך — ה' יהי תמים עם ה' אלהיך!! אל תשאל לא את המטה, לא את הנורל, לא את היום ולא את השעה, לא את הכהמה, היה ועוף, לא את הקבר ולא את המת, לא את השמים ולא את הארץ על דבר מעשיך ופעולותיך, על דבר העתיד שלך, רק שאל את פי ה' בתורתו על אדות מפעלך, והפקד ביד ה' את הצלחת המפעל ואת העתיד שלך. — הצלחת המפעל? למה כה תתחקה לדעת אותה? הן אמנם ברגע הזה, אם ככה היא חובתך, גם מצאת זאת אל נכון בשכלך ובאמצעיך לפעול כזאת ולא אחרת, הלא אתה עשית את שלך, ואת השאר הפקידה ביד ה', הן הצלחת מפעל רע על פי האותות והסימנים לא תעלה בערכה ולא תיטב יותר, ואי-הצלחת מפעל טוב על פיהם לא תגרע ולא תרע עוד יותר. —

ב.

התכונה המיוחדת, אשר להדמיון הנזכר הוא: כי מתאמצים מהחזיונות להכיר ולדעת את היחס והמצב של הדברים בעבר ובעתיד, אבל לא עפ"י הכלל של ההשגה והידיעה מהמכה את המטובב עפ"י הכה אשר נטע ה' בעצמו ברוח האדם בהליכות עולם למו, ואשר אמנם על פיהו ג"כ לא נכל להחליט בכמחה את תוצאות פעולותינו, יען גם באופן הזה החזיון וידיעת היחס בלתי עומדים במדרגה כזאת להיות לאות נאמן, למען דעת מראשית אחרית — אכן הדמיון הכוזב לוקח את החזיון מכללות העולם, להיות לו

בתור מנבא על פעולת האדם ומנת נרלו, 'עד כי באופן הזה יעמיד האדם את עצמו ואת פעולתו לא תחת השגחת ה', רק תחת התכל מסביב לו, תחת עולם הכחות והיצירים. —

אבל אחרת היא עם הדבר, אשר יורה לך הנסיון — אשר בו הפיר לדעת עפ"י בחינה וראית שני יחוסים בתור "סבה ומסובב" בטבע, גם מקור והוצאה בחיי האדם, באופן כזה הוכל אצל הסבה והמקור לצפות על המסובב וההוצאה גם בהפך מהמסובב וההוצאה תוכל להבין את הסבה והמקור — יעו כי באופן כזה הנך מוקיר את החוקים אשר נתן ה' ויסד אותם בעצמו בחיי האדם — אז תעשה את מעשיך עפ"י הכלל והכה, אשר נטע ה' ברוחך להשיג ולהכיר אותם — כמו כן, אם ראית שני הזיונות אשר ברור לך כי בחיצוניותם הזרו לבוא ולהתקיים שלש פעמים, אז תוכל להתבונן עליהם ולהשתמש אתם בתור מבחן וסימן, אף כי על פי נסיוןך לא הכרת עדנה לדעת היטב את היחס וההתקשרות בין שניהם — כי רק במעריכה כזאת יתקבצו ויאתו כל בחינות הנסיון — בכל זאת גם בנסיון של עצמך הנהר מאד לכל תתעה בשוא, שית לבך לתבונה, לרכוש לך מנוחת הנפש מתינות, כשרון הבחינה, הבקלת העיקר מהמפל, הפרט מהכלל — ואם תרצה לקיים ולקבל לך גם את הנסיון של אחרים, עליך להתבונן ולהנדע מראש, אם נמצאו כאלה המעלות שזכרנו ולהנכה לדעת בראש וראשון אם תוכל לתת אמון בהם (יוד קע"ט). —

ז.

התגלות

זכירת מעמד הר סיני.

רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך: יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב וגו' (דברים ד ט).

את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם בחר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף נו: הן הראנו ה' אלהינו את כבודו ואת גדלו ואת קלו שמענו מתוך האש וגו': כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך האש כמנו ויחי וגו': ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצות והחקים והמשפטים אשר תלמדם וגו' (שם ה יט).

ויאמר ה' אל משה: הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם (שמות יט ט).

כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך: נביא מקרבך מאחיך כמני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעון וגו': והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי, אשר ידבר בשמי, אנכי אדרש מעמו: אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא וגו': אשר ידבר הנביא בשם ה' ולא יהיה הדבר ולא יבא וגו' בזדון דברו הנביא לא תגור ממנו (דברים י"ד).

כי יקים בקרבך נביא או הלם חלום ונתן אליך אות או טופת: ובה האות והטופת וגו' כי מנסה ה' אלהיכם אתכם לדעת הישכם אהבים את ה' אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם (שם י"ב).

א.

ארבעה דברים נצטוו דורות בני ישראל לדעת ולהכיר, לקים ולקבל עליהם:

(א) אקמת התגלות התורה על הר סיני בתור מעשה בפועל (טהאמזאכע).
 (ב) אקמת הדבר, גם תעודת ההתגלות הנמשכת אחרי כן ע"י הנביאים.
 (ג) הערובה והסימן, לדעת ולהכיר על פיהם את הנביא האמיתי.
 (ד) הסימן והאזהרה להשתמר מפני נביא שקר. —

ב.

הנה חוק לישראל לא נתן לו לא ע"י איש מסוצע ולא ע"י הקיום של אותות ומופתים, הן כל ישראל בערך שנים וחצי מיליאנען נפשות נקבצו ובאו אז מול הר חורב לשמוע בלי כל אמצעי את קול ה', עת אשר בהתרגשות הטבע החל לגלות את הקי החיים. — כל ישראל היו ברנע ההוא נביאים גם עלו בנבואה למדרגה היותר גבוהה, פנים אל פנים דבר ה' את דברי אלהים חיים לכל עם ישראל. המעשה בפועל הזה (טהאמזאכע), אשר מעצמו יסיר כל ספק באמתתו, הוא הערובה הנאמנה בעד התורה, כי לא יסיר אותה ה' ולא תתחלף לעולמי עד בכל הדורות ובכל העתים ובכל הזמנים. התחלת התגלות החוק על הר סיני תתן ערובתה גם על השלמת החוק, על שלמות כל התורה כלה, אשר שם משה עפ"י ה' — ויען כי התורה תביע אמר ותגיד ליעקב, כי נחתמה או מבלי להוסיף עוד ומבלי לגרוע ממנה, וכי נתנה בעד כל העתים וכל הזמנים לדורי דורות, לכן רק מעשה בפועל כמו מעמד הר סיני ובתכונה כזאת כמוהו ומבלי אמצעי, רק ישראל לבדו, כפי אשר היה אז, גם במספר ומסכום העדים כמספר הנציבים אז לשמוע בקול ה', ורק באופן כזה יוכלו להוסיף אף מלה אחת בתורה או לגרוע אותה ממנה או לבטלה חלילה —; אכן כל עוד יעמדו השמים על הארץ על מכונם, התורה תקים לעד לעולם בקרב עדת בני ישראל — תורת ה' תמימה — בתור חוק לחיי ישראל. —

הנסתרת לה' אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם, לעשות את כל דברי התורה הזאת (דברים כ"ב).

ג.

אמנם גם ע"י המעשה בפועל הזה ומטעם דבר ה' נתנה הערובה הנאמנה גם בעד האישים האלהיים, אשר הקים ה' אותם בקרב עדת בני ישראל, להיות חזוים וצופים ומעירים ומעוררים אותם לשוב אל ה' אלהיהם בכל לבכם ונפשם ולהחזיק במעוון, והוא שפך את רוחו עליהם ביחוד בעת ההיא, עת נטו צללי ערב על ההצלחה החיצונה של עם ישראל, יען כי אז נדרש היה ביותר לנטוע בקרבם את חיי עולם, חיי הרוח, ולהעיר ולעורר אותם לאמצו ולקמו, להיות הנושא והמקים את עם ישראל זה אלפי שנים, גם אחרי אבדן ארץ ירושתו ובלי נחלה חיצונית — אף נשאר חי וקום! אבל האישים האלה אינם נביאים נותני דת וחוק לישראל מחדש, יען הדת והחוק שבכתב ושבעל פה כבר ננטרו ונחתמו עם משה רבנו, אשר בערו ערב ה' בלי כל אמצעי, גם עמד במדרגתו ממעל למעלת יתר הנביאים; אך תעודת הנביאים הלא היא, להיות מטיפים לעם, לפעול אצלם, למלאות את התורה והמצוה כדת, לקחת מוסר מפי חזויה, אשר יגידו לעמו, מה יקרה אותם כמנת גורלם, ויזהירו ויזכירו להוקיר ולקיים את הדת והחוק בהוה, אף להודיע את רצון ה' לעשות איזה מעשה הדרוש להיות בתור הוראת שעה — כגלל זאת היא הקמת הנביאים לעם וזאת היתה תעודתם. המה היו נביאי החיים — והתורה תדרוש כנוגע אל הנביאים ונבואתם, לשמוע בקולם ולהקשיב לדבריהם כמו לדברי אלהים חיים, לקחת על ידם מוסר ותוכחה, ולהזהר, להסיר מקרבם את הרע, אשר על פי דברי הנביאים הוא תוצאה וגמול לשלם להם על פי פעלם ומעשיהם בחיים, למען ישובו אל על וישנו את ארצות זיהם — לטוב — להאמין באשר ינבאו בשם ה' ע"ד העתיד לבוא — ולכפות ולהשען על דבריהם, ולהוקיר ולכבד את הזמן ההוא, אשר חזו למו, ואשר אמנם בעד העם לזמן עתיד יחשב, אך הנהו נגלה לנביאים מהו כמו בהוה, גם בלי כל הרהור ותנאי לפעול ולעשות הכל כפי אשר יגידו המה, יען כי זה הוא רצון ה', אבל רק אם לא ישימו זאת לחק עולם ולמלאות זאת בשעה הרצויה לכד — הוראת שעה — וכמו התורה שהיא תורת חיים גם תנה דבר חזק ומשפט בעד החיים לדור ולדורות הבאים, כמו כן דברי הנביאים מקיפים המה את כל הדורות, את ההוה ואת העתיד, לגלות למו את מנת גורלם — באופן כזה, כי עם ישראל לכדו ובעצמו ובקרב כלם יחזיק את מקומו בדעת ובחכמה עצמותית בקרב תולדות בני אדם — ולכן גם היום כמו תוכה לך התורה דת וחוק, מצוה וחובה, כן דברי הנביאים לפקחו את עיניך ויעוררו את נפשך להיטיב ולהועיל בחיים.

ד.

אבל רק האיש ההוא יוכל לקום בקרבך ישראל בתור נביא ה' להיות ב"אשר ומקים, כי נביא אמת הוא, האיש, אשר תדע מראש כי ישנן אתו המעלות

המעלות האלה: כי "חכם" הנהו בחכמת התורה, כי "גבור" הוא לכבוש את נפשות הבהמית וללחום ולהכניע כל "תאוה" וחמדת בשר, "ועשיר" הוא ע"י ההסתפקות, ואם כן חפשי הנהו מכל ענין ותועלת עצמו, רק זה האיש, אשר מראש עלה למדרגה עליונה בתכונת איש ישראל כזאת, ואם כן יש לו ההכנה והכשרון לנבואה, ואז, אם הודיע את תעודתו בתור נביא לעמו לא לבד באותות ומופתים, כי גם וביחוד ע"י ההוכחה הגלויה, כי באו ונמלאו דבריו כמס הפעמים ולא נפל מדבריו, אשר הגיד בשם ה', מראש ארצה — באופן כזה אם דבריו אשר ינבא יתאימו יחד עם דברי התורה, אז תוכל לקבל את דברו ולקיים אותו בתור דברי אלהים חיים. —

ה.

אבל אם יחסר דבר מה מאלה אשר זכרנו; אם תכן ענין דבריו נוטה הוא אל עבודת אלילים, או אם בא לבטל אף קוצו של יוד מהתורה בעד ישראל לדורות עולם או ישנה דבר מה, או יוסיף דבר מה אל התורה שבכתב או אל התורה שבעל פה, גם יגלה פנים בתורה שלא כהלכה — אחת דתו להיות נשפט בדין נביא שקר — הן התורה הנגלית בלי אמצעי על הר חורב עומדת היא גבוהה ונשאה במעלתה מסעלת הנביאים, והיא גם המצרף והמבכח לנבואתם. — היא איננה מקושרה ותלויה ברוח הנביאים ובשפע נבואתם למן העת אשר תעודת תוכנה באה לידי עצם שלמותה על הר חורב ונהתמה בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה. — אל תשנה על ידו ואל ידח לבבך אחריו! לגסות אותך יקים ה' לפעמים נביא כזה, לדעת, אם תאהב את ה' בכל לבבך ובכל נפשך. — אחרי ה' אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו וכו' תדבמון (רמב"ם הל' יסודי תורה פ"ז י"ד).

ת.

יְרֵאָה.

למען תירא את ה' אלהיך לשמר את כל חקתיו ומצותיו, אשר אנכי מצוך. אתה ובנך ובן בנך כל ימי חיידך ולמען יאריכך ימך (דברים ו' ב').
את ה' אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע (שם ו' ג').
כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (שמות כ' ה').

א.

יראת ה' הלא היא: הכל כאשר לכל, כפי אשר תוקה לך התורה עד כה סיכולת ה' הכל יכול, סנדלו, מכחו ונבורתו, ספעולתו
אמונה

אמונה, מכבודו המלא עולם, מסמסלתו, מנתינתו את הקי החיים, מידיעתו את הכל, מבחינתו את החיים, מסשפט צדקו וגמולו בצדק ועוד ועוד, עד כי כל אלה ימלאו את הדרי לבבך, למען תשוה אותם לנגד עיניך תמיד, עד אשר הרעיון מגדולת ה' ורום כבודו לא יעובך לעולם, ואתה בכל מקום ובכל עת ובכל דבר תחזה רק את ה', את הכל יכול, את האל הגדול הגבור והטרא, שכחו וגבורתו מלא עולם, את המושל בכל, אשר מלא כל הארץ כבודו, את ה', אשר נלה את רצונו בעד חיך, ועינו, שהיא צופיה הליכות עולמך בחיים, לראות אם תמלא ואיך תמלא את רצונו ולדעת כי הוא הבוהן ובודק, השופט והגומל — מוכן יראת ה' היא ביחוד: לשוות לנגד עיניך תמיד ובכל מקום את ה', ולחוש ברוממות אל וגדולתו. שיה קטנת אתה. —

ב.

לוא אך רעיון אחד ע"ד גדולת ה' אלהיך ישורר בקרבך בעצם תקפו ובכל מקום ובכל עת לכך יהנה בו תמיד — אז לא תוכל לחמוא. — כחו וגבורתו — אם ה' יגזור אמר, הלא גם השמים והארץ יהפכו לתרו וכוו. — ואתה? בקטן עצמות האדם, להכל דמה, במדת כחך, אשר במה נחשב הוא, בצבא זמנך כמו הגה, במציאותך כצל עובר — אתה בן אדם — ברפיוןך והלישותך — הנך חפון תחפון להתקוסם נגד הכל יכול, נגדו, ולהתיצב בפניו למרות את רצונו ולהתל בו ולהקאות, כי מוראו לא יהיה על פניך — הן הרגע הבא אחרי החמוא הלא יוכל להביא לך כליון חרוך. — גדלו — גדול ה' מניע גם למעלה למעלה מכינת נכונים, גבוה וגשא מהכרת כל תעופת רוח האדם לאין חקר — כל היצורים, כל הבריאה וכל המציאות שכם אחד יעבדו את תבנית חכמתו — גם בדרכים נשגבים מכל רעיון וחקר בן אדם, יניע רצון ה' למטרתו — ואתה האם לא תחפון לירא מפני גדלו ותעצומת עזו — יען אתה בהשקפתך תקצרה והמצערה — אינך רואה את הסכנה הכרחת על ראשך?

ג.

עין ה' והשנחתו — אנה תלך מרוחו? אנה תכרה מפניו? אם תסק שמים שם הלא הוא, ואם תציע שאול הנחו, תשא כנפי שחר תשכון באחרית ים, צפונה וגנבה — בכל מקום, הלא עין ה' צופיה בכל, בכל מקום פעולתו אתו, ממעל לך, ממטה לך, מסביב לך — וכך — האם תוכל לכרוח סמך, מעצמך? ואתה — הנך חפון תחפון — לחמוא? —

ד.

ממשלתו — ה' הוא ארון עולם, הכל קנין ה': מהשמים וכל יצורי התבל עד נפק הדם הנזל בעורקך, עד כל שהוא אייר, אשר תשאף באפק, הלא קנין ה' הכל — ואתה חפון תחפון — חמוא! לשלוח את ירך, לבמל, לחשמיד, לחרס או להשתמש שלא כהונן עם הקנין שאינו שלך? הן

הן לא איש אל כמוך ה', לא אחיך יצור כמוך הוא זה, אשר תחטא לו, הלא ה' הוא, ובעוד הכל כאשר לכל קנין שלו, הלא בו תבנו, בו תמרוד, ותסרה את רצונו, הנקה תנקה? ואתה — חפז תחפז לחטוא? —

ה.

התגלות חקי החיים — ראה נא, ה' הוא, אשר אתה תחזה את החוק שנתן בכל — בראש שבולת, אשר בצמיחתו ובהכילו ישלים את חוק תקופתו: באבן, אשר תראה, כי נופלת היא על הארץ לסטה, גם במהלך הכוכבים וצבא השמים, אשר במחנה כבד יסעו ממעל לך — ה' הוא זה, אשר כל העולם כלו יקשיב לקולו וכל חלק וחלק מהקרוב אליך או הרחוק ממך, הן כל אשר יקוף אותך, ינמלך וינשאך, כלם כאחד יעבדו אותו באמונה — והנה הלא הוא נתן גם לך את חוק הייך ויצור לשמור אותו, אבל בבחירה חפזית — ולמלאות אחריו — ואתה הרק אתה חפז תחפז למנוע עצמך מהיות סר למשמעתו — ולחטוא נגד חוק ה'?! —

ו.

ידיעתו את הכל — אם תלך במקום, אשר חשך סתו, ועין איש לא תשורך ותעשה איזה דבר — ולא תחזה את ה' ואת עינו הצופיה עליך ובך, ותדמה, כי את אשר הסתרת מעיני אנשים, תוכל גם להסתיר מעיני ה', ממנו, אשר הוא יודע כל, עינו הלא צופיה בכל ואזנו שומעת את הכל, הממנו תסתר? הן את קולו הנך שומע באמונת רוחך וכישרות לבבך! הלא אין כל נוכח ואין עומק, ששם יוכל החטא להיות נעלם ונסתר מעין ה' והשגחתו על הכל; הוא יכיר מעשיך, דבורך ורגשותיך — הוא יודע את רעיונך אף במרם יעלה על לבך ובמרם גם אתה תשינהו עוד אל נכון, וגם אז עומד הנהו בתחלת התהוותו לפני כסא כבוד ה' — ואתה הנך חפז תחפז לחטוא? — כסיל ובער! —

ז.

כחינת החיים — אבל אם במרמת ערומים תשתוחח עד לסאד ובצדיה תשפיל למאד את ערכך עליך ותאמר: הלא אמנם קטנתי במאד, במה נחשבו חיי אנש ומפעלו — הן גם כל הארץ בלה גרעין אבק הנק — והאנשים הנמלים אשר עליה המה — ראין נחשבו בעולם ה' — האם ה', הגבה מעל גבה, האל הקדוש, הנערץ והנשגב, האם הוא יוכל לרדת מגדולתו ולהביט על הארץ — על בני האדם — עלי — האם לא הכל שוה לו, אם חי אני באופן כזה או באופן אחר? — אולם חונק! זכר נא, האמנם קטנת לו למאד גם אז בעת התהוותך, עת יצאת אל המציאות, עת ה' יצרך ויכוננך למציאותך ולחייך? האם לא תהוש בכל מקום, כך, אצלך, מסביב לך, את היד אשר כוננה אותך, אשר הכשירך לחיים, אשר תמלא גם את ספקך תמיד? — והנה אם היד הזאת תראה לך את חוק רצונו, — הנך חפז לשת לו בחלקות ולעשות חונק ולהשתוטט על רומסות ה' ונדולתו, רומסות אלהים חיים, אשר דאג בעד מציאותך וחייך, אף ימלא את ספקך וכל

דבר

דבר קטן וגדול בצרכי חייד, ולחשוב תועה, כי אין לה' עסק במפעלך, אף לא יתבונן על מעשיך כאמרך: מה יתן ומה יוסף לו, אם תשתמש עם הכל כפי רצונו? עם הכל כאשר לכל, את אשר באמת הוא נתן גם יתן לך, בהנאה, ברעיון, ברגש, בדבור ובמעשה!!

ה.

צדקת משפטו וגמולו — רק שופטים אנשים תוכל לרמות ולשחד, אבל ה' הלא הוא העד והדין — ה' ישפוט אותך — ה' הוא, אשר יראה כל רעיון, רגש ומעשה בתחלת התהוותם — הוא הלא יראך עת תחטא לו — והוא גם שופט החטא — אף שופט צדק הנהו! ראה, הלא ה' במשפט יסד ארץ, אמת ומשפט מכון כסאו, משפט וצדק היו לו לקו בבנין עולמו — ואיך? הלא בכל אשר בתבל ישנם סכה ומסובב, מקור ותוצאה, המתאמת עם מקור פעולתו — ככה כן המפעל, כזרע כן הפרי — ובנוגע אליך, האם רק זרע רעיוניך, דבריך, מעשיך, הנאותיך האם הם לבדם לא ישאו ולא יביאו כל פרי, פרי כזה המתאמת עם הזרע? ואתה האם חפוי תחפיץ, כי כאשר זרעת רע תקצור טוב? כאשר הבאת קללה הנך חפוי תחפיץ כי תביא לך ברכה? לא! מאזנים וכוס ביד ה'! המאזנים ישקלו את חייד ובכלות המשקל תשיט לך כוס החיים קללה או ברכה — ואם לא פה — הלא שם — ואתה חפוי תחפיץ לנויל מחייד את יקר ערכם עליהם ולהרסם ע"י החטא? האם לא תראה את משונתך וכי כה נתעית בשוא, עד כי לא תכין, כי תחת חפצך בחטא, לבנות ולכונן את החיים ע"י הנאה, תועלת ומלוא ספקך, הנך מהרס אותם שבעתים ע"י החטא ההוא?! —

ו.

רוסמות אל וקדושתו — הן הנה מאד נעלות גם מצד עצמן, אף סבלי כל רעיון מנבול ועונש — אם רוחך ונפשך עוד לא נשבתו מִפְּתָרָן, הלא אלה לבדן תעצורנה כח להפריע אותך, לבל יוכל לעלות בלכך כל רעיון פגול מדבר חטא ועון — האם לא הרגשת מעולם את הפעולה והרושם, אשר יפעל עליך בהדרת כבוד איש נכבד ומרום, איש צדיק תמים, נדיב ושוע? האם לא שמעת מעולם, כי גם הזדים הארוזים יהגו כבוד ויחרדו סאיש רם, אשר לו גדל פנימי? עד כי עת יראוהו יאבדו עשתנותיהם, תרפינה ידיהם ויך לבנם, אף יורדו את היד, אשר הונפה לעשות דבר בליעל! הביטה וראה! הן זאת היא רק רוסמות אדם והדר נאונו, ולוא יהי, כי גדול ונכבד האיש מאד, הלא בכל זאת מה קטן הנהו באמת, מה כחו ומה גבורתו של בן אדם זה נגד ה', הן מה חדל הוא! ואתה אמנם הבה, התיצבה כח לפני ה', חרשה נא הדר גאונו ורוסמות גדולתו עם מעלת קדושתו, דע מה נשנט ונעלו בסאר, ואזהלא רומכות אל וקדושתו תמיתנה ותבטלנה כך כל רעיון לא סתור, אשר יעלה בלכך — זאת היא יראת שדי הנאמנה — אמנם קשה היא להשיג אותה — אבל לתאר אותה בעצם מעלתה, גם כן לא נקל. —

לכן אתה בן ישראל, בת ישראל! שימו לבכם ורוחכם בשתר מל ילדותכם להכיר ולדעת את גדולת ה', רוממות אל ה' אלהיכם! קרבו נא עם אבותיכם יחד מול הר סיני, וכמו הכירו אבותיכם שם את גדל ה' כהו ונבורתו: המה ראו אז, כי ה', האל היחיד ומיוחד, לבדו הוא בכל, בכל דבר קטן וגדול שם הוא, וכל העולם כלו קל מפניו ומרגיש את גדלו — כן הנכם עומדים גם אתם בכל מקום על אדמת קדש, ושוו לנגדכם כאלו עומדים גם אתם עתה מול הר סיני, הלא בכל מקום יתגלה אליכם ה', בכל דבר קטן וגדול הנהו, בקשוהו, דרשוהו תמיד בכל אשר לכל, בכל אשר נהיה, בכל אשר הזה ובכל אשר יהיה, לפני כל, בכל אשר לכם ובכל אשר יהיה לכם, בכל מקום ובכל עת תמיד עליכם ליחס את הכל לה' לבדו וחשבו תמיד רק בשם ה' — או אז גם כל יצור קטן שבקטנים, כל תמורה קלה, וכל רגע כמו הנה יזכירכם את ה' — בכל מקום תחזו את ה', את האל הגדול הגבור והנורא ותחושו בכל את רוממות גדלו, למען תהיו עבדיו הנאמנים ולא תחטאו — הראו והוכיחו לדעת, כי הנכם צאצאי האבות ההם, אשר עין בעין ראו את גדולת ה' ונפלאותיו אשר עשה במצרים, על הים ועל הר סיני. —

מ.

אֱהָבָה.

ואהבת את ה' אלהיך, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך
(דברים ו' ה').

א.

לאהוב — הלא הוא להרגיש ולחוש את עצמו קלו כליל על ידי המציאות ובמציאות של נמצא אחר — לכן, "לאהוב את ה'" הלא הוא להרגיש, כי המציאות והפעולה של עצמו, היכולת השווי והערך של עצמו נמצא הנהו רק ע"י ה' ובה'. ולחוש, כי הנך נמצא, גם נמצא הנך באיזה ערך מה רק ע"י ה', ויכן במציאותך ובפעולתך עליך לכוון ולפנות את עצמך רק אל ה' — הלא הוא למלאות את רצונו — אהבת ה' ואהבת תורתו אהת היא, יען כי רק אז אהבת ה' תקבל את ערכה עליה ומוכנה הנאמן, כל עוד הנך אוהב את תורתו. —

ב.

מציאותך ופעולתך הן הנה רק ע"י ה' — אם תחפוץ לחוש ולהרגיש את זאת בעצם שלמותה, עליך לכוון את סבמי עינך ולשים את לבבך להתבונן על

על טובותיו וחסדיו הרבים, אשר יתן לך ה' ביד נדיבה; הביאם בחשכון, ספור ומנה את חסדיו מערש ילדותך עד גל קברך — אף את אלה מחסדי ה' אשר מעבר להקבר והלאה — וזכר נא, כי זה אלפי שנים במרם עוד ראית פני תבל, גם אז הן ה' אליהן זה כבר היה אלהי חסדך, יען כי מנה אותך להיות היורש ובעל הנחלה מכל מפעל ומעשה מאבותיך, אשר אלפי שנים מלפניך פעלו ועשו, סבלו, חטאו, תעו, למדו עד הוציאו אותם לפועל, וכי רק ע"י ירושת הנחלה הזאת הגה נמצא לך את אשר לך והנהו אתך כרנע ההוה ויהי מה יהי. — הביאה חשבון, ספור ומנה את כחות גופך, את האמצעים לקנין ורכוש החיצון אשר לך, את האנשים אשר נלוו אליך, אל חיי גופך ורוחך להיות לעזר לך — הביטה נא על רוחך עם כשרונותיו וכחותיו, על נפשך עם זרמי החיים אשר בה, התבונן על עצמך, כי עם כל אלה הנך נקרא להיות איש-ישראל, וכי התעודה הזאת נגלתה לך ע"י התורה — שים לבך על כל אלה ודע, כי המה הלא נתונים לך מיד ה' ובידו יחזיק אותם בידך, גם בכל יום ובכל שעה ובכל רנע על ידו מוהזקים המה מחדש וברוכים המה רק ע"י אהבתו, טובו וחסדו, הלא ה' הוא בכל מקום אתך ומסביב לך, הוא מנן בעדך, הוא יזהירך תמיד, ילמדך להועיל ויחנך אותך לאשרך סלה, ואם כן, האם לא מיד ה' לבדו הן הגה מציאותך ופעולתך. —

ג.

אמנם כל אלה יקבלו את שוים וערכם עליהם רק ע"י ה' לבדו, וכל דבר מה בתבל יש לו איזה ערך רק ע"י ה', את זאת בראש וראשון עליך להרגיש תמיד ולחוש אותו בשלמות — כי לוא גם יש אתך גוף ורוח, רכוש ואנשים, תעודה ותורה — אבל אם תסיר את זכר ה' ממציאאותך ופעולתך, את ה', אשר הוא יצָרָך את צבא חלדך, תקופת הזמן שהנך פה עלי אדמות והטוב אשר תפעל בארץ החיים, אל בנין עולמו, אם תשכח את ה', אם תסיח את דעתך ממנו, אם תשכח את הבונה הגדול, בונה החיים בכלל, ואשר אתה עם כל פעולותיך הנכם נחשבים רק לאבן אחת מאבני הבנין הגדול הזה, ואמנם רק מיד חכמתו נדרש לך מראש לקבל את ערכך עליך ותועלתך בבנין עולם הכללי הזה, אם תמה מלבך את שם ה' — במה נחשב אתה עם כל המון עֶשְׂרָך ורכוש חייך, גם מה הוא כל פעולתך? עם כל המון אוצרותיך הנך עני — עם כל כחותיך הנך עני ממש, כגדל רוחך כן רבו התעוועים — ועם עוצם יקלתך כמה מן הרפיון והחלישות יש בך!! אתה ופעולתך — הנך רק נקודה קטנה בעולם כל! והנקודה הזאת גם היא הלא היא עוברת וחולפת — הלא ידעת איזה דמות נערכה בעד האדם — אבק פורח — צל עובר — ציץ נבל — חלום — ואם גם התאמצת הרבה ופעלת לך בימי חייך, גם רכשת לך הון רב, אף עשית גדולות ונצורות, בנית לך מגדלי פאר וארמנות תפארה — אך כאשר תגיע עת חליפתך — ואינך — ואז כל אשר רכשת לך, כל יגיעך ועמלך, כל קנייך ובנייך ויפי המגדלים כלילי תפארה — הלא יחרבו ויבולו — אבל אם תחזיק בסעוה ה' וה' אליהן אתך תמיד — רק אז יש שכר לפעולתך, יען ה' הלא יקבל ממך גם את הטוב הסעו, אשר פעלת כפי רצונו ויצָרָך אותו אל סכום הטובות האחרות בעולמו,

גם יהיה אתך וישמרך משגנות ויתן לך משאלות לבך להיטיב ולהעיל — אין מעשה, אין דבור ואין כל רעיון אחד אשר יאבד לריק — אם אלה יכלכלו בקרבם רק דבר אמת, צדק וטוב — כי עי' ה' גם זה הקמן במפעליך גדול יהיה — אף הדבר החולף ועובר שלך יתקים להיות נצב לעד, ואם גם האדם לא יוכל לחוש את זאת ואם גם לא ידעת ונעלם ממך כל זה — אמת נכון הדבר כי כל דבר קטן, אם אך טוב הנהו באמת ואם נעשה הוא בצדק ויושר, אם יפקידו אותו ביד ה', אז יצרפחו ה' אל הבנין הגדול והנצחי שלו — או או יש שכר לפעולתך ומעשך ירצה, להיות חי וקים לעד .

ד.

עלם בן ישראל ועלמה בת ישראל! הוא אך יכלתם להרגיש את התנש' הנעלה, את רגש האשר, להיות דבר מה בעולם ה' — אם תאלפו בינה מהעשב, מהפרח ומרוח כמו הנה, ותשערו בנפשכם את מושג הרגש, אשר יחדשו כל היצורים הנמצאים מסביב לכם — הרגש להיות יצור וציר עליון ושמחת עולם אשר על ראשם תמיד, כי ממלאים בשלמות את קלל המקום, אשר הציג אותם בורא העולם, ברגע הקצר של צבא חלום — ולעומתם תעריכו ותתבוננו על משאלות והתחזות זמנכם — הנאה וקנין — אשר בני הזמן ישימו בהם כל מעינם רק בעד עצמם ותשוקתם, וגם את הטוב שיעשו, יפעלו רק להנאת עצמם ולא בתור עבדי ה' — מלאכי ה' — עד כי באופן הזה אתם עם הנאתכם וקנייניכם כאין נחשבתם, הכל וריק הנכם בעולם — ורק לטובכם יש תועלת מה — תועלת הזבל בנוגע אל השדה — אחרי אשר יחלש, ימות הגוף, יבול וירקב, או אז יהפך להיות דומן וזבל לצורך ותועלת יצורים אחרים, שהמה אמנם טובים מכם ויהיו מה יהיו — בעוד היצורים האלה ממלאים את תעודתם בעצם השלמות, כפי אשר התוה להם ה' — לכן אתם אישי-ישראל! אם נוכחתם לדעת, כי באופן כזה אתם ברוחכם כאין הנכם ולא תגיעו אל המעלה להיות דבר מה בעולם ה', כי עם נחכם הנועד לפעול פעולות עבודת ה' בחופש תגיעו לריק ולבהלה — אם שמתם לבכם על מצבכם ורוח ה' החל לפעם בקרבכם, גם נכסוף נכספתם אל האשר הנעלה: להיות בכל עצמותכם, דבר מה בעולם ה', ויען כי את האשר הזה תמצאו רק בה' ובתגלות תעודתכם — בתורה, — לכן הבה! השליכו מכם את אלילי כספכם ואת אלילי זהבכם ואת אלילת האלילים את ההנאה ה' ואת כל הבל הכלים אשר בזמנכם — ושובו אל ה', למען תהיו גם אתם דבר מה בעולמו — אז תאהבו את ה' .

ה.

האמנם עליכם להשליך אחרי גיבם את קניני החיים? לא! זאת לא זאת! אי טוב יותר עליך החובה והמצוה להשתדל לרכוש אותם ולקחתם לך, אבל לחשוב אותם רק בתור אמצעים וכלי שמוש לתכלית רמה ונעלה — את עצמך, את כל מציאותך ואת כל פעולותיך קדש אותם לה' למלאות

בהם את רצונו — אהוב את ה' אלהיך ככל לבבך, ככל נפשך
וככל מאדך (רכושך).

ו.

לאהוב את ה' ככל לבבך — הלא הוא ברוח ובלב וכפי מובן המלה
"לב" — ברוחך: לאהוב ברוחך ולהדבק בה' הלא הוא: להשתמש עם כל כחות
רוחך, למען דעת אותו, ללמוד את רצונו בתורתו ולהכיר גם את
התכלית, למען תדע על פיה, איך למלאות את רצונו — בלבבך: למען תעצור
כה ללחום ולנצח במלחמה, אשר תפרוץ בקרבך ביו הנטיות, אשר האחת תמשוך
אותך למעלה והשנית למטה, ושים שלום גם עם רוח הכהמה אשר בך.
למען אשר גם הרוח הזה ע"י השתדלותך יתרומם להיות רוח האדם כמעלתה
הדרושה, עד כי שתי הנטיות תתחברנה להיות נטייה ותישוקה אחת:
ל"עבוד את ה'" ואתה תקרא בשם כי אמנם זה טוב ויפה רק את הדבר אשר
יאמר עליו ה' כי אמנם טוב ויפה הוא ותהדול מכל דבר, אשר יצוך ה' לעזוב
אותו ולהדול ממנו, אף התאמין, כי לבך יחוש בקרבך תמיד רק את הרגש
האחד, להיות נמשך אחרי אביך שבשמים. —

ז.

בכל נפש החיים אשר לך, בכל מאדך ורכושך — עד כי תכיר לדעת
בחיים אשר חוננת כמו, בכחות גופך, בבריאותך, בכשרונות גופך, ברכושך
אשר נתן לך ה', בכל מנת גורלך וחלקך בחיים בעולם החיצון — כסף, אוכנת,
כבוד, שפע, אוהבים, משפחה, כי כל אלה המה רק אמצעים להוציא על
ידם לפועל כל אשר דבר ואשר צוה ה' בתורתו לפעול ולעשות, ואת אשר
גם רוחך הכיר לטוב ולבבך יחוש, כי אמנם טוב הוא לך, וכמו לרוחך ולבך
יהי' מאז רק נטייה אחת שהיא כלה כליל לה', כן יהיו גם חייך ורכושך קדושים
רק אל הנטייה הזאת — אתה תהיה אחד בחייך באחדות נמורה כמו ה' אלהיך
שהוא אחד הנהו פועל אמת יחידי. —

ח.

ואם כן, אם לבבך, חייך ורכושך רק אמצעים המה לאהוב בהם את
ה', הלא עליך להוקיר את אהבת ה' יותר מעד הקנינים האלה, עליך לאהוב
את ה' יותר מלבבך, יותר מחייך ורכושך — ואם תבוא לידי נסיון
לבחור אחת משתי אלה, אם לעזוב את דרכי ה' או להשליך מעליך את נטית
לבך, את חייך ורכושך, אז עזוב את כל אלה והשאר נאמן לה' אלהיך. —

ט.

תרפה היא לו, בוו לו לאיש אשר תהפכות וזר מעשהו, לעשות את
האמצעי לתכלית ואת התכלית לאמצעי, לחשוב את הנבזה
לשפל ואת השפל לנבזה, האיש, אשר למען תרבות רכושו, למען
הבטיח את אומנתו, למען ירכוש לו כבוד אנשים, למען יבנה לו
בדמיון

בדמינו את הצלחתו ואשרו כמו רמים, או למלאות ספקו בתאוה וחמדה —
יעבור אף על אחת ממצות ה'.

י.

אבל אוי לאותה בושה, אוי לאותה הרפה, אם איש מבני ישראל, אשר
בגלל איזה תועלת לרכוש לו הדברים הנזכרים למעלה יעבור לא רק על אחת
ממצות ה', לא רק על אחד מדברי אלהים חיים בלבד, כי גם ישליך אחרי גוו
את כל דברי התורה כלה, יפרוק מעליו עול מלכות שמים ויפנה עורף אל ה'
ויאמר: אין לי עוד כל חלק ונחלה בה' אלהי יעקב, אלכה לי אל העמים (שגם
המה יתעבו איש, אשר ימיר את דתו רק בעד בצע כסף וכל מזומה), יען להם כבוד
וגדולה ואין להם שום הנבלה בחיים, אף לא יסבלו כל בוז ולעג השאננים,
ובעד הקנינים, אשר בעפר יסודם, אכחש בה' אלהי ישראל — מה אומלל הוא
איש כזה — כבוד אנשים גלה ממנו — רבו לא ידע עוד כל גבוה ונשא — כל
קדש משחק למו.

יא.

אבל אתה ישראל שמע! עליך לאהוב את ה' יותר מלבבך, יותר מחייך,
יותר מרכושך! ולוא יהי, כי ידרשו ממך בגלל זה, לעזוב את אדיר הפצך
ומשאלות לבבך, לוא יאליצוך לתת את חייך כופר חיים של איש ישראל,
הבה! באהבתך את ה', מסור את כל הצלחתך, גם קבל באהבה לסבול
בעד תורתך ודתך יסורים קשים, חרפות וגדופים, עוני וצרה, ולוא גם יוציאוך
להורג בגללה, קדש את שם ה', מסור את נפשך והשאר נאמן לה'.

יב.

השליך אתרי גוך כל דבר שהמה אמנם מבלעדי ה' אין למו כל ערך
וחשיבות במאומה, וערכם עליהם יקבלו רק אז אם תוכל לקדשם לעבודת ה' —
לכן השליכם מנגד והשאר נאמן לה' ולדת קדשו.

יג.

בכל זאת, גם בעד האהבה המאד נעלה הזאת, גם בעד מסירת נפש
כזאת, צא ולמד איך להתנהג בצדק, כאשר תלמדך התורה.

יד.

לכך ורכושך — וכל דבר אשר תקרא אותו בשם קניין שלך — זולת
חייך, הלא אין להם כל ערך וחשיבות, אף לעבור בגללם בעבירה הקלה
שבקלות, לכן אם נאנם הנך את הכל, זולת חייך, להשליך אחרי גוך, רק
לבל ידרש לך לעבור אף על מצות לא תעשה אחת ממצות ה' אלהך — אל
תחשוב הרבה, מסור אותם כרגע ואל תחמא.

אבל

מז.

אבל אחרת היא עם החיים — כל מצות לא תעשה שכתורה זולת אלה העומדות ביחס: „עבודה זרה“ „גלוי עריות“ „ושפיכות דמים“, אם התקומם איש ערוין אשר ישום אכפו עליך, אם עמד עליך נוגש לאנוס אותך באמרו: עבור או תִּקְרַג! אז תוכל לעבור עליהן — אבל אחרי אשר מראש — אף כי ללא הועיל — נסית למסור לו את הצלחת הייך ורכושך, לקנות לך חופשך לשמור את המצות מבלי לעבור עליהן — באופן הזה עליך להחזיק את הייך למען תוכל למלאות בימים הבאים את עבודת ה' ולשמור אח"כ את דת קדשו — אכן אם הנוגש והמאנס לא שם כננתו לתועלת עצמו, רק יחפוץ לאנוס אותך לעבור על דתך, וזאת אם יהיה בפומבי ובגלוי, ולמצער, כי ידעו מזה עשרה ישראלים, או גם בסתר אבל בעת כזאת, בעת שעמדו על עם ישראל ברב כה להשמידו ולכלותו ולהחרים ולהכחיד את קיום רוחו בהזקה, אז הייך כלא נחשבו לעומת החטא הקל אשר תחטא ואם גם עבירה נגד מנהגי ישראל תורה — באופן כזה יאמר לך ה': השלך נפשך סגוד, קדש את שמי, הראה לעדת אחיך בני עמך, כי תאהב את ה' יותר מחייך, וכמסירת נפשך תעורר גם בקרבם את התשוקה הנאמנה לרכוש גם להם אהבה רוממה כזאת — תראה לנוגשך ומענך, כי קצרה ידו וכחו להכביד את אכפו ולאנוס את איש ישראל למעול מעל בה' אלהיו — הראהו, כי בני ובנות ישראל ילעגו לכחו וגבורתו — כה אנשים — בעוד יוכלו למסור את נפשם וחייהם בגלל דתם, למען ישארו נאמנים לה' אלהיהם. —

מז.

אבל באלה המצות שיש להן יחס עם עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים אהדת היא בתכונתן המיוחדת*) — ואם יחפצו לאנסך ולאליצך, ולוא יהי גם בסתר וגם לא בעתות השמד וההרום ואף אם יש בזה תועלת למאנסך ונוגשך, לאנוס אותך, כי תעבור על אחת מהעבירות האלה — אז מסור את נפשך וחיך יאל תעבור — הן הייך כמה נחשבו עוד אם תעבור עליהן — כה תאמר תורת ה'.

יז.

אולם אם לא תאמין בך, כי תוכל לעצור כה ולעמוד בנסיון כבד כזה — הבה! ברה לך מהארץ ההיא, אשר סכנה גדולה כזאת מרחפת על ראשך ועל

(*) עוד צריך עיון וחקירה אל איה יחס כוונת חז"ל ואם גם יחס רחוק בנוגע לגלוי עריות הלא עומד הנהו בשוה אל גלוי העריות בעצמו (סנהדרין עה א), הנה אם כן העבירות נגד רכוש חבד, כבודו וכדומה הלא יהיו כאלו נעשתה העבירה נגד עצם החיים שלו; הן אמרו חז"ל: כל הגונב מחבירו פרוטה כאלו גזל את חייו (ח"מ שנט) ובכל זאת הלא מותר הוא להשתמש בקנין ורכוש חברו להציל את נפשו מסכנת נפשות באופן אם בדעתו להחזיר לו (שם), כמו כן השוו את העבירה לפגוע בכבוד האדם כעון לה' להיות שוה אל שלשת העבירות הנזכרות (ערכין מו ב), (עיון בזה שו"ת בני ציון למור מו"ה יוקב עטלינגען נ"ע סי' קס"ז, קס"ח) וצ"ע.

ועל טובך הנכוה מעל נכוה, ודע, כי השנחת ה' הלא תלך אותך ככל מקום שהוא, וכי גם המקום אשר תמלט שמה, אדמת ה' היא. —

יח.

אבל אם לא יאלצו אותך לעבור על מצות "לא תעשה", רק יפריעוך ויניאו אותך מקום איזה מצות "עשה" — באופן הזה לא תדרוש ממך התורה למסור את חייך בעוד אונס, אשר לא תוכל לשנות אותו, פוטר אותך מלמלאות הפעם חובתך, הן אתה וחפצך הלא שלמים אתם עם ה' ונפשך הלא כלתה לקיים את מצות ה' כאשר צוך. —

יט.

בכל מקום אשר תאמר התורה: מפני האנס תוכל לחדול מעשות החובה והמצוה, שמור נפשך וחייך, גם עבור על העבירה והצל את חייך, אז אסור עליך לתת את חייך קפרם — זולת באופן כזה אם תצא מפעולתך זאת תועלת גדולה מאד להזיק הדת והתורה, בעוד ע"י מסירות נפשך תפעל פעולה עצומה בנפש אחיך להתרומם ולהתעלה מחדש ולתתחזק באהבת ה' ותורתו, אבל זולת זאת עליך להזיק ולשמור את חייך — כי ה' יוקיר את חייך, למען מאז והלאה תחזיק במעונו ותקדש את חייך לעבודתו, לכן אתה אל תסכן את חייך, בעת חפזיך יחפוץ ה', כי היה תחיה עוד עלי אדמות. —

כ.

כמו כן באופני מחלות: אם יש סכנה, אז תוכל בכל דבר להביא לך רפואה מלבד ע"י העבירות של עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים — ואם אין סכנה — אז תוכל להתרפאות גם בדבר האסור באכילה ורק בשנוי מאופן הנהוג לאכילתו, גם באסור הנאה, רק בשנוי המעשה של השמוש הנהוג, אמנם בשר בקלב וכלאי הכרם אסורים המה וכל שמוש של רפואה, זולת אם יש סכנה. כל אסורי דרבנן במחלות אף אם אין סכנה יותר בהנאה ובשמוש הנהוג, ולאכול ולשתות באופן הנהוג יוכלו רק בעת הסכנה — כל דבר המהול במרה (נאלע) וכדומה אשר לא יאכל בתערובות כזאת באופן הנהוג, זאת נקראת הנאה שלא כנהוג ("יד, קנ"ה וקנ"ז, אי"ח תס"ז, מ"א ב").

י.

אֵלֹהִים

לא תנסו את ה' אלהיכם כאשר נסיתם במסה (דברים ו' טו).
 וידעת כי ה' אלהיך הוא האלהים, האל הנאמן שמר הברית והחסד
 לאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור: ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו, לא

יֵאָחַד לְשֵׁנָאוּ, אֵל פְּנֵי יִשְׁלָם לוֹ: וְשִׁמְרַת אֶת הַמְצוּהָ וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת
הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצוֹךְ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם (דברים ו' ט).

א.

הַאֲמוּנָה בַּה', הֲלֹא הִיא: לְהִרְבֵּךְ בַּה', לַעֲוֹן בְּמַעֲוֹנוֹ וּלְהִיּוֹת חוֹק וְאֲמִיץ
בַּה' בְּשַׁחֲוֹתָיו, בַּחֲקֵי תוֹרָתוֹ, בַּחֲסֵדוֹ, וְאִפְּ כִּי בַחַיִּים מִמְּשַׁלְתָּ ה' לֹא
נִגְלָה בְּחוֹשׁ וּכְפִי הַחֲשֻׁקָה הַרְאֵשׁוֹנָה לְמִרְאָה עֵינַיִם זְמַן הַהִנָּה וְכֹל הַנִּעֲשֶׂה כִּי
יִרְחִיקוּ אֶת הַבְּמַחֲוֹת ה' מִן הוּא וְהֵלֵאָה, אִם כִּי סִכְנָה מִרְחַפְתָּ עַל קִיּוֹם
הַחֻקֵי תוֹרָתוֹ וְכֹאֲלוֹ אֲבָדָה תִּקְוָה מִהַחֲוָטָא לְשׁוּב עוֹד וּלְשׁוּבָע מִטּוֹב ה' וְחֲסֵדוֹ —

ב.

בַּה' — ה' בְּעֲצֻמוֹ אֲמַנֵּם יוֹרֵה אוֹתְךָ, כִּי הוּא כֹל יִכּוֹל, חֲכָם,
צַדִּיק וְרַב חֲסֵד — וְאִם תַּחְפוֹן לְחַקֹּר אוֹתוֹ וּלְדַעְתּוֹ עַפְּיִי מִמְּשַׁלְתּוֹ —
בַּחַיִּים — שׁוֹר נָא, ה' אִז תַּחֲזֶה אֶת הַכֹּל, אֶת הַכֹּל — אֲבָל לֹא אֶת ה' —
הַנֶּךְ רוֹאֵה, כִּי יִמְשׁוֹל בַּחַיִּי הַתְּבַל כַּה אֲנָשִׁים, מַעֲשֵׂה אֲנוֹשׁ וְתַחְבּוּלוֹתָיו,
חֲכַמַת אָדָם וְרוּחַ הָאָדָם בְּכֹל מִשְׁלָה; הַנֶּךְ רוֹאֵה יִסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים
וְיִשְׁלוֹת הַרְשָׁעִים, אֲשֶׁר יַעֲדוּ נָאָה וְנֶאֱוָן, הַצְּלַחַת הָאוֹלֵת וְחֲכַמַת הַמִּסְכָּן
בְּזוּיָה; הַנֶּךְ רוֹאֵה לְמִרְאָה עֵינַיִם אֶת הַמִּקְרָה מִשְׁחָק עִם הַצְּלַחַת הָאָדָם,
אֵתָה רוֹאֵה אֶת כְּנֵי דוֹרֶךְ נְנוּעִים בְּמַחְלָה וְצִרָה וְנוּעִים כְּרַעַב, בְּמַלְחָמָה
וּבַחֲטָאִים רַבִּים, אֵתָה תַתְּמָה תַמָּה וְתִשְׁאַל: אֵיךְ יִכּוֹלֵת הַכֹּל יִכּוֹל וּמִמְּשַׁלְתּוֹ
עַל רַפְיוֹן וּבְלַת־יִכּוֹלֵת הָאֲנָשִׁים? אֵיךְ הִיא הַחֲכַמָּה הַעֲלִינָה וְכַחַה וְגִבּוֹרֵתָהּ
עַל אוֹלֵת הָאֲנָשִׁים? אֵיךְ הַמִּשְׁפָּט צַדִּיק אֲשֶׁר יִשְׁלָם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ, אֵיךְ
הַחֲסֵד, אֲשֶׁר אֲדִיר הַפְּצוּ רַק כְּטוֹבֵת הַגְּבֵרָאִים? אִז תִּקְרַב אֲלֵיךְ "הָאֲמוּנָה"
וְתֵאָפֵךְ בִּינָה מִרְאֵשׁ, לְהַכִּיר וּלְדַעַת אֵל נִכּוֹן גַּם לְהַבִּין הַיּוֹסֵב אֶת רַעֲיוֹנוֹת יִכּוֹלֵת
הַכֹּל יִכּוֹל, אֶת מוֹכֵן הַחֲכַמָּה וּמוֹשֵׁג הַצַּדִּיק וְהַחֲסֵד הַנֶּאֱמָן, וְלִלְכַבּ וּלְחַכֵּב אֶת מִיטֵב
הַהַגִּיזִן הַזֶּה: אִם יִכּוֹלֵת הַכֹּל יִכּוֹל תִּשְׂא וְתַסְכּוֹל וְתַעֲלִים עֵין מִגֶּאֱוָן עֲרִיצוֹת
אֲנָשִׁים וְשִׁלְטוֹן הַכֹּל, אִם צַדִּיקֵת ה' תַּחֲלֵק מִנָּה אַחַת אֲפִים: פֶּה אֲסוֹן וְשֵׁם
שְׁשׁוֹן, אִם חֲסֵד ה' רוֹאֵה, וְכִמּוֹ לֹא יִתְכַוֵּן, בְּעֲנֻת בְּנֵי הַדּוֹר וְתַחְלוּאֵיוֹ
הַרְבִּיבִים, בְּמַה חֲכַמַת ה' תְּכִיר לְטוֹב גַּם אֶת הַגֶּאֱוָן וְהַגּוֹבָה שֶׁל הַעֲרִיצִים,
גַּם אֶת חֲלוּקַת קִנְיֵי הַצְּלַחַת וְאֶת הַעֲוִנֵי וְהַצִּרָה שֶׁל בְּנֵי הַדּוֹר, וְרַק בְּאוֹפֵן
הַהוּא, כְּפִי שֶׁהֵנְהוּ נִמְצָא בְּתַבֵּל, יַעֲן כּוֹה וְכּוֹה כַּכָּה דְרוֹשׁ לְהִיּוֹת בְּאֵמֶת,
וְכִי צַדִּיקָה וְחֲסֵד הוּא זֶה, כֹּל הַנִּעֲשֶׂה לְמִרְאָה עֵינֶיךָ, וְאִפְּ כִּי אֵתָה לֹא
תִּשְׁיֵג וְלֹא תִבֵּן אֶת זֹאת: וְאִיךָ? אֵיכְכָה תַחְפוֹן בְּכִינֶתְךָ — בִּינָת אֲנוֹשׁ
הַקְּצֵרָה — לְהַבִּין וְלַהֲשִׁיב לְתַכְנִית חֲכַמַת ה'? ! הַאֲמוּנָה תוֹרָה אוֹתְךָ לְהַחֲזִיק
וּלְכַטּוֹחַ בַּה', וְאִם גַּם שְׂמִים וְאֲרִיץ יַעֲנוּ כַחֲשׂוֹ, וְאִם גַּם לְמִרְאָה עֵינַיִם
נִכְרַתָּ הַאֲמוּנָה וּפְסוּ אֲמוּנִים מִכְּנֵי אָדָם. —

ג.

הַבִּיטָה וְרֹאֵה עַל הַרְמֵזוֹ הַכְּבִיר וְנֶאֱוָר הַנִּמְצָא בַתּוֹרָה (דברים ו' ט) —
הֲאִם תַּחְפוֹן אֵתָה לְבַקֵּר אֶת צַדִּיקֵת ה'? הֲאִם תִּבֵּן וְתַשְׁכִּיל אֶת צַדִּיקֵת ה'?
וְאִם

ואם תבוא האמת להיות עד לעצמה, כי אמנם זה הדבר, אשר יתראה לך לעול, וכי הוא נגד חוקי הצדק, כי באמת הנהו פעולת הצדקה לחיים באופן מאד נעלה? הנך משתומם על הצלחת הרשעים — ראה נא! התורה אומרת, כי ה' הצדיק, ה' משלם (הטוב) גם לשונאיו, גם לאלה אשר אין יראת אלהים בלבם וישנאו אותו ויאמרו לאל סורה ממנו, וידמו, כי רק בכחם ועצם ידם יפרשו ממשלתם בתבל, להיות להם לנחלה בלי מצרים — גם לאלה משלם להם ה' טוב, בעד הטוב אשר עשו (כי אין גם רשע בארץ, אשר לא יעשה איזה דבר טוב בחייו), אך ה' משלם להם בעד זה טוב וחסד אבל רק בחוג משאלותיהם (אל פניו, אל פני כל אחד מהם, אל אשר ישא הרשע פניו, לחשוב לטוב לפניו) — בחוג משאלותיהם ומגמת פניהם ישלם להם הטוב —; אם ישעם והפצם הוא רק אהבת עצמם, רק הפצי התבל, רק כח ושלטון חיצוני, הצלחה חיצונית, שקחות חיצונית — אלה וכאלה, אשר כצל יעברו גם כליל יחלופו, ככה היא שְׁלֵמַת־רשעים בעד הטוב אשר עשו בחייהם, כי גמולם הוא רק כמתנת הדברים העוברים והחולפים — הבה! ישמחו המה זמן ועדן במתנת הלקם, בשלטון, בעשר ובהצלחה העוברים והחולפים — אך המה יחלופו, יעברו ויבטלו מן העולם ויאכזרו יחד עם הקנינים העוברים והחולפים אשר להם, (להאכזרו); אך לאלה, אשר אדיר הפצם, להכיר ולדעת את ה' ולדבקה בו, ולתעודת חייהם בדרו להם את מלוא רצון ה' וקיום התורה והמצוה, לאלה אשר כל מעינם רק פעולות צדיק לחיים והשגת הנצחיות, שכרם וגמולם גם כן נצחי — לאלף דור ישארו לברכה במעשיהם ובמפעליהם, במבלנותם, בענים ועמלם — הכוטה וראה על האבות הראשונים! שכרם בעולם הזה — כלל האנושית — והמה בעצמם בלי אחוזת נחלה, בלי מקום קבוע בעדם, חיו רק בעתיד ובהבטחות ה' — אם טוב הנך באמת, התוכל לכבד ולהוקיר הרבה את הצלחת הרשע החולפת? ראה נא, התירה אומרת, כי רק לאלה השונאים אותו, רק לאלה אשר אין תקוה עוד, כי ישוּבו אל על, רק להם ישלם ה' הטוב בחוג משאלותיהם ומגמת פניהם — ולאלה, אשר יש עוד תקוה לאחריהם, אלה המוכשרים להיטיב עוד את דרכם, להם יתן ה' צרות — לענותם — הלא הוא לרפא את משובת לבם ושב ורפא להם בשובם מדרכם הרעה, ובעד אלה אסונם הלא הוא אשרם הנעלה, וההצלחה בטח יכולה היתה להיות להם לאסון גדול — לכן עליך להס את אַנְלַת אדם, הקשורה בלבך, לסלף דרכך ומחשבותיך, רק התחזק בה' והאמינה בו. — צדקה היא תולדות בני אדם, יען כי מניע גלגלי המסכות ומפלס מענל חייה, הלא הוא אל-צדיק. —

ד.

בהבטחותיו, את אשר הורה לך ה' על דבר העתיד בפי עבדיו הנביאים, לבל תתעה בשוא ללכת אחרי מראה עיניך בזמן ההנהגה והליפותיו, כי תתאמץ בכל אשר תוכל לקרב אתה חיי עצמך אל זמן העתיד לבוא ההוא, אשר נבאו לעמם; וכאשר יתיצב לפניך העתיד בתור זמן הזה,

אז תבין ואז תשכיל גם את זמן ההוה — כל זאת אמת ויציב, יען וביען, כי את האמת לאמתה הזאת הגיד לך ה' אל אמת, לכן כל אלה תמלאנה בעתן — יען כי ה' כל יכול, המניע ומכוון את גלגל התקופות ומפעלות התבל, הוא גלה את כל זאת להיות עד נאמן לשלטונו — ואתה האם תפון באמתת מלואי ההבטחות האלה בעת רצון, יען—אתה, קצר רואי, לא תחזה את עקבות העתיד ההוא בזמן ההוה שלך — ועם כל יום ויום, כה תדבר לנפשך, ירחק העתיד חוק והנהו תמיד ממך והלאה, עד כי לא יאמן לך, כי כזאת יוכל היות. אכן ה' אל שדי, הוא דבר! וחותם שלטונו בעולם — אמת — ותחת להציג מערכה מול מערכה את ההוה מול העתיד, הלא יסכן לך יותר, כי תתאמץ להבין ולהשיג היטב את ההוה שלך על פי העתיד ההוא ולהחליט, כי הנהו לך מעבר וחבל נמרץ של צרות, נסיון וחנוך, למען תגיע על ידם כפח עד העתיד הכביר ונאור, ובמשך תקופת הזמן שהנה התוך והאמצע' בין ההעברה מעת לעת, עליך לשאת ולסבול חבל במנוחה ובתקוה — עוד הפעם הביטה אל ציר הצבת ואל סקבת מר גקרת, שים עינך ולבך על אבותיך ועל ה', אשר גדל וחנוך אותם — ה' הכטיה לאברהם, כי יהיה אביהמון גוים, כי עם יצא מחלציו — והנה עד השנת הסאה לימי חייו לא היה לו ג'ם בן, אכן פנת העם הראשונה! ארץ הכטיה ה' לאבותינו — ולאברהם לא היה מקום קבוע ואחוזת נחלה לשבת בו — בעד ארבע אמות אדמת עפר לקבר בה את אשתו, עליו היה להפציר בעם הארץ ולשקול כסף, כטרם חפצו ג'מן לו! למשפחה בת שבעים נפש הובטחה, כי תהיה לעם גדול ורב ועל זרעה נגורה להיות עבדים ארבע מאות שנה ולשאת ולסבול עוני וצרה גם דיהם לא היו חיים — אבל אטונה' היתה להם ובכחה האריכו ימים. וישאר חיים וקיימים לעד — ובעד אמונתם ובטחונם בה' שלמה להם האמת את תגמולה.

ה.

בחוקיו ומצותיו: ה' אל עולם, אל חי וקום, אלה כל הזמנים ומסבב כל המסכות, אל אלהים, המשקיף על כל הזמנים, אשר זה כבר בתורת הש עתידות לנו, הוא השקיף ממרום גם על זמן ההוה שלך; הוא נתן לך את חוקי תורת חייך, ויתנם לך לנצה נצחים, לכן חוקי התורה נצחיים חמה כנצחיות נצה ישראל, נות' התורה והמצוה, ועליך איש ישראל להחזיק במעוז החוקים האלה בכל העתים ובכל הזמנים ובכל המקומות, באשר שם ינהיגך ויביאך ה' אלהיך; האדמה, המסכות, הזמן, חוויני חייך יוכלו להמיר ולהתחלף, אבל הובתך בעד החיים האלה, אחת היא לעולם, מבלי כל שנוי וחלוק, לנצה היא תעודת חייך בתור איש ישראל, נצה הוא דבר ה', אשר הודיע ויבאר לך את תעודתך זאת, יען כי אל עולם הוא נצה ישראל, הוא ה' אלהיך נותן התורה, אשר הודיעך את כל אלה — ואתה החפון תחפון, בפני ה' ונגד חקו הנצחיים, לדבר תענה ולהפוך על לשונך תמיד על אדות הזמן ההוה שלך, כאלו חקי תורתו בלתי מתאימים.

מתאימים ונאותים בעד זמנך, וכי קשה עליך למלאות ולקיים את החובה והתעודה הזאת בזמנך — כאלו ה' לא צפה מראש בנתינת חוקי תורתו על הר סיני גם על זמנך, כאלו בזמנך, כבוד ה' איננו חופף על יראיו, כאלו יש בידך להשפיל אליך ולמשוך את החוק הנצחי אל זמנך, למחוד ולהשוות ולתקן אותו ולראות, אם יתאים עוד לישע וחפץ זמנך — מבלי התאמץ טוב יותר להגביה למעלה את כל זמן ועדן אל החוק הנצחי ולהנך ולהכשיר את ישראל והזמנים על פיהו — האמר תאמר: כי החוק לא יאות עוד עבור זמנך? חלילה לך מדבר כזאת, הלא טוב טוב לך לאמר: כי הזמן לא יאות בעד החוק, ונהפוך הוא, כי זה הדבר, את אשר לא יתאים הזמן עם החוק, הוא יעריב לך ערובה לדעת, כי זמנך נתעה בשוא ועומד הנהו החוק רחוק מתעודת איש-ישראל — יען כי עזב זמנך זה כבר את האומנת הנצחית, את התורה הקדושה, ומתחרה הנהו להתיצב לנגדה בתור זמן עומד ברשות עצמו, לחבל מזמות ולכונן לו תכנית החיים מבלעדי רוח התורה, ואחרי כן למען הצדיק את נפשו, יתאמר, כי התורה היא מתנגדת אל תורת הזמן, וכי אתה יען וביען הנך איש במצב כזה וכזה וחפץ הנך להשיג כזאת וכזאת, לכן לא תוכל להשאר עוד יהודי — אמנם אהובי! מי הגיד לך כי בתור איש יהודי, תשתדל להיות איש כזה וכזה וכי נדרש ונחוי לך להשיג כזאת וכזאת — מי הפך אותך איש יהודי, אשר שם ישראל נקרא עליך ותעודתך לעבוד את אל עולם, אלהי אבותיך, לאיש אחר, כי יעבור עליך רוח תועה וכי תכרע בך ותשתחוה לאילי: אהבת עצמו, קניין ורכוש ואיללת האלילים "הנה נא ה"?! אבל אתה עלם ישראל, עלמה בת ישראל! הביטה אל האבות והאמהות שלך! הביטה וראה, איך סבלו המה דרפה ובזו, צרה ועוני, גם חרפו נפשם למות ובכל זאת מאושרים המה, כי יכלו להנחיל לנכדיהם את רוח התורה בקדושה וטהרה, כי המה במסע גלותם במדינות וארצות ובכל העתים ובכל הזמנים היו רק ברוח התורה, ובכל זאת לא אבדו ולא כלו; המה היו לפנים וחיו יחיו גם היום על ידי התורה, אשר החזיקו במעוזה, המה היו חיים כאלה, אשר יופיעו גם לך בעצם תומם, חיים הנובעים ממקור התורה. פתח לך את ספר התורה — למוד והפוך בה, דע לך והבינה היטב את תעודתך הנצחית, להיות איש-ישראל וקדש עצמך גם בזמנך, נגד זמנך ועם זמנך, עם כל אשר יתן לך זמנך, או אשר יחדל מתת לך, למלאות בזה את כל הכתוב בתורה הנצחית — חזק ואמץ, ואם גם תשאר להיות איש יחידי, אל יפול לבבך, רק הרהיבה עז בנפשך, להיות בכל הזמנים בן איש ישראל יחידי, בת איש ישראל יחידה! — אבל יחידי? תשאל אתה, איך תוכל להיות האחד בין המרובים ומה יושיעך זה? — אמנם הביטה וראה, הן גם אחד היה אברהם, כאשר קרא אליו ה', ובני ישראל, כאשר נזרו לבושת וימירו את כבוד ה' בתכנית שור אוכל עשב, חטא ישראל חטאת העגל, ויאמר ה' לבלותם כרנע ולהשמידם מתחת שמי ה', אז הואיל ה' לעשות את משה עבדו לנוי גדול ותעודת עם ישראל למסור ליוצאי חלציו. — הן ה' לא ימנה במספר את הנאמנים בביתו, וגם אתה אל תספור אותם — אבל

השחוק ולעג זמןך? ההכבדות בחיים? ומנת גורלך ומשען לחיים, ומה תהי עליה? קוה לה, אשר עינו על יראיו וכמה בו, הלא ה' הוא ישקוף על החוסים בו ועל כל דבור ופעולה אשר יעשו ברוח ה' — ואם אך תשיג ותבין את עצמך, אם תכיר ותבין את עצמך באמת, אז לא תשמע את לעג השאננים, לא תראה את השחוק העובר על דל שפתי לץ וזד יהיר, ולא ייקר לך כל דבר, אם הוא נגד תעודתך; הלא ה' הוא זה, אשר אותו תעבוד, אף לא יכבד לך ולא תחוש עוד כל כובד ומעמסה, יען כי מראש קבלת עליך זאת, גם התית לך על פיהם את דרכך ותכנית הייך ואז תלך לבטח — ואת אשר לא תוכל לרכוש לך בגלל היותך יהודי — בעיניך "בלא" יחשב הדבר. —

ו.

בחסדו: חוק ואמין, החזיקה בראש וראשון במעונו, היה אמין וחוק במלחמה הפנימית בין חובה וחטאת, בין רוח ובהמה. — אם פקת עיניך וראית, כי בכל חייך העברים חיות תמיד בעד הכל, אבל לא בעד עצמך, היום לפני ה', אתה התאמצת לרכוש לך את הכל, אבל לא דעת את ה', אתה תחזה ותבחין את חייך העברים ותמצאם. כי המה עניים וחסרים, דלים ורשים מכל נשגב ונעלה, אשר רק הוא יוכל להעשיר את חייך, עושר רב, דלים מדעת את ה', עני ממעש הנך מפעלות לחיים כרצון אל חי. —

אתה תמפוק כף על ירך, תריד בשיחך — ותתיאש מאפשרות התשובה. אתה תפון, אם נמצא בך עוד זיק רוח ה', בעוד מעולם הוא לא נראה אליך, תתיאש מחסד ה', אשר באמת ימשוך חסדו לחוטא ופושע, ולוא גם שיבה זרקה בו. —

או כי נלחמת — נלחמת זמן רב — בכל חייך נלחמת מלחמה כבדה נגד החטא — אך לריק יגיע, ובכל יום ויום תתחדש לך המלחמה. הבחמה בך תעלה מעלה ורוחך יורד מטה מטה, תם לריק כחך ותחוש, כי הלש ורפה אונים הנך ולא תוכל עוד עמוד בנסיון — תתיאש מהנצחון, תתיאש מה' — תתיאש ולא תאמין עוד כי ישים עינו עליך — וכי יוכל היות, כי יעזור על ירך לצאת באיזה זמן כן הזמנים כמנצח — תתיאש — ותחפוץ לעזר לעולם להשאר בזרועות החטא והעון. —

אז תתיצב "האמונה" לנגדך, תאיר את פניה אליך ותנקה אותך, להכיר ולהבין מהאוויר אשר תשאף אל פיך, מהארץ, אשר תשא ותמכול אותך, מהבריאה כלה, אשר עוד תצהיל את פניה אליך, מהחיים והמצויאות, אשר הנך נמנה עוד עמהם, כי אתה אף כי נפלת, שפלת מאד, בכל זאת כמאז בן עתה עין אב רחמן תביש עליך; כל עוד הנך נמנה במספר היצורים, כל עוד חסד ה' ישא וימכול אותך, שערי תשובה פתוחים לפניך ומעשיך יקרבוך עוד אל אב הרחמן, אשר מראש לא בסתר אמר: חי אני נאם ה' וגו', החפוץ אחפוץ מות רשע, הלא בשו בו מדרכיו וזהו ה". "האמונה" תורה אותך להתהוק כסלע איתן בחסד ה', להחליף כה, להרהיב עז בנפשך למלחמה ולהחדש את פניה תמיד — ובאחרונה לחכות ולקוות כי תגבור חיל לצאת כמנצח. —

ואם

ז.

ואם כן "האמונה" היא מעוז צור חיך, היא תשאך, תנמלך ותנשאך בחיים ובמות, תרוסמך בשמחות ואנחות, תעמוד על יד ימינך במלחמתך החיצונה ורפנימית, תתן לך אמין וחיל לפעולה הערוכה בכל ישמורה לפני ה', היא תעלך על, ממעל להחיים ותהלוכותיהם — ואם יראת שדי תורה אותך לירא את ה', האמונה תורה לך לירא את ה' לבדו, ואם אהבת ה' תורה אותך לאחד כל הפניות, שאתה פונה באחדות גמורה, תתן האמונה להאחדות הזאת את נקודת הדבקות, עד כי אתה בהיותך בפנים שונים יצור מתחלף ומשתנה, הנה ע"י אמונת רוחך, תשאר הי וקים ובלתי מתחלף כמו ה' אלהיך, אשר תחזיק במעוזה, וכאשר ישכיל נעים זמרות ישראל לדבר על האמונה בתהלות ה':
שכן ארץ ורעה אמונה (תהלים לז ג').

ח.

והאמונה הזאת — הלא היא הרעיונות מגדולת ה' טובו וחסדו, שהמה המקורות הנאמנים, אשר יביעו ויפכו בקרב רוח כל איש: יראת ה' ואהבת ה'. הרעיונות מגדולת ה' טובו וחסדו, אשר על פי הקבלה והמסורה, יתן לך זמן העבר וכל הנעשה והנגלה לאכותיך את ערובתו עליהם, על האמונה הזאת, על התגלות ה' ע"י המעשים שהם כפועל, עליך ליסד את חיך ואת בטחונך הנאמן, הלא בגלל הדבר הזה בעת רצון התגלה ה' בנפלאות ההנהגה באותות ובמופתים, למען יכירו וידעו לדורי דורות את גדלו וטובו, ולמען יחזיקו במעוזם; על כל אלה עליך לבנות ולנפוע את חיך ואל תדרוש בחיי עצמך מה' נסים ונפלאות, בטרם תחליט בדעתך לבטוח בו ולשמור את מצותיו — אל תאמר: טוב הדבר, הבה! אנסה הפעם, חפון אחפון לקים ולעשות הפעם את דברי התורה והמצוה הזאת, ולראות הפעם, אם ה' יתן לי אשר בגללה, ואז אוסיף בכל לבב לעבדהו באמונה ולשמור מצותיו — אמנם כן באופו הזה, לא תוכל לנסות את ה', יען כי לא תדע בעצמך, מה המה האשר והאסון האמתיים בחיי עצמך ובתכליתך. —

האם גם סבלעדי זאת לא תראה, כי ה' בכל יום יעשה לך נפלאות ונסים ואותות לטובה בהשגחתו, לכן תלילה לך למלאות את חקי התורה רק בגלל עקב רב של אשר והצלחה, רק עליך למלאות את תעודתך הנאמנה בגלל היותך איש-ישראל. —

ט.

בכל זאת אמרו חכמינו דל, אם בעת צרה תאמר: חפון אחפון למלאות באמונה את מצות ה', יען ידעתי, כי ה' הלא הוא מנן ומחסה ליראיו שומר הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותיו או צדקת בדבריו — יען כי

אז הבנת והשנת היטב, כי אמנם מצות ה' תביאינה אותך אלוהאשר הנעלה
ולא תחפץ מראש לנסות את ה'.

יא.

צרות.

זכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלהיך זה ארבעים שנה במדבר
למען ענתך לנסותך לדעת את אשר בלבבך התשמד מצותיו אם לא: ויענך
וירעבך ויאכלך את הזמן, אשר לא ידעת ולא ידעון אבתיך. למען הודיעך, כי
לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם: שמלתך
לא בלחה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה: וידעת עם לבבך, כי כאשר
יִסַר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִיֶּסֶד (דברים ח ב).

א.

זכר נא את כל הצרות והתלאות, אשר סבלת במדבר ארבעים שנה
ברצון ה', וכי כל אלה אמנם היו רק לתועלתך, למען תדע ותכיר על ידן
את רפיון עצמך ויכלת ה' הכל יכול, כי תדע להעריך ולהוקיר ע"י החזקתך
במדבר הנורא את הסדי ה' ונפלאותיו, כי תבין על נכון מעותתי העמל
והתלאה ועל פי אמונתך בה' וכמחונך בו, או ע"י חסרון אמונה ואי-
בטחון — את גדלך ואת קטנך המוסרי, למען תתרומם במעלתך ע"י
הנסיון — הכר נא, כי גם צרותיך תצאנה ממקור אהבת ה' הלא הוא
אביך קנך, אשר ייסר ויחנך את בנו ע"י הצרות, ואהבת ה' תלמדוהו,
תכוננהו, תבוננהו, תחנכהו ותרוממהו ע"י הנסיון — כן אמר משה אל
האבות — אבל לא רק לישראל במדבר לכד נאמר כל זה, כי גם לישראל
כאשר הם שם ובכל דור ודור נאמר כזאת, למען דעת, כי כל אחד
מאתנו יחונך מאב טוב ורב חסד ע"י הצרות — הן לולי ה', הלא חיים גם
אנתו במדבר נורא ואיום, ורק דבר ה' יחזיק ויכלכל את הפרט ואת
הכלל. במן אהבתו. —

ב.

לכן שים לבך להשיג ולהבין היטב גם את צרותיך — ותן תודה לה' גם
בעבודה כמו בעד מתנת אב טוב וחפץ באשרך — יען כי באות הגה עליך בגלל
חנוך או בגלל גסיון — בגלל חנוך — כי הגה תלמדנה אותך
להכיר את מעלת עצמך, את קטנך ואת גדלך גם יחד, הגה תורינה אותך
להכיר את ה', את יכולתו, את טובו וחסדו, אף תתנה לך כח וחיל לחיים
נאמנים בעבודת אלהים — בגלל גסיון — הגה באות לצרף וללכך את סודו
נפשך

נפשך הפנימי, לחזק את כחך הפנימי, ולאיש המדור והחזק תתנה עז ועצמה, להוסיף אמץ וחיל בטהרה וחזק ביתר שאת. —

ג.

צרות החנוך תלמדנה אותך, להכיר ולדעת את קטנך ואת גדלך — את קטנך — אם בימי אשר והצלחה לקחת לך מתנות באדם הנתונות לך, ובגלל המתנות האלה שכחת את הנותן — קראת בשם "שלך" את הקנינים אשר באמת "שאלים" המה אתך, ובנאוה ובגדל לכב קטחת ונשענת על עצמך, את ה' ואת רצונו שכחת — עברת בשמושך עם המתנות האלה את הגבול, אשר התווה לך ה' — הקנינים השאלים לך, השבת בתור "תכלית" ועשית עמהם כשרירות לבבך, ולא למטרת רצון ה', או תבואנה עליך צרות*) באהלך ותבגענה את גאותך ורום לבבך, תלמדנה אותך, לדעת את גבולות יכלתך, את חסרון כריאותך, את רפיון חכמתך, הלישות רצונך, חליפות וצבא רבושך, קוצר ירך, אשר תאחו רק בקנין שאל אתך, ואשר מפני זה עליך להשיב, בעת שיעלה רצון מאדון הקנין, לדרוש אותו ממך — הצרות הבאות תאלפנה אותך לדעת ולהכיר, כי גדולתך אשר בדמיון יסודה מה קטנה היא ודלה, הנה תלמדנה אותך "ענות צדק".

ד.

אבל עם כל אלה תלמדנה אותך הצרות גם יחד את נצחיות גדלך הנאמן, את הגדל והיקר, אשר עד כה התכחשת בהם; אם הצרות שדרו ממך את הכל, או באו להניד ולהניע או לערער את כל בנין מצבך בחיים, את אלה הדברים שהמה באמת אינן עצמות האדם: כריאות, חכמה, עשר, אוהבים, כבוד — ותראינה לך כי כל דבר, אשר חשבת בתהלה, כי תוכל לבנות עליהם את אשרך ביסוד מוסד לעולם, חולף ועובר הנהו, ולא נשאר לך רק לבך הערום ואת האוצרות, אשר אספת בקרב לבבך, או את הנמצא סכבר בקרבו — הלא יורו אותך את הקיום הנצחי מהגדל הנאמן, אשר רכשת לך בעצמותך ומעלתך הנאמנה, שהוא אמנם קנין עצמך ומפעלך — הלא המה קניני חידך הפנימיים, אשר לפני זה כמעט לא שמט לבך עליהם. יראת ה' — אהבת ה' — ובטחונך בו, והדעת, כי לפי כחך אמנם מלאת גם מלא תמלא את חובותיך, היא תבוננך להכיר גם במעורמי מתסורך את תעודתך הנעלה לחיות "עבד ה'". —

ה.

יכולת ה' הכל יוכל ואהבתו — אם בשפע רב, מפני השפע הרב במתנות החיים, לא שמט לבך אל הנותן, ויען כי יש לך רב, לכן רם לבבך ובנאוה נמרצה חשבת כי גדלת מאד, ולא התבוננת, כי כל עוד ירכיז לך מתנות החיים, כי גם

או

*) סקר דמלה "צור" אשר מבנו להציק, לקשר יחד, להציק. —

או ועוד ביותר יתראה קמנך במעלת עצמך, הן או דרוש להנדע ולהגלות רק גדל ה' המשפיע העליון לבד, בעוד גדלך במה נחשב, האם בזאת, כי אתה מוכשר לקבל אותם אליך ומה יתרוגך בזה, אף לרוב יקטן ויצער גדלך הנאמן במאד, יען מרוב טובה לרוב תברה מלפני ה', ובנאוה ונאון תחשוב את עצמך לאדון הקניין, תשכח את ה' אלהיך ואת אדונך, אדון כל, שאתה ושלך שלו — ותדמה, כי כהך ועוצם ידך עשה לך את החיל הזה — אז עיי הצרות במדבר חייך, אתה תחזה את יכולת ה' וממשלתו בכל — כי הכל כאשר לכל מידו הוא ורק ממנו נתן לך גם קיום היותם, ואריכות זמנם אתך, הוא רק כפי רצונו, או אז יקנע לבכך הערל, הנך קל וזע מפני הדך נאון ה', רוממות גדלו ומוראו עליך. —

1.

אף תלמוד מהצרות למסור נפשך בבטחון נאמן אל אהבת ה' הקרובה אליך במאד — אם אתה גם בעניך ודלותך תמצא בכל זאת את מחיתך ומזונך, אם גם במחסורך תמצא ידך לכסות את מערומיך, אם נרפא הנך ממחלתך, בראותך כי בעניך ומרודך בכל זאת אינך נעזב מכל וכל, ובכל יום ויום יחזיק ה' בידך ויחדש את כנת גולדך, יזין ויפרנס אותך, ואתה תנכה לדעת, כי אמנם לא על הלחם לבדו — הלחם הנעשה במעשה אנוש ותחבולותיו — יחיה האדם ויחזיק ויכלכל את חייו — כי גם על כל מוצא פי ה' באהבתו יוכל האדם לחיות בתבל, או אז, כמו תלמוד לירא מפני יכולת ה', כן תלמוד גם כן לבטוח באהבתו. —

2.

הצרות תומפנה לך אמין וחיל לחיות חי עבודת אלהים בעו ותעצומות. — הן אמנם באכדן ממך קניני החיים, ואתה בעת העלמם ממך ובהפךרדן מהם תכונן את מבפך להתבונן עליהם ולזכור איך השתמשת בהם — ואתה תתן אז, תודה, כי אמנם כזאת וכזאת עשית שלא כהוגן במתנות ה' אלה, ותתבונן, כי עתה לא נשאר לך מהם מאומה, רק הידיעה לבדה המדאבת לבכך במאד, כי השתמשת בהם שלא בצדק ושלא ביותר לכב בעד החיים — ורק אלה מרגעי זמן העבר ימציאו לך נחמה, אלה הרגעים, אשר בהעלותם על זכרוך תוכל להשיב נפשך בהם באמרך: הן כרגע ההוא באמת הייתי טוב ומטיב, הייתי אז עבד ה'! ובעוד תכיר עיי זה את תעודת הנאמטה והשבות אל לבכך, כי התעודה הזאת היא אמנם איננה התהוות הקנינים בידך רק מלוא רצון ה' ברב או כמעט הקנינים אשר בידך — אם הצרות תמלאנה את לבכך ביראת שדי ובבטחון בה' — אז האם לא תכיר ותנכה לדעת גם בצרות האלה בעצמן את אהבת ה', אשר תיסר את בנו ותתנכרו ותקרבו אליו? האם לא תחוש בעצמך, כי מאז וחלאה לבכך נמשך אל אהבת ה', למען תתרוסם ממעל לחיך הקודמים — עד כי נכסוף נכספת לכוח מחדש את בריחך עם ה' ולצעוד על דרך התשובה, האם לא יזיה או אדיר

הפצך — ע"י הצרות — עם כל אשר נשאר לך עוד — עם כל אשר יתן ה' לך עוד, לפנות אל על ולהתעתד לחיים מהורים והזקים וקדושים לה'?? — והכח לחיים כאלה? הכח הזה לא יראה ולא ימצא לך רק במקור הצרות. — כי מפני אשר הצרות תאלצנה את האדם לשוב אל עצמו ולבוא בחשבון נפשו, יען כי משולל הנהו מכל האמצעים החיצוניים, אזי כל חלק וחלק מהכח אשר ינום בקרבך, יתעורר ויקיץ לעולל עלילות בחיי האדם, גם אז יעצור כח, כלי שום עזרה חיצונית, לרכוש לו את מעלת ההעמדה ברשות עצמו, הסבלנות, אמין הלב וכבישת יצרו — הן אמנם בעוני ומחסור ובשפל המצב החיצון יגלו ויופיעו העושר, השפע והאצילות הפנימיים, או אז יוכל האדם לאזר חיל לעמוד ולהתחזק ולצאת באמץ לב המערכה — ולאיש אשר יקח תורה מהצרות, לו תביאינה גם הכח והחיל למלאות את התורה הזאת ולהוציא אותה לפועל בדעת ובכשרון. —

ה.

ואם כן הצרות הן הנה המצרף לרוח האדם הפנימי, וכל כאב וכל דמעה הן המה מקור הטוהר והקדושה, וכה ידבר אליך אביך שבשמים ע"י הצרות; אשריך אם תקשיב בקולו, אשריך אם בצרות קטנות וגדולות, בעת יבוא אביך קנך לפרוע פרעות בחלק אחד מבנין חיך תעלה כלכך את אוכרתו: לבחון את מקור חיך, לבקר את נשיות חיך, להכיר בהם כל דבר שלא כהוגן ולעבור ולצעוד בההכרה הזאת באמץ וחיל על הדרך הטובה.

מ.

אולם אם הנך האיש המאושר, אשר תוכל לשאת פניך אל ה' בידיעה נאמנה, כי אמנם נקי אתה מכל חטא ופשע — כי מעולם לא שכחת את ה' מנאה ומנאון ומגדל לבב ומהיסח הדעת, גם מלאת את תפקידך בתור עבד ה' באמת ואמונה — גם אז ישלח לך ה' צרות — ואם לא לענותך — בעוד מעולם לא שכחת את עבודתך אליו — אבל כנלל "לנסותך" לרום ולעלה את נפשך בנסיון" ולהביא את חיך לידי שלמות.

י.

לרום ולעלה את נפשך — כי כמו החוטא ישיג את מהרתו ע"י הצרות — החלש יאזר על ידן כח ונבונה — כן גם האיש הנקי וצדיק ישיג את מהרתו עוד ביתר שאת, והחזק יוסיף אמץ וחיל עוד רב יותר, גם כח הרוח והלב יגדל ואמץ ע"י תחבולות התנוך הזה, כי מוסדות התנוך בעד הרוח והלב — נהגה "הצרות". —

יא.

לשלמות החיים — בתכנית החיים נתנה לאדם פי שנים: שמחה וצרה, עצב וגיל, הצלחה ולחץ. והאיש אשר בשניהם עמד בנסיון ויעש חיל, הוא מלא את תעודתו בשלמות; הן בכל אחד משני המצבים האלה יש לאדם חובות מיוחדים, אף קשים וכבדים ככאחד כבשני למלאות בהם — האם אתה

אתה איש נקי וצדיק תתלונן ותתאונן על הצרות הכאות עליך בתור נסיון? המרס תדע, כי כל חייד המה רק כור ומבחן? כי חייד החיצוניים ויהיו איך יהיו, כי המה רק מערכת המחזה באופן כזה או באופן אחר בעד מלואי חובותיך לעבודת ה' ? החפוי תחפוי להראות ולהורות לאדונך את המקום והמצב אשר רק שמה יוכל לדרוש ממך עבודה כזאת? האם לא נמצאו בעד העוני והאסון חובות, חובות כאלה, אשר רק בעוני ואסון תוכל למלאותם? כי לוא היו לך בחייד רק שפחות ולא ידעת דבר עצב וצרה, כי אז חייד יכלו להשיג את השלמות רק "במצחה", אולם אם תחוש, כי חייד המה ערוכים ומכוונים באמת להתחקות על שרשי תעודתך, אף תעריך אותם להיות מסודרים רק בתכונה כזאת — האם תוכל עוד לחוש ולהרגיש עד למותר את ההבדל בין שמחה וצרה, בין הצלחה ואסון? האם לא באמין הלב ובצהלה תקדם את פני שניהם, בהכירך בכל אחד לדעת את זאת התעודה אשר שם ה' לך בו. —

יב.

ומה צדקו דברי חכמינו ז"ל: אם ראית יסורים באים עליך בחון את חייד — אם קנת ולא מצאת בך כל עון אשר חטא, שאל לך, אם את התמונה והדוגמא לחיים הטובים והטהורים לקחת לך מהתורה, גם הפרת אותם לדעת בשלמות ובחנת עפ"י הדוגמא הזה את חייד להתאימם יחד — אך אם למדת גם זאת לדעת, גם בחנת את חייד ועוד לא מצאת — אז אשריך וטוב לך! דע לך כי אז יסורים של אהבה המה, אשר ישלח לך ה' מאהבתו אותך ומאהבתך אותו גם אתה, למען תחזק ותאמין את אהבת ה' בך ולהעלותה ליום המעלה — לרוממך עי הנסיון ולהביאך לידי שלמות ולהעמידך בשלמות כזאת לאות ולמופת בעד אחרים, ככתוב: "כי את אשר יאהב ה' יוכיח" (משלי נ, יב), ונאמר: שומר מצוה לא ידע דבר רע" (ברכות ה' א, קהלת ח' ה').

הבה! שים לבך על סנת נורלך! על ידה ידבר ה' עמך, וכמו ברוב פוב וחסד, בכל דבר שתוק ונעים הנך מכיר בתורת לבב, כי אמנם זאת היא תכנית לחיים, כמו כן הכר נא כברכה ובתודה בכל דבר עצב ומר ובצרות רבות ורעות, אשר יבוא עליך, גם כן את תכנית החיים המאד נעלה ולהתחקות על שרשיה — ואם אנשים אחרים עיי הצרות ימוג לבכם בעצב ותונה, עד כי לא ידעו נפשם — אבל אתה איש ישראלי! במכאוב לבבך, בדמע עינך חזק ואמין, הצהל את רוחך וקרב נא לפני ה' וברך את ברכת: "ברוך וגו' דין אמת" — ; הצהל את רוחך בידיעה נאמנה, כי בדבר קבלך באהבה את כל אלה ובחבבך גם את הצרות, תעבוד את ה' ותמלא בזה את תעודת ישראל — (א"ח רכ"ב) . —

יד.

אבל לא רק בעד הפרט הנה הצרות בית הספר של הנוך, גם העמים, ועל כלם אתה עם ישראל, עליך לחחיק טובה ולהודות להצרות עבור נל העבר שלך, עליך להתחקות על שרשי תעודת עמך, אשר קבלה את ערכה

ערכה עליה ע"י הצרות, ונס עליך להתחנך ע"י הצרות אל העתיד לבוא שלך, לכן בן ובת ישראל! הביטו לא רק על מנת גורל עצמכם, ושימו עיניכם זלככם גם על מנת גורל עמכם וצרותיו — צרות בית יעקב אשר הנכם צאצאיו — עליכם להשיג ולדעת את מעלת הצרות של כלל עם ישראל, וכפי אשר תצוה תורתנו להעלות גם את זכרונו לפניכם — ראו נא את בית הספר של החנוך והנסיון הזה, אשר ארך זמנו זה אלפי שנים בנלות ישראל! כל עֵלָה ועֵלָה מספר דברי הימים שלו הנכתב בדם ובדמעות, יספר ויוכיח לכם את קומן ישראל וגדלו, יכולת ה' הכל יכול ואהבתו — ילמד לירא את ה' ולבטוח בו, ילמד למחות מלבנו את זכר אלהיות הקנין וההנאה ולשוב אל ה' אל יחיד ומיוחד בכל לב ונפש ולמלאות את רצונו הנגלה בתורתו — השינו והבינו את מנת גורל הכלל, עליכם ללכת ולחבב אותה והתחזקו בזה על שרשי מעלת תעודתכם, אז יחדור בקרבכם הרעיון הנעלה, כי צרות הכלל האלה, המסע במדבר השני הזה, כי תעודתו גם כן, לא לבד לענות אותו בנלל "החנוך", כי גם ויחד עמו "לנסות" — להוכיח בעליל וליסד ע"י מנת גורל ישראל וחיוו את מצבת הזכרון הרם והנעלה מדבר ממשלת ה', רצונו ותעודת האדם. — האח! אז לבכם ימלא בגיל וחדוה, גם תשמחו כי נולדתם בקרב בית ישראל, ואף כי עליו לשאת ולסבול את כל התלאות הבאות עליו, בטרם יגיע למעלת תעודתו, שהיא מאד נעלה, ופיכם יפצחו בברכה, תודה והלל גם בעד העמל והתלאה לה' המחנך הנאמן, המנסה את עמו, לה', אל אלהי ישראל. —

יב.

גִּאֲוָה . עֲנָוָה .

השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו, אשר אנכי מצוך היום: פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת: ובקרך וצאנך ירכין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבת: ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: דמליכך במדבר הגדל והגורא, נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים, המוציא לך מים מצור החלמיש: המאכלך מן במדבר, אשר לא ידעון אבתך, למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך: ואמרת בלבבך: כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה: וזכרת את ה' אלהיך, כי הוא נתן לך כח לעשות חיל, למען הקים את בריתו, אשר נשבע לאבתך כיום הזה (דברים ה' י"א, גם ראה שם פ' ד' עור).

א.

אל תתנאה! כתיבך על כל דבר, אשר תקרא בשם שלך: על רמשך,
על

על כח נופך, על יפוך, על הריצות רוחך, על כשרונותיך, עליך להעלות בלבך את המחשבה תחלה ולזכור אל נכון, כי לא אתה עשית לך את החיל הזה, לא אתה בראת אף יצרת אותם, רק שאולים שאולים המה לך מה', ה' לבדו הוא זה, אשר עליך לתת לו תודה וברכה בגללם, וכי אמנם הוא תמיד אדון לכו, אף בעת אשר אתה תקרא אותם בשם יש לך — שים זאת על לבך והתבונן על כל זה תמיד — והשמר לך מגאוה.

ב.

כל דבר וקנין הלא נתן לאדם מידי אביו שבשמים: גבורה, עשר, בריאות, חכמה, יופי וכל הקנינים האחרים, אשר ישמח לכב האדם עליהם, ורק דבר אחר לבדו ישנו ברשות האדם — והדבר האחד הזה היא יראת שמים ומלואי החובות עם כל האמצעים, אשר נתן לך ה' לזה — ואתה החפון תחפון להתנאות על הדברים, אשר לא לך המה, ואשר לא בכחך ועצם ירך עשית לך את החיל הזה, התעדה נאה גאון, כי כאלה וכאלה נמצאו בידך? ונהפוך הוא, הן כל עוד ברכות ה' תוסיף להעניקך ולהשפיע עליך שפע רב בהמון, עליך לחוש ולהרגיש אז עוד ביותר את גדל ה' וקטן עצמותך — כל עוד אוצרותיך ירביון לך, הלא לפי מסת הרבוי שלהם הנך מתמעט במעלת עצמותך, כל אשר הגדלת והוספת בהם, הן אתה על ידם הלא תקטן ותצער, יען כי אז חובתך תגדל תמיד יותר ויותר, ולעומתם הלא תקטן איפת המלואים שלך וערכם עליהם.

שורה נא על חייך — זכר נא את הטוב והחסד, אשר עשה ה' לך ולעמך — לוא תסיה דעתך ותדמה כאלו מחסה ה' וטובו מחיך עברו ובטלו — ראה — הן מבלעדי ה' — כי אז למראה עיניך כל מקום שהנהו שדה צופים בעד חיי האדם, נחשב היה למדבר ערבה ושווה, כמדבר אשר נסעו בו אבותינו — כי גם בו על כל צעד וצעד סכנת מות ואבדון מרחפת עלינו, ורק מידי אבינו שבשמים נקבל מחסה ומן לכלכל את חיינו — ראה והביטה על עצמך על כל העבר וההזה שלך ונוכחת לדעת, כי אמנם הנה הנם רק על ידי ה' ומה' — ושאל לך אז, אם תוכל עוד להתנאות. —

ג.

הן אמנם היית מהיר וחרוץ במלאכתך — התאמצת וינעת — ינעת ומצאת גם צלחה לך לרכוש רכוש והון רב, אספת בינה, מצאת חכמה ודעת קנית — אולם אמת הדבר! הן מבלי הריצות, מבלי יגיעה, מבלי שקידה לא יהיה לנו מאומה, אבל החפון תחפון בגללם לעדות נאה וגאון? ולהתנאה על אנשים הכלתי עשירים ובלתי משכילים כמוך? אמנם זכר נא, מי הוא זה אשר נתן לך כח וחיל ואמצעים וברכה לרכוש לך עשר וחכמה — הלא ה' הוא זה?!

ד.

אבל להתהדר ולהתנאה על מעשה הצדק והאהבה אשר פעלת? אכן הביאה השכון, מנה לך את מעשי צדקתך וחסדך וספור גם את הקנינים אשר קבלת

קבלת מיד ה', ומנה גם את החובות, אשר ה' אלוהיך יוכל לדרוש ממך על פיהם, האם תוכל להוכיח אל נכון, אם פעלת גם בדבר אחד טוב והסד יותר מאשר היה נדרש לך לעשות, ואם לא תמצא, כי באמת רק חלק קטן מחובותיך לה' מלאת באמת, לה', אשר חבת לו בעד כל אשר נתן לך ובעד רב טוב והסד, אשר השפיע זה מכבר יליך, במרם יכולת עוד לדעת מה הוא טוב ומה ה' שואל ממך, גם במה לגמול לו — הן אמנם בכל רגע ורגע הלא יאציל וישפיע ה' עליך טוב והסד מחדש — האם לא לעולמי עד תשאיר אתה לה' בעל חוב תמיד לו בעד טובותיו והסדיו עמך — ואף לוא יהי, כי גם עשית הכל, האם לא גם בעד זה חבת לה' בעד ברכת התעודה הזאת שהלק לך, לעשות הטוב והחסד ולהדבק במדות ה' — ואתה החפון תחפון להתנאות? לוא יהי, כי באמת עשית אתה את כל חובותיך — אך אם באופן הזה הלא הנך איש טוב ומטיב באמת, תמים הנך במעשה כטובך ובחסדך — ואם כן רק אז ביחוד הלא לא תוכל להכיר, לא תוכל לדעת שום רגש נאווה — נעור תחוש בנפשך, כי היית בכל חיך עבד ה' גם התאמצת להיות עבד ה'; הן כרגש האשר הזה נעלית ונשאת מעל כל נאווה ונאון, בעוד כל מעינך רק לעלות ולהתרומם במעלת הכבת ה' ואהבתו — אהבת אותו, את ה', אשר בלעדיו הנך אפס ואין, ורק מידו, על ידו ובעזרתו נמצא לך דבר מה — אתה ומפעלך — ואיך תוכל לדעת, שנאווה ונאון — כי אם תדע לך נאווה ונאון — הלא אז ברגע ההוא תשדוד מכל חיך ומכל אשר רכשת לך את ערכם עליהם, ובמה נחשבים המה עוד החיים וכל הקנינים מבלעדיו הרעיון והחלמת הדעת לעבוד בהם את ה'? אבל בראש וראשון ורגע ההוא, אשר תעדה נאון וגובה הנך פותח שער לחטא ועון ותשלול ממך את הכשרון לעשות עוד הטוב והחסד בעתיד — יען כי בגאווה הנך שלו ובוטח וגשען על עצמך — ורוח הבהמה אשר כך יתפרץ ממסגרותיו — הן בעקב הגאווה תבוא אהבת עצמו — אתה הנך יוצא אז מוחץ למקהלת היצורים העובדים את ה' — הנך אז אליל ועצב נבזה. —

ה.

השמר לך שנאווה! כי אין להחטא אהב יותר גדול כמו הגאווה — הן הגאווה ועמה התאווה וההסדה הנה הביאו את האנשים הראשונים לחטא, הנה הסבו להם להיות כאלהים וליעד להם בעצמם: מה הוא טוב ומה הוא רע — הגאווה, הגאווה על הקנין הביא את קין להרוג את אחיו — הגאווה, הגאווה על הקנין, הביאו את בני נח בכקעת שנער בכבל לדי הכחשה בה' ולא להיות עצמותם — הגאווה והנאון על הקנין עם אהבת ההנאה הביאו את אבותינו בארץ ירושתם, נחלת ה', לשכוח את תורתו, אף הסבו, כי שרדו מהם האשר וההצלחה, אשר עליהם התנאו; זאת היא פעולת הגאווה, אשר גם עתה תקדים לבוא לפני כל חטא ועון. הן אמנם ברגע החטא, היכול תוכל עוד לחשוב, כי הדבר אשר תחטא בו איננו שלך? האם לוא חשבת כזאת, היכולת עוד להשתמש בו שלא כהונן? הבה! מי יתן וחשוב חשבת כזאת תמיד! אמנם כן, הגאווה והתאווה הן הנה אמהות של רוב החטאים והעונות —

תאות ההנאה תמכב לך לחסוד את הרע — והנאוה, למרות מצות ה',
כי תתאמן להשיג ולרכוש את אשר תחמוד — לכן השמר לך מנאוה!

י.

ולעומת זה תחת נאוה קנה לך "ענוה" — את הענוה הנאמנה — ענות
צדק — אשר באמת עם כל הקנינים שלך תחוש בענוה, כי תלוים הנכם רק
בה' — בענוה תראה את עצמך, כי אמנם עני הנך ועשיר רק על ידי ה' —
ולכן בכל דבר תביט ע"י הענוה, כי הוא רק אמצעי שאול לך מה'
למלאות על ידו את רצונו — הענוה התיא, אשר תכיר לדעת, כי העולם כלו
איננו שייך לך רק אתה שייך לו — להביא לכל יצור ויצור הנמצא בחוג
הבריאה ברכה, בה כמדה וכערך, כפי הכה אשר יתן לך ה' לזה — ולכן
הענוה תעצור כח להכירך לדעת את היחס, אשר בינך ובין היצורים — גם
הענוה הזאת רחוקה היא כרחוק שמים וארץ מהענוה של שקר, אשר תחוש
ותרגיש עצמה רק בחלישות ורפיון, למען לא ידרש לה עוד לפעול
ולעשות, אף תכלה באפס כח — כי אמנם הענוה הנאמנה, הלא היא אשר
תדע אל נכון את דרישות כל יציר נברא סמך, למען הוסיף אמץ וחיל לפעול
ולעשות כפלים לתושיה, כל פעולה של ברכה, אף הענוה תתרום
ותתעלה לשוות פרי לחיים ולהתהפך למדת "חסידות", הלא היא האהבה
הרמה והנעלה, אשר בעד עצמה כלא היא, והכל תפעל ותעש רק בעד
אחרים, ויען כי בפני עצמה לא תחוש כל חשיבות, לכן תכונן את כל
מפעליה ותקדש אותם בעד הכלל, אף היא רחוקה גם כן כרחוק שמים מארץ
מהחסידות של שקר, אשר תעשה ההפך מזה, כי תחת לבוא ולהתייבב
בשלמת לפעול פעולות לחיים, וכיחוד בעד אחרים, תסוג אחר לצאת
מהמערכה ולעזוב את החיים — לחשוב את עצמו לבטול היש — גם בעד
אחרים, לבלי עשות מאומה — ולאמר "יהי לך אשר לך" — האיש הנדול
הנדול אב לנביאים עלה במעלת גדולתו על כל אדם — על ידי "הענוה"
(האיש משה ענו מאד וגו') ורק את מדת הענוה תהלל התורה ביחוד
מכל המעלות של משה רבנו ע"ה — גם אצל "דוד", אשר בנוגע לעצמו
השליך יהבו על ה' — וכל חי רוחו ומפעלות חייו היו קדושים רק אל כללות
העם, בו תמצא את החסידות הנאמנה במלוא מובנה (כי חסד אני) — לכן
קנה לך "ענוה" — ואז לא תוכל לחסוד עוד.

יג.

תאנה.

ולא תנאוה בית רעך שדדו ועבדו ואמתו שודו וחמרו וכל אשר

לדעך. (דברים ה' י"ח).

א.

התאווה היא התשוקה לעשות את עצמו לקרבו של חוג קנינים, ולהשתדל, כי החוג ההוא יתרחב ויתגדל תמיד — או למשוך אל חוג עצמותך סכום יותר רב מקנינים ורכוש, למען יביאו לך ישר "הנאה ותענוג" או הנאה ותענוג באמצעות הקנין — את הנטייה הזאת, להגדיל ולהרחיב את עצמו, נמע ה' בכל יצור נכרא ויתן אותה גם להאדם, אשר אמנם בנוגע אל האדם נתוספו לו אל מכסת הקנינים הנכספים מאתו, עוד המון הנאות רוחניות וקנינים רוחניים. —

ב.

הנטייה הזאת הכרחית היא; יען כי עליה יסד ה' את בנין עולם והליכות בית הבריאה כלה, יען כי כל יצור, אשר יחשוב כי עובד הנהו רק בעד עצמו הנה מבלי כל ידיעה מצדו פועל הנהו במשמרת פקודתו באמת בעד עבודת סדר עולם ה', ובעת אשר בדמיונו יביא את מעשהו לידי פעולה בעד עצמו, הנה באמת עבודתו זאת ערוכה ושמורה בעד העולם — גם באדם דרושה ונחוצה הנטייה הזאת במאד מאד, יען כל עוד לא ידע האדם מעצמו את תפקידו ותעודתו, להקנס בבחירה חפשית בקרב חוג מקהלת עבדי ה', או לא ימצא בנפשו כה וחיל, להביא את הידיעה הזאת לידי פעולה ומעשה — לולי היתה נטייה כזאת אתו, כי אז נשאר היה האדם בלי כל מעשה ופעולה לחיים, כי אז נשאר האדם רק הוא האחד בין כל היצורים, אשר לא הביא כל תועלת בעולם — לכן ערכה וסדרה חכמת ה', כי גם לאיש השפל, ואשר אתו ביחוד הנטייה הזאת ביתר תוקף ועז, להיות לבו נמשך אחריה במאד, ואף כי הוא לא יפעל בעד ה', בעד עולם ה', ורק יבון ויכונן את עצמו תמיד לתכלית מפעליו והתחרותו — בכל זאת עיי' ההתחרות הזאת, ובה בעצמה, הנהו למצער בעל פועל — ובפעולה הזאת, אף כי באמת בלי כל ידיעה ובלי כל כננה מצדו, הנהו אמנם כלי יצור ביד ה' לכונן גם עם פעולותיו אלה את שלמות עולם היצורים והאדם. — אמנם בעצם התחרות ופעולה כזאת עומד הנהו האדם בשורה אחת יחד עם הצומח והחי, אף למטה במדרגתו מהם, יען וביען כי האדם הלא נקרא הנהו לחוג המפעל היותר גבוה. —

ג.

אולם הלילה לך מהיות צומח, מהיות בהמה לך — עליך להיות אדם, בן ובת ישראל! ובתעודת איש ישראל זאת, עם כל עצמותך, עם כל אשר נהיה ויהיה לך, גם בהנאה ובכל פעולה, עליך לחוש את עצמך, כי לא נקבאת הלום עם כל אלה לעבדם ולשמרם בעד עצמך, רק לעבוד בהם את ה', לקדש בכחירה ובחופש את עצמך, את כל עצמותך לה'. כי אם אתה הנך איש ישראל כמזבנו הנאמן, אז לא תכיר ולא תדע עוד כל תאוה, כי לא תתאמן לרכוש בעד עצמך כל הנאה וקנין, רק תתחרה לעשות ולפעול את כל אלה בתור אמצעי לפעולה רצויה לה' — גם עם הנשיות אשר לרוח הבהמה שבך, גם

עם ענינים הרוחניים אשר לרוח החיים שלך, הנך עבד ה' בידיעה ובכונה — תאווה, אשר בה יחשוב האדם את עצמו כי הוא הנהו "התכלית" לא יוכל איש ישראל, שומר אמונים ותעודתו, להכיר אותה ולדעתה — במעלת איש ישראל לא תהפוך ולא תתאווה עוד לאסוף מסביב לך — כחשבך את עצמך למרכז — ככל האפשר, הוג יותר גדול ורחב מקנינים רבים, רק אדיר הפעך יהיה, כי אתה תהיה אמנם ג"כ בתור מרכז, אבל מרכז כזה, אשר ממנו יצאו פעולה ושפע ברכה לטוב לפני ה', אף תכניס את עצמך יחד עם חוג מפעלך אל תוך החוג היותר גדול ונעלה של יצורי הכריאה, אשר המרכז הקדוש ומאד נעלה שלהם — הוא ה'.

ד.

אבל במרם תעפיל לעלות אל גרם המעלות של איש-ישראל הזה, השמר לך בראש וראשון מהשתמש שלא כהוגן עם הנטייה שלך הזאת — אצל היצורים העומדים למטה ממדרגתך, הלא ה' בעצמו התווה בעדם את הנכול הנכון להנטייה הזאת, לכל יתאווה כל יציר נברא יותר מהנדרש לו ומאשר הוא טוב לפניו — תשוקתם מעצמה לא תרחיק ללכת, ולכן התשוקה שלהם בעצמה תביא רק תועלת — אבל לא כן אצל האדם, כי יען על האדם החובה, להגביל בעצמו את הנטייה הזאת בחופש ובבחירה עפ"י חוק ה', ובאופן מאד נעלה עליו להפוך אותה מעבודה של עצמו לעבודת התכל כפי רצון ה', לכן מפני זה אצל האדם הנטייה הזאת איננה מוגבלת בעצמה בשום גבול וקצב — ואם גם ההנאה הישרה שלו היא תמצא לה את הנכול בנופו אשר הליפות וצבא לו — הנה האדם עשה לו מצד אחד בתחבולותיו הנאות רבות מוכנות בעבורו ע"י כשרון האדם — אך על כלם ההתחזות והרדיפה להשיג את ההנאה ע"י אסיפת קנינים היא בלי קצב וגבול, יען כי ההנאה הזאת איננה הנאה של בן רגע ואשר תחלוף כרגע, רק היא התחזות והתאמצות לכוון ולהבטיח את ההנאה על זמן "העתיד" — לכן הנטייה הזאת היא בלתי מוגבלת כמו זמן העתיד בעצמו — ואם כן הלא נקל להבין, כי לאיש אשר מעצמו לא יציב לו גבולות לתשוקתו, באהרונה גם בל העולם כולו, גם זמן הנצח, ימעטו להספיק לו ולמלאות את תשוקת תאוותו.

ה.

אבל איומות ונוראות הנה תוצאות התאווה, עת תפרוץ לעבור את הנכול שר הצורך והמזב — היא ההרוס ותכלה את כל אשר החיים — היא ההרוס ותאפם כל מפעל האדם, היא תקרע את סכתב הכרית, אשר בין האלהים והאדם — עד כי אין אסין גדול או קטן, אין תמא ועון קטן וגדול, אשר מקורם איננו בהתאווה, כי בגללה את אשר יש בידך אין לו כל מחיר ושזוי וכאין נחשב בעיניך, רק תחזוק ותתאווה לכל דבר, אשר עוד הנהו איננו שלך, ואשר גם בהשיגך את זאת, גם הוא יאבד את שויו ומחירו בעיניך — ובאופן הזה לא תוכל להיות לך עוד כל שמה בחיים, כל עוד ידעת, כי יש עוד איוה נמצא מחוץ לחוג שלך והי הוא ויש לו קנן והנאה — ובעוד נצב הנך כצד נגד כל היצורים האחרים ושמותיהם, הנה באהרונה תכלה ותאבד אתה במלחמת הכלל

וסדר ה', אשר ירדוף באף את ההתבודדות — גם כל צער ומכאוב המה ביחוד פרי התאוה, בעוד הצרות כמובנן הנאמן הנה רק הגבלה וצמצום של העצמות — אבל אם אתה מעצמך, לוא לא התאוית לרכוש לך יותר מאשר נתן לך — ואשר תוכל לקחתו — כי אז שלשת רבעי הצרות לא הכרת ולא ידעת מעורך — גם בתאוה ובהתחרות, לרכוש לך את הדבר האסור לך תאבד בזה גם את הדברים שנתנו לך, לרכוש אותם ותהרום בעצמך את אשר היך. —

!

אבל יותר מכלם תהרום התאוה כל פעולות האדם, ותוצאות התאוה הלא הנה החטא והעון — היא תהרום את אשר החיים — כי ברנע אשר תתמכר אל התאוה לרכוש לך איזה קנין או איזה הנאה, ברנע ההוא הנך קורא לריב עם כל היצורים מסביב לך, הנך נלחם עם ה' ועם חקו — כי כאשר התאוה תמשול בך אז בהתחרות שלך לא תדע עוד כל גבול אחר, רק את גבול יכלתך לבד, ובהגיעך עד הגבול הזה הנך שוכב למעצבה ותתלונן ותתאונן על הקבל אשר אסרת אליו ועל הנמנעות, אשר תתיצבנה לשמן לך בינך ובין הדבר אשר תחמד ותתאוה — ובאשר התאוה שם, שם לא תוכל התורה למצוא קן לה ולהתלונן עמה יחד — כי במקום אשר הרוח והנפש יחשבו את עצמם, רק את עצמם, בתור תעודה ותכלית חיהם, איך יוכלו עוד לתת מקום, לקים ולקבל את התורה, שהיא תבוא לנטוע בך את רצון ה' ואושר העולם להיות לו לתכלית ולתעודה לחיים? במקום אשר תמשול התאוה תתרחק המצוה, בעוד המצוה תחובב אותך לא בעד עצמך, רק להיות לרכבה בעד אחרים. — גם השפט יסוג אחר, המשפט אשר יתרוץ את שווי האדם, ואשר בו הצדק דרוש להיות לקן ברכשך לך את הקנין — גם החוק ירחק חוק — בעוד החוק יקים ויאשר את הזכות, אשר לתכל היצורים שמתחת למדרגתך, לחשוב, כי גם המה אלים לך בבריאה, גם חוק ה' ישם גבול לשרירות לבבך ובקשת ההנאה הנפרזה; בעד המתאוה העדות גם כן לריק וללא הועיל, כי במה נחשבו לך עדות באדם ובאיש ישראל, בעוד אתה הנך מרגיש את עצמך בתור איש בודד במועדיו, היודע ומכיר רק את רוח הבהמה אשר בך — גם העבודה לא תעצור עוד כח לחנך אותך, יען הנך נגש ומתיצב לפני ה' בלב מלא תאוה וחמדה, אשר אין מעצור לרוח, ועבודתך הלא נבריה היא, אם להורות לה' או להתקצף בו, כפי היחס אשר יתראה ה' בעיניך חליפות, אם בתור נותן או בתור מונע ממך משאלות לבך — אמנם כן כל חטא ועון המה ילידי התאוה — בעוד כלם כאחד וכל אחד מהם המה מנאצי חוק ה' וכל התחרותם רק למלא ספקך בתאוה וחמדה — לכן השמר לך מתאוה — מכל חמדה ותשוקה להנאה ולהשגת קנינים אשר אינם ברשותך, וביחוד מהתפץ לחשיג את ההנאות, אשר דבר ה' יאסור אותם לך ולא תוכל עוד לרכוש אותם. — ופן תאמר בלבבך: הן זה הוא דק רעיון רוח, הן תאותי היא רק רגש אבל לא פעולה ומעשה! אבל דע, כי המעשה יבוא תמיד בעקב הרעיון הלא טהור, אם לא תדע לך לעצור כרוח רעיוןך ורגשותיך — התאוה והחמדה בכלי משים תנצלנה ממך את עדיך מהר חורב, את כל אצילות ישראל, — ואתה באחרונה תתיצב כה במנת נורלך ערום

וחסר דעת בתור כהמה שואפת רק לתענוגי בשר, ומאז והלאה רק זה יהיה חלקך בחיים. —

ז.

התורה בראש וראשון תזהיר אותך מהתאוה והחמדה, להשיג לך הנאות וקנינים כאלה, אשר אמר אותם לך חוק ה', ובכונה נכונה אסרה ביהוד בין כל ההנאות והקנינים האמורים, את הקנין והרכוש של אחרים — כי אמנם במצות לא תעשה זאת, אשר אמנם עצם ההתחדות להשגת הקנין והרכוש איננו חטא בפני עצמו, אבל החטא הוא ע"י מושג המנע ברשות של אחרים: הפגיעה בזכותם, בעוד זכות הקנין הנאמן וזכות ההנאה הנאמנה דרושות להיות תמיד לסרא עיניך ולבך המתאוה, לדעת מראש: למי ולמה המה אלה, לכלי תתנפנה ונליך ע"י התאוה בכואך בקרבתן, ולא תוכל לעמוד בפניהן, לכן לה לך מנגד לכל אלה. —

ח.

אבל איך תוכל לשמור את עצמך ולהגן בערך מפני התאוה עת תסיר מתג ורסן ממנה? גם במה תזכה ארחה, לעלות אל המדרגה הנכונה במעלת איש-ישראל, הלא היא להפך את התאוה לאהבת ה'? רק עצה אחת יש לך, ובה צפונים כל תום ויושר ואשר החיים, הלא היא: הדעת, איד להעריך ולהוקיר את ערך החיים, הידיעה הנאמנה להעריך את ערך חיך, לא על פי הקנינים וההנאות רק על פי הפעולות, אף גם להעריך את ערך פעולות לחיים, רק לפי היחס והשעור של האמצעים הנתנים לך, ואשר יהיו לך עוד לתכלית זאת; לא לפי מעוט או רבות הקנינים, אשר אתך, יתראה גדלך או קטנד — רק לפי מוסת התוצאות מחרב או המגט אשר אתך, מאשר פעלת לך, לפי מעוט או רבות הפעולה, לפי ערך השמוש עם הקנינים השאולים לך מה' לתכלית תעודתך — זה הוא גדלך או קטנד — ואם במעט אשר לך מלאת שלשת רבעי החובות המוטלים עליך, ואיש אחר עם השפע הרב אשר לו מלא רק רבע אחד מחובותיו, ואשר אם אמנם הרבע שלו יעלה בכמות רב יותר על כל שלשת הרבעים שלך, בכל זאת אתה גדלת ורוממת עליו — הן כל חיך המה רק תכנית ותעודה, וכל הקנינים וההנאות הנה האמצעים להתעודה הזאת — נתינת האמצעים היא רק ביד ה' לבדו — אבל ההתחקות על שרשי תכנית החיים, לפי היקף ומסת האמצעים ומלוא תעודתך בהם, זה רק זה הוא גדלך הנאמן לבד — ואל התעודה הזאת אמנם יתיחסו נ"כ במקום שיש כח ואפשרות דתית לזאת, גם ההתחרות וההתאמצות להשגת ההנאות והקנינים, אבל זאת דרושה להיות, לא בתור תכלית רק בתור אמצעי, למלאות בהם ועל ידם את החיבות הקבועים בדבר ה', רק באופן כזה תמצא לך את מדת ההסתפקות גם שמחה וצהלת הרוח — השמחה הנאמנה, להיות שסח בחלקך ומנת גורלך, או תחה באשר ותם — אתה תישאר תמיד שסח וטוב לב, ישר וצדיק בכל מצב ומצבי החיים, עם כל מדה וחלק מהקנינים וההנאות שיש אתך, שמחה וצהלה, נקות ה' תהיה מעודך וחלקך בחיים. —

יד.

התקדשות.

עתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך, כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך: לשמר את מצות ה' ואת חקתיו, אשר אנכי מצוך היום לטוב לך: הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה: רק באבתך חשק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה: ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד (דברים י' י"ב — ט"ו). כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני (ויקרא י"א ט"ד). והתקדשתם והייתם קדשים, כי אני ה' אלהיכם (שם כ' ז').

א.

הפר נא בן ישראל, בת ישראל, כי תעודתך היא רק למלאות את אשר ידרוש ממך ה', והתאושש למלאות אותה בשלמותה, אבל ההתאוששות והפעולה הזאת איננה לבד בקנינים שהמה האמצעים החיצוניים, לא בהשגת המדעים ותחבולות מעשי ידי אדם, רק כל עיקרה הלא היא בטהרת הלב, בטחובה זכה וקדושת הפעולה. כל עיקרה היא, כי הלב והמחשבה יהיו חפשים ופנוים מכל דבר הנצב כצר בינך ובין זאת התעודה, גם עליהם להיות ערוכים ושמורים בכל כח של קדושת החיים, כפי אשר תדרוש ממך תעודתך — ראו נא בני ובתי, הן לא יסכן ולא יספיק לכם נחיות בחיים, רק כפי סדר היום, ורק לצאת ידי חובתכם בזה, באמרכם כי חפצכם הלא שלם עמכם, לחיות חיים טובים וישרים, אבל חפצכם הלא הוא רק חפץ לבד, עליכם לעבוד ולפעול מעצמכם ועל עצמכם, כי תחיו כאמת חיים טובים וישרים — כי בלעדי זה, חפצכם ישאר רק חפץ בלבד — ואם יתבולל החפץ הזה עם שאר חפצי החיים האחרים ומשאלות לבב, אמנם על נקלה יבטל בחפצי החיים הנהוגים, ויחדל מהיות עוד גם חפץ לחיים.

ב.

והדבר היותר נחוץ לזה תורה אתכם תורת ה': ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד — ואז התאוששו לרכוש לכם את ההתקדשות — הן כבר הכרתם לדעת, כי התאווה והנאווה הן הנה אסחות כל חטא ועון, הן הנה הצוררות אתכם בנבליהן להפריע את תעודתכם — אותו הלא ישא כל אחד בקרבו — זה ברב וזה במעט — זה בידיעה וזה באי ידיעה — ונגד אלה עליכם להלחם עד רדתן, עליכם לעקור אותן משרשן — זאת היא העבודה שלכם, אשר אליה תקרא אתכם התורה — ואז אם תלכי לבבכם נקיים ופנוים יהיו מהחוויה והחרוליה האלה, או אז נטעו בקרבו את ההתקדשות — קדשו את כל עצמותכם להיות: עבד נאמן לה'.

ג.

יבול לזה נדרש בראש וראשון: הפרת עצמכם, כי תכירו לדעת את עצמכם היטב, כי תכירו את לבבכם ומחשבותיכם, ומכלי כל אונאה ומכלי כל העלם דבר תדעו בעצמכם: כמה מן התאוה וכמה מן הגאווה יש בכם, ואיך ואיה תתראינה אלה ביותר אצלכם, עד כי לא תשארו כל פנה בלבבכם, אשר לא תכירו אותה היטב, מה נמצא בה, אז קנו לכם את הרצון האמיץ והחזק, את החפץ הכביר והנאור, להנצל ולהחפש כאויבי נפשכם אלה שהמה ממיתי החיים — התכוננו תמיד על עצמכם, השניחו היטב על כל רגש הלב והכניעו אותו ועקרו כל חפץ לא טהור בעודנו באבו, כחגנו את מחשבותיכם והכניעו בהן כל רגש נאווה ונאון וקשיות עורף — עליכם לכוון על עצמכם בחינות שונות, אשר על פיהן תמנעו עצמכם לפעמים גם מהדבר המותר לכם ולהתנהג לפנים משורת הדין והחובה, למען יקל אח"כ לכם, למנוע עצמכם ביחוד מהדבר האמור ותמלאו בבטחה את כל חובותיכם — פלו נא את מעשיכם כזה דבר יום ביומו, וכאשר יבוא ויפנה היום השלימו אותו בחינות עצמותכם, איך היו לבבכם ומחשבותיכם במשך היום ההוא, אם לפנים או לאחור — אם נזדכך לבכם יותר ואם מחשבתכם קנתה לה ענוה ביותר, או על שדה עשתותיכם עלו קמשונים, גם הקשיתם לבבכם וערפכם — בלי כל אונאה, בלי כל משוא פנים ובלי סקת שחר, היו נא שופטי עצמכם — אל תמלחו ואל תחפו על חטאות עצמכם במאומה, והדשו בלבבכם תמיד את החלסת הדעת בנוגע להנהגתכם על יום הסדרת: "ללכת לפנים ולא לאחור". —

ד.

מהתירה יוכל כל אחד להביט את תמונתו, ולדעת על פיה מה ואי-עליו להיות ולהתנהג בכשרונותיו ובפעולותיו, בכחותיו ובמעלותיו, בחברה כזאת וכזאת ובמסקים ובזמן שהנתו נמצא בהם — את התמונה הקדושה הזאת על כל איש ישראל לשנות לנגד עיניו תמיד, והיא דרושה להיות מטרת משאלותיו והתחרותו; התמונה הזאת דרושה להיות לתבנית ולבחינת החיים ולהשוות על פיה את הליכות חייו במשך היום — את אשר על פי מראה התמונה הזאת תמצא בחיך הנהוגים שמין דופי, איזה דבר וחפץ לא טהור, עליך להסירו מלבך ולעקור אותו משרשו, ואת אשר תיכנה לדעת, כי לא תתאים עם הדגומא של התבנית מן התורה, עליך לברות את סרח העורף ולתקן את קשיות ערפך — את אשר רכשת לך בתום ויושר אל יגדל ערכו עליו בעיניך למאד, רק תתשוב את זאת לערובה, כי אמנם יכול תוכל לעשות כמעלות המדות האלה עוד רב יותר נבוה ונשא מאד — והתבנית הקדושה הזאת, אשר אתה מראה עי התורה היא תמשוך אות תמיד רק לפנים. —

ה.

חיים כאלה כנער בן ישראל ובנערה בת ישראל דרושים לחלל את מעשיהם, מעשה

מעשה הקדושה והטהרה, עוד בשחר טל ילדותם, כל עוד כל קיץ וחורף של כל סדה לא נכונה עודנו באבו, כל עוד גם קשיות העורף איננו קשה במאד — והמלאכה הזאת דרושה להתארך, עד אשר רוח האדם תשוב אל האלהים — אך האיש אשר לא נסה ולא בהן את עצמו באביב חלדו ולא התחנך היטב, איך להתהלך עם האלהים ועם עצמו, אותו יצודו תענועי החיים למדחפות; הוא ילך ויתעה מערש ילדותו עד אשר יוכל לקברות, הו! איש כזה לא קנה לו חיים בחיים, ואין ישועתה לו. —

ו.

אבל הן כבד הדבר? אמנם כן כבד הוא הדבר — אכן דע, כי כמו בעבור הקשע שערי החטא והעון פתוחים לפניו, כן יעזור ה' להולך תום והקפץ לזכות אהרו, למצוא את אשר יבקש, גם חפצו יצליח בידו — לכן רצו נא, רצו נא באמת, לרכוש לכם קדושה בחיים, כי אז קדושים תהיו, ככתוב בתורה: כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני! — ואז? ואיך? אבל שימו לב, הלא בעד פת לחם, למען לא תגועו ברעב, למען לא תמותו מות בשרכם, הנכם יגעים ועמלים בחריצות כפיכם, גם באביב עלומיכם תפתחו ברוב עמל ויגיעה את כשרונותיכם והכנותיכם — אולם ביום שידובר בכם, לשמור את נפשותיכם, למען בחייכם היי בשרים לא תתקשבו ככל זאת כסמים, לבל תהיו ככל זאת כסמים ביחס תעודת חייכם, לבל תהיו כסמים בנוגע אל חייכם הנאמנים — אל היי איש ישראל ואל תעודת ישראל — לבל תהיו כסמים לפני ה' — אז הנכם מזכירים מדבר עמל ויגיעה? הן תעודתכם הלא היא: להביא ברכה ולשמור ולנצור את כל יצור, אשר שמרו ה' בחוג חייכם, לכן הבה, הָחֵלוּ בפנימיות עצמותכם לעבוד ולפעול פעולה לברכה כזאת. —

ז.

נשמע נא את דברי ר' פנחס בן יאיר, אשר עלה על מרום הפסגה של גדל ישראל, איך יתאר ויציג לפנינו את המדרגות, אשר יעלה בהן איש החפץ חיים באמת ואמונה, וכה דבריו (*): תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות (שולדלאָזיגקייט), נקיות מביאה לידי פרישות (להפריש עצמו מנבול החטא), פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי רוח הקדש, רוח הקדש מביאה לידי הסידות (הלא היא ההתמכרות לפעולת האהבה לזולתו). והרעיון כזה הוא: הידיעה הנאמרה בתורה עיד תעודת החיים תביא ראשונה לדעת ולהכיר היטב את הרע ואת הטוב, והמדרגה הראשונה הלא היא הזהירות, להזהר מהרע ולהתרחק ממנו תכלית הרחוק, ואח"כ הזריזות לפעול בנפש חפצה ובזריזות את הטוב, והנה הזהירות מהרע בתחלתה סיפה להיות נקיות (שולדלאָזיגקייט), כי תהיה תמיד סור מרע בחיים, עד

כי

(*) לפי תוספת של החושלמי הטובא ברי"ף ע"ז ס"א ר"ז. —

כי לא יוכל לבוא לידי פעולה ומעשה, באופן אם בפרישות (ענמהאלטזאמקייט) בחיים החיצוניים, להקל סמך הנסיון וללכת מנגד להחטא, להקדל ולהתרחק מקרבתי, בעוד כפי האפשר תפרוש עצמך לפעמים גם מהמותר לך, אם הדבר הוא עומד הנהו בקרבת הדבר האסור — ומני אז תכוא למעלת „הטרה“, המהרה שבלב ושכמחשבה, עד כי היא לא תניח אותך, כי יעלה גם בלבך שום רגש קל בדבר חטא ועון ורעיון פגול, אז תגיע למדרגת הקדושה, אשר בקרבה כל תאווה אסורה במלה ומכוסלת מעיקרה, ומהמדרגה הזאת תגיע אל עוד מעלה ומדרגה אל מעלת הענוה, אשר בה כל „גאווה“ במלה ומכוסלת מעיקרה, ואתה כהכנעת עצמתך, בענות צדק, הנך יודע רק את היחס והדבקות אשר לך עם ה' והתבל — ואז תשנה חיל, ובהתנוממך במעלה כזאת אל תירא ואל תחת עוד משום דבר רק מהחטא והעון — יראת חטא — ותבקש תמיד להתרחק ממנו תכלית הרחוק — וכל המדות והמדרגות האלה מביאות אותך לידי „רוח הקדש“, כי בעמך כה על פסנת המדרגה, אז תשיג ותכיר את החיים ותכליתם, הנך צופה על הכל ועל כל רגע מחייך, ובכינה יתרה, אשר חזן לך ה', תכיר ותחוש בו את הטוב והאשר — ובכח כזה וכזה כזה הנך „חסיד“ — איש אשר בעד עצמו בלא הוא בעיני עצמו, וכל מציאותו ופעולתו יקדיש כלו כליל בעד אחרים וחיה יחיה רק בעד האשר, אשר יביא בחונ התבל אשר מסביב לו — שים לבך להתבונן בשנים האלה: א) כי כל מעלה ומדרגה של ההתאוששות הפנימית ערכה עליה רק עי „עשה“ ולא תעשה של „סור סרע“, ועשה טוב“ בחיים החיצוניים. — ב) כי הפרישות (ענמהאלטזאמקייט) הוא רק מדרגה חיצונית וקודמת אל מדרגת החסידות הנכונה מעל גבוה עליה אשר זאת האחרונה — החסידות — היא העולה על כל המדרגות הראשונות — לכן דע לך מה היא מדת „חסידות“ ואל תשנה במובן השם „חסיד“ — לבל תדמה, למצוא אותו באנשים כאלה, שהמה מתגדרים רק במדת הפרישות לבד, ואשר המדה הזאת — הפרישות — גם בעצם מהרתה, היא רק מדרגה תחתונה תחת מעלת החיים הנקובה בשם „חסידות“ — ומה גם, כי עליך להיות נזהר במאד, לבל תבשל להוקיר ולכבד תחת פרישות נאמנה רק את הפרישות הסדומה או את הצביעות. —

טו.

שְׁנֵי אָהָה.

לא תשנא את אחיך בלבבך (ויקרא י"ז).

א.

השנאה היא הרגש כאלו מציאות איזה יצור נצבה כצד וכמפריעה למציאות עצמנו, וכי בטול מציאות היצור יוכל להשלים ולמלאות את חסרונו מציאות עצמנו, או באמר אחר: כי לא נוכל לחוש עצמנו בשלוח ובכמחה, כל עוד הדבר ההוא מתקיים במציאותו — הרגש הזה סָגֵת הוא — לב האדם נהפך ע"י השנאה לאחר. הלב אשר ברא ה' להקיף ולכלול בקרבו את כל ברואי המציאות, ואשר מני אז, אם הלב יוציא מרשותו ומזכותו את אחד או את כל היצורים החוצה, גם חפוי יחפוי הנהו במיתתם ובבטולם, ויקיף בקרב לבו רק את עצמו ובשרו לבד, לב כזה נהפך הנהו לאבן הסגורה ומסוגרה בפני עצמה, והיה אם אך תראה כי רגש שנאה תתעורר בלבך נגד איזה יצור נכרי, דע לך, כי אז אבדת את מעלת חייך. —

ב.

ומה אמלל הוא האדם ביתרונו! אם את כל היצורים יאהב גם יונה אחריהם ורק את גבר עמיתו מין במינו ישנא! אבל השנאה תגלד בין איש לאיש בשני האופנים האלה: א) אם איש ע"י דבור או מעשה רע פגע באמת את גבר עמיתו או הרע באמת למציאותו. — ב) אם שני אנשים כאחד יפגשו יחד בדבר קנין אחד, אשר זה וזה יחפוי הוא לבדו לרכוש אותו, עד כי בדמיונו יחפוי האחד להנביל ולהמעיט את זכות השני. — אכן הלילה לך מרגש כזה, אל יעלה רגש כזה ואל יתלונן בלבך לעולם נגד איזה איש; הלא הוא אחיך, הלא הוא בן ה' אלהיך, וזכות שוה לו עמך בחיים; הן ה' שטתו בחיים, וכאשר תשנא אותו, וכאשר תחפוי כי תמל מציאותו — הלא אז תשנא, הלא אז חפוי תחפוי, כי יסיר ה' את ידו מעולמו, את יד ה' אשר עמך יחד ובחברתך הושיב את אחיך במקום הראוי להם, ועליך לכבד ולאהוב אותם כאחים לך — ואף אם פגע מי בך, אל תשכח כי אחיך עצמך ובשרך הוא — חסול על אחיך האמלל, אשר תעה מני דרך ונלוזים דרכיו — הוכח תוכיח אותו — ואל תשא עליו חטא — ושכח. —

ג.

אכל בראש יראשון שים לבך לדעת ולהתבונן: האם לא דמיון כזב הוא, האם לא שקר הוא הדבר, לחשוב כי מציאות איזה איש תוכל לפגוע במציאותך, וכי במול מציאותו מוכרח ונחויך הוא לך, אף יביא לך תועלת? האם האנשים המה, האם אתה הוא, האם האיש החזא, האם כלכם כאחד נכחכם ועוצם ידכם השנתם את קניני החיים? האם תוכלו לעשות רב יותר מזה, רק לזרוע

את

את זרע ויניעכם והריצות כפיכם, ולחכות ולצפות על קרן שמש הברכה משמי מעל? האם לא ה' הוא זה, אשר הוא הנהו המחלק את קניני החיים והוא הנותן ברכה או קללה בעמל האנשים, או האם קצרה ידו או נבצרה מאהבתו אותך ואלפי רבבות אחים אנשים כמוך להביאם בחיים, להחזיקם ולשמט את לבנם במחנות החיים? האם ה', יען כי יתן ברכה לאחיד, נאלץ הנהו בגלל זה לשדוד ממך ולחסוך מהברכה הזאת? ולוא יהי, כי כחפצך יהי ויפסל מציאות אחיך — האם לא גם אז תהיה תלויה הצלחתך רק ברצון ה' הכל יכול כמו עתה? הבה! לוא התבוננת היטב על יכולת הכל יכול, כי כל אשר יעד וכפי אשר יעד כן יקום וכן יהי לך — כי את המקום אשר יעד למענך — איתו תנהל ושמה תהיה — ואתה אמנם קבל תקבל אל נכון את סמכת הקנינים אשר עתדם לך — ולוא גם אלפי רבבות אנשים בקרבך יתהרו להשיגם לא יחסירו ממך מאומה, אבל את אשר נזר, כי לא יהיה לך, לא יהיה לך לעולם בשום אופן, ולא בגלל זה, יען אשר איש אחר מתחרה גם כן להשיג את זאת, רק יען כי השגת ה' וחכמת הנהגתו לא יעדו את זאת הברכה לך — האם לא תראה, כי הקנאה מפני פת לחם, כבוד והצלחה, ואשר בגלל זה תשנא את אחיך גבר עמיתך היא כפירה בה', כפירה באמונה אמן, כי ה' הוא זה אשר צדקת אהבתו ככל משלה, אף תכונן ותקבע את מנת גורל כל אדם? צרף גם אתה את זרע הצלחתך אל זרע ההצלחה של אלפי רבבות אנשים, והתפלל לה', כי יגדלו וישוו פרי יחד לאשר והצלחת כלכם, הן אהבת ה' ויכלתו רבו כמו רבו, הוא ימשיב וישמע לכל תפלה ולכל תונה טהורה כזאת וימלא שאלתך.

ה.

אבל אחיך כונן להשחית אותך בדברי בלע — יד אחיך ננעה בך לרעה, גם השליך לפיד בוער לשרוף את בנין אשרך בחיך ולהציגתו על נחליו — ואיך לא תשנא אותו בגלל זה?! — לשנוא? לא! גם בזה עליך לכבד את כמשלת ה', אשר היא גבוהה ונשאה מרעיון האדם — ומעונות הרשע — היד הנמויה להלק חבלים: עוני ומוסר בעד איש כזה, שעליו להיטיב את דרכו, שלוחה קשה בגלל חנוך ונסיון, בעד האיש, אשר חנוך כזה יועיל לו — הנע ברעיוןך, האם יכול בנין אשרך להרס, לוא לא רצה ה' בזה? האם אמנם לוא היה הפץ ה' לזה האם לא נהרס הכנין גם מבלעדי החטא והפושע, שהוא היה רק שבט אף ה'? לכן קבל באהבה גם את זה הדבר כמו כל הצרות האחרות הבאות עליך מיד ה' והשתמש בה להטבת עצמותך או לשלמות נפשך — חכה נא, קוה לה', אשר מליל חשך יביא לך בקר לא עבות, את האסון יהפוך לך לששון, סכות ורצונך לחיים ומאפלה לאורה — ביד ה' מסור את כל הדבר, כי הוא יגמול לרע כרשעתו — אבל אל תשנא — אל תחטא עי' שנאה — האם לך חטא הרשע תהוא? האם הוא הרס את אשר היה לך — הלא לא לך חטא, רק לה', הן שלח ידו, גם הנשיט אגרוף רשע, לבלע ולהשחית בקדושת ה'.

ו.

שנא את החטא אבל לא את החוטא — זולת כאופן אם האיש הרע התמכר כה לרעתו עד כי נצמד אליה בכל עצמותו, עד כי מתיצב הנהו לפניך כמקור הרשע, רק אז באמת קבד להבדיל בין הרשע ובין הרשע, בין הרע ובין הנרשא אותו — אותו תוכל לשנא — כי בו תשנא רק את הרע — ואיש כזה הלא הוא, אשר תדע בו אל נכון, כי הוא זד ורשע עריץ, אשר איננו מוכשר עוד להיטיב את דרכו, אם הרשע הזה יפעל און בצדיה ובכונה, ואתה נוכחת לדעת, כי אין לו כל יכולת עוד ואין כל תקוה לו לשוב מדרכו הרעה, יען כמה וכמה פעמים יעולל בנפש הפצה עלילות ברשע ובזדון לבב, ולא יועיל לו כל אזהרה ותוכחה — וביחוד שנא את המסית והמדיח — אשר איש כזה רע הנהו לא רק בעד עצמו לבד, רק כי כל מעינו להיות חוטא ומחטיא את הרבים ולזרוע און על תלמי לִבְבָהֶם למען יגדלו פרי כחש — איש כסוהו אדיר הפצו להמית בקרב לבב רעהו כל מדה נכונה וכל רנש אלהות וכוונן הוא לבלע ולהשחית, איש כזה הבדיל ה' בעצמו לרעה, ה' האוהב את הכל ויטע אהבה וחמלה בלבות כל בני אדם, את איש כזה לא תאהב עוד, כי אם תאהבוהו, הנך אוהב בו את החטא והעון בעצמו, אשר אליו הוא נושא את נפשו. — *

ז.

אהבת הרע.

ואהבת לרעך כמוך אני ה' (יקרא י"ט י"ח).

א.

אהוב את הכל, את כל אשר שמתי בחונ חייך, חושה כך, כי מציאותו נוצה למציאותך בתבל, כי טובתו נחוצה גם לטובתך, כי אמנם מציאותך, טובתך ותעודתך רק ע"י מציאותו תוכל לבוא לידי שלמות, לכן נפשך תהיה קשורה בנפשו, אני ה' — האוהב את הכל — ולאהבה הכללית הזאת קראתי אותך, את האדם, להיות כלי טחויק ברכה אל האהבה הזאת — בדברים האלה יפתח ה' את חותם וסגור לבבך ויצוך לכרות ברית אהבה עם כלם, עם כל אשר ישא עליו את חותם תכנית הבריאה מה', ואשר לא ימרה את רצונו — הוא יצוך את בני אל חי אלה להקיף אותם ולסוככם בלבם לא אהבה. —

ב.

זאת עוד לא די, כי לא תחזה בכל יצור כאלו הוא מתנגד ומפריעך לרכוש את קניי התבל, כאלו טובתו תויק לטובתך ולא תביט עליו בעין יפה בשבתו לבטח אתך, במקום אשר שמהו ה' כמוך על מקוםך ולא ירע לבבך על הצלחתו, שה' מצליח בידו — הן זאת היא רק, כי לא תשנא אותו —

אך

(ספר דברים י"ג י"ט).

אך-לארוב, הלא הוא לחיש בו כי הננו התנאי האחד של מציאותך, כי הננו התנאי האחד של טובתך, כי הוא התנאי האחד של תעודת איש ישראל — לכן במשאלתך ובחפצך בנוגע אל המציאות של עצמך ואל חידך עליך לצרף גם את משאלתו וחפצו.

ג.

התנאי האחד של מציאות עצמך, טובתך ותעודתך — מי פתי ולא יבין ולא ירגיש את זאת! הן אם תציר בדעתך כאלו הסון האנשים אשר שם אותם ה' בחברתך, כי בפעם אחת נשמדו סתחת שמי ה' ומציאותם עברה ובטלה מן העולם, ואתה נשארת או לבדך יחידו במדבר התבל, במה נחשבה או מציאותך — ושמתך — אבל עוד יותר מזה, איה איפה נשארה או תעודתך? בעוד לא יכולת לאהוב עוד ולעשות כל טוב וחמד? הלא נבראת להביא ברכה — ואז לא היה לך שום איש, אשר יקבל ממך את זאת הברכה! אתה נבראת לפעול ולעבוד, חובתך הלא היא לתמוך, להחזיק, לנחם, ללמד, לכלכל, להצליח, להחיות — ובחסרון האנשים, הלא לא היה לך מי מהם, אשר תוכל לתמוך בידו, להחזיקו, לנחמו, ללמדו, לכלכלו, להצליחו ולהחיותו! האם אינך רואה, כי רק בחברה האנושית הכללית יתן ה' לפעולתך את התקומה והנצח, הכלל והצבור יקבל את הכל אל תוכו, ובעוד הצבור והכלל איננו מת, הלא הכלל הננו הנצב וקים היורש את פעולת כל אחד — ובלעדי הכלל והצבור פעולתך היתה רק חלום יעוף.

ד.

אבל עוד נבזה ונשא מזה! אני ה' בעצמי האהוב את הכל, הלא אני הוא אבי כל היצורים מסביב לך, ואני הלא קראתי את כלם כמוך ואותך עם כלם לחיים ולא שר — ואם תאהב אותי, ויען כי תאהבני, לכן אהוב את בני — שמח בהצלחתם וראה בכל אחד את פועל כפי, את בני, ראה במובטח את פעולתי, את הצלחת בני — ובצרתו: את אבן פעולתי ואת צרת בני — אהב בפעולה את הפועל ובכך את האב.

ה.

ובאחרונה: אני ה', האהבה הכללית, אני ה' אשר קראתי את האדם לחיות כלי מחזיק ברבה לאהבתי, האם אינך רואה, בן אדם! כי האהבה הזאת פרי הלולים היא של תעודתך? הן במה תתנשא וכמה נעלית על האבן, הצומח והחי? האם לא בזה, כי אתה תקדיש את עצמך בבחירה ובחופש אל טובת האדם? האת היא רק בפעולת האהבה, הן כל פעולתך שייך לתבל ה' — במקור פעולתך, בלבבך, הנהגתך שייך ולה בראשונה — לכן שא בלבך אהבה אל תבל ת', ועל כלם אל אורך, אל האדם, שהוא הראש והכי נכבד במקבלי פעולת מרצונו — שא אהבו בלבבך — באהבת הזאת הנך רק או: איש-ישראל.

האהבה הזאת, אם היא נאמנה ונכונה, תתראה פעלה והדרה בפעולות כאלה, אשר על ידן עם המון כחתיך תביא את התכל אל מצב האשר וההצלחה, ואת זאת תרוש ממך האהבה — התגלות הכללים בעד פעולות האהבה, לבל תעשה מדחה ולכל תביא ע"י דמיון כיוזב השחתה וכליה תחת הפצך להיטיב ולהצליח, נמסרו לך בתורה בלה — ובנוגע אל האדם, אל אחיך, הכלל הוא, "כמוך", הכלל אשר בעצמו הוא אמנם יתיחס אל חובת הפעולה תחת מערכת המצות (ראה במקומן). —

ז.

רְחִמִים .

לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחיך האביון (דברים ס"ו).

א.

רְחִמִים הוא רגש ההשתתפות, אשר צרת היצור האחד מעצמה תשמיע את הד קולה גם בקרב היצור השני, וכל העולה במדרגה יותר גבוהה עד מדרגת האדם מחוננים המה היצורים ביותר ב מ י ת ר י מ דקים ועדינים להתפעל ביותר מחד קול הצרה, וכמו קול קורא מן השמים יחדור עמוק בקרב היצורים, להיות להם לערובה על דבר הקרבה הכללית שלהם, ע"י אחדות האל היחיד ומיוחד — עד כי באחרונה כאדם, אשר תעודתו היא לכבד ולאחוב את הכלל של עולם ה', מפני זה לבבו נכרא ונערך באופן כזה, להיות רך ומתפעל במאד, עד אשר ירגיש ויחוש את רגש הרחמים גם נגד אלה היצורים שהמה בעצמם אין להם כל רגש מדבר חסרונם, הן האדם יתאבל לפעמים גם על מראה שושנה נובלת — ובלערי הסמנים האחרים הלא יוכל האדם ללמוד ממעיי לבבו, כי נקרא הנהו יותר מכלם, להרגיש ולחוש את עצמו כי זונהו את לכל היצורים, וכי לכל היצורים ישנה הזכות להנות מפעולתו. —

ב.

לכן אל תחליש את רגש הרחמים הזה, את ההשתתפות בצער — אל תכניע בקרבך! הלא קול החובה הוא זה המזכיר אותך, המראך ככל כואב ומצטער, כי הנהו אחיך וכי בצרותיו לך צר — האהבה תקראך ותלמדך, כי שייך הנך לו גם לצרותיו עם כל כחותיך אשר אתך — אל תחליש את הרגש הזה! כי אמנם אם תחליש ואם תתאמץ להסירו מלבך, אז לא יוסיף עוד להתעורר, ואתה בעצמך באופן הוזה הוצאת את עצמך מן הכלל ומדוג היצורים. אתה במלת בעצמך את הערובה הראשונה מתעודת

אישישראל — לבכך יהפך לאבן — וקול ה' לא ישמע עוד בקרבנו, הקל, אשר יזכירך תמיד ע"ד תעודתך. —

ג.

אל תחליש את הרגש הזה, כחשכך אותו אולי, כי הוא ספריע ומחליש את שמחת עצמך, ונהפוך הוא, עליך לראות כרגש הזה, את הקריאה מה', כי אמנם לא תוכל לשמוח בשמחתך, כל עוד אחיך בקרבך יסבול ויכאב לו — אל תחליש את הרגש גם כנלל זה, כי נדרש יהיה לך לחלק גם לו דבר מה מרכושך — רק הראה והוכיח בזה בתור ערובה נאמנה, כי ידעת אל נכון, כי רכושך איננו קנין של עצמך, רק שייך הנהו לה', אשר נתן את הזכות לכל אשר קטה ידו, למען יהנה מקנין רעהו, אשר ידו משנת להיטיב לו — אל תחליש את רגש הרחמים מפני כי תבוש בו, ותחשוב תועה אולי הרגש הזה הנהו רפיון וחלישות הלב — האם תבוש עם הרגש הזה, אשר ה' בעצמו נתן לך על ידו את ערובתו ע"ד תעודתך הרוממה — אם אנהת לבב האנושית הנמצאת בצרה תפעל עליך, כי גם מלכך תתפרץ אנהה של השתתפות בצרתה, אם אקלה יעיב ויחשיך ויפיל את אור פניך, אם דמעה של רחמים וחמלה נקנתה סביב בתדעינך — הלא כל זה יעלה ויעדן את נפשך ויעלך מעלה באצילותך! זאת תתן לך הערובה כי אכן אתה אישישראל! —

ד.

בכל זאת הזהר לכל תשחית ולכל תטעה ברגש הרחמים עד כי יהפך לרגש רך וענוג במדה נפרזה, עד כי רק יתמוגג הלב ולא תוכל לתת פוגת לנפשך מחכאב והצער ותאכזר את הסתינות, המחשבה בעצה, הכח והחיל לעזור לו ולחלצהו מן המצר — יען אז המדה הנפרזה של הרגש הזה הנהו קבר החובה, אשר אליה יקראך רגש הרחמים, רק הרגל עצמך מילדותך, להשתתף תמיד בכל מיני הצרות של זולתך, ואז כח וחיל לחוש לתשועתו לרוחתו — (יד רמ"ז).

יח. נְפִיָּה.

לא תקם ולא תטר את בני עמך (ויקרא י"ט י"ח).

א.

אל תתן בזכרונוך מקום קבוע עבור העול הנעשה לך או חלול כבודך — ואף כי אין בדעתך לקחת כל נקם בעבור זה: בפעולה ובמעשה — חיש מהר עליך לקבוע בלבך עוד הפעם את האהבה, אשר אחיך בגלל זר מעשהו גרש אותה מקרב לבבך — ולוא גם עשה נגדך שלא כהוגן, בכל זאת עליך לשמור לו אהבה, אשר ידרוש ממך ה' בעד בנו, ואשר אתה אמנם מחייב להנות אהבה רעמיתך, לא רק בגלל נמול ושלם בעד אהבתו אותך לבד. —

ב.

אם פגע בך איש ברכושך — חיש מהר שכח, אף כי עדנה לא בקש האיש ההוא ממך סליחה ושכחה — הן את אשר לקח ממך איננו שלך, ואם כן לא לקח מידך מאימה — אם פגע בנופך ובכבודך היה אתה נוח לסלוח ולמחול, אם אחיך יבקש ממך סליחה ומחילה — האיש אשר בנקל יסלח לעונות גם הוא יקבל בנקל סליחה ומחילה על עונותיו; אם הנך טוב באמת, אם חלקך אהבה, אז תשכח ותסיר מלבך זכרון המכאובים והפגיעות אשר עשה לך חברך, אף כי לא בקש ממך עוד כל סליחה — אז תעשה כחמיד ההוא, אשר לא נתן שנת לעיניו לפני עשותו שלום עם כל התבל כלו, אשר יפרש עליו ה' את סבת שלומו. —

ג.

והשלום הזה דרוש להיות שלום אמת, עד כי לא ישאר עוד כל רושם מנמירה, הוא דרוש להיות התחדשות אהבת אחים הישנה, כי כל הנעשה לך ימחה מלבך ולא יזכר עוד — אבל אל תונה את עצמך — הן לא נקל הוא הדבר למלאות את זאת, כי אמנם אם לא תתאמץ לקער אחרי הנמירה, אזי זכור תזכור ברוחך גם אחרי רוב ימים ושנים כל פגיעה ועולה, גם אחרי אשר אחיך ועמיתך בקש ממך סליחה ומחילה, ואף גם אחרי אשר הושב לך הנזק, כי השקט לא תוכל בזכרך, כי עולה כזאת וכזאת עשה לך אחיך — האהבה הראשונה לא תוכל להתקיים עוד, והשנאה תקח מקומה ותשאר גם לדורי דורות להפריד בין הדבקים למרות רצון ה', אשר יתפזר כי בניו יהיו קשורים יחד באהבה ואהבה. —

אמנם

ד.

אמנם איש ישראל! הלילה לך מזה, ה' ידרוש ממך כי לא תסור לעולם, כי תשכח את הנעשה לך, לכן שכח והסירהו מלבך, חנך את עצמך הרבה בתוכה הזאת — ואם תקדים ואם תתרגל להתחנך כזה, אז יקל לך הדבר ולא תסור עוד, גם לא יכבד לך, אם רק אהבה היא חלקך בחיים. —

ימי.

קבלת לה"ר.

לא תשא שמע שוא (שמות כ"ג א').

א.

דבה כזאת אשר ילשינו על אחיך, על אהותך, אל תשמע אותה, ואם שמעת אל תשית לבך לזה, ואל תניח, כי תפעל הדבה הזאת לרעה על אהתך ועל כבודך את אחיך ואת אהותך. הן ידעת, כי אחיך לא יכול בשום אופן לעשות חטא ועון גדול כזה כחטא ועון אשר יעשה המלשין והמוציא דבה ברנע אשר יביא את דבתו רעה, ולוא יהי כי המספר, במפעליו האדירים הנהו איש הכבוד, אבל בעת אשר יעשה כזאת, הלא ברנע ההוא יתיצב הוא בעצמו לפניך בתור רשע, חוטא ופושע, לכן אל תאבה ואל תשמע לו, ומה גם להאמין אף במעט בדבריו ובספורו. —

ב.

אך אם תשמע לדבריו — או אם תשים לבך להם — אז הנך חבר לאיש משהית — ולפי דברי חכמינו ז"ל עונך עוד גדול מעונו, כי לוא נמרו אמר האנשים, לכלי לקבל שום לשון הרע, לכלי להזות און לאיזה דבה, כי אז מוציאי הדבה עברו ובטלו ולמלשינים לא היתה כל תקוה — אבל אם תמה און לשמוע אל איזה דבה, אז תסבב, כי הרע יוכל לצאת לפועל ולהיות אפשרי — ואם תכניס בלבך ותשכור הדבר בזכרוןך, אז הנך משלים את חטא המלשינות — יען הנך מצטיח ומגדל את זרע השנאה, אשר ינסה מוציא הדבה לזרוע על תלמי לבך — אך אם לא תפסיק בלבך האהבה והכבוד מהאיש אשר הלשינו עליו, כי אז עון המלשין כלה כענן בנסיונו לבד, יען דבריו לא חבו שרש בלבבך ויאבדו באפס תקוה. —

ג.

אולם אם מי יזהיר אותך מנכלי איש, באמרו, כי חורש רע עליך לשדוד את רכושך, את כבודך, את אשרך, את חייך, אז חוקי השמירה והבטחון ידרשו ממך, כי תשמור את עצמך ותהיה נזהר כאלו הדבר היה אמת, אבל בהשגך בכבוד זולתך ובאהבתו, חשוב את זאת, כאלו היה כל הדבר שקר מחלט, כי כן ידרשו ממך האהבה והצדק, אשר בהם קשר אותך ה' אל נבר עמיתך ויחובבך לקיים זאת ברוחך ובנפשך. —

ב.

הזן לבקף זכות.

בצדק תשפט עמיתך (ויקרא י"ט ס"ז).

א.

החובות אשר הכתוב הזה יביע אמר בעד השופט המה יתורנו אל מערכת המשפטים (ראה במקומה), אולם גם מזה שומעים אנתנו חובה כנדה בעד כל אחד ובעד החיים הנהונים. —

ב.

מה נבהלים אנתנו על החפץ, לחרוץ משפטנו על נבר עמיתנו! הן על פי שמועה לבדה, אף מבלי לשמוע עוד את דברי הנאשם בעצמו ואשר אתו, גם כטרם נביא יחד במשפט ובסתינות את האפנים האפשרים להיות בעיני הרע, רגילים אנתנו להשליך נעל על נבר עמיתנו ולהכריע עליו את הכף לחובה, ולהחליט כי אשם הנהו, ובכלי משים נמית בקרב רוחנו ונפשנו את הכבוד והאהבה, אשר אמנם יש לו הזכות עליהם. —

ג.

אמנם לא כן אם תשקוד למלאות תמיד את תכן הכתוב הנזכר במלוא מוכנו — כי אז תחויק במשפטך הטוב, אשר תחרוץ ודעתך הנאמנה על נבר עמיתך במעומו, כל עוד לא נוכחת לדעת באותות ומופתים, כי עוד אין שום צד זכות עליו, וידעת אל נכון, כי אמנם קטא ופשע האיש ההוא, אמנם כן, לוא גם בעיניך ראית כי קטא האיש, ואם גם עדים נאמנים יעידו כי קטא ואשם — גם אז בזכרך, כי אתה אינך שופטתו!

הלא

הלא עליך להתגדר באהבה ובצדק ובאהבתך וצדקתך זאת נגדו לפעול בנפשך כי האיש ההוא תמיד ימצא בך מליץ טוב בעדו — עד כי גם במעשהו הרע, אם רק באפשרי, תבקש אתה עבורו למצוא אפנים כאלה המלמדים בזכותו או המקילים מעליו את כובד עונו — יהיו מתונים בדין" שהיו דן את כל האדם לכף זכות" המה מאמרי האבות, למידי הבמינו זיל, שהמה דברי חכמים המבטיחים את החיים ואשרם; ולוא יהי כי עי ההפוך בזכות הונו אותך שבעתים, ואם גם רמו אותך שבעים ושבע פעמים, כתפצץ להיות תמיד מליץ טוב, בכל זאת אל תנח ואל תרף ירך ולכך מהכלל הזה, במרם תחרוץ משפטך, וחכור, כי אמנם טוב לך יותר לשפוט דין מאה אנשים לכף זכות ולפנים משורת הדין, מאשר תוציא על איש אחד משפט מעקל — הן לעולם לא תוכל לסלוח לך, אם תבעות אף לאיש אחד, לשפוט ולדין אותי לכף חובה אף ברעיונך. —

לוח התקונים

צ"ל	שורה תחת	צ"ל	שורה תחת
סכה	18 כנה 171	תרטיסר	28 תרטיסר 23
שכה	24 שב 189	לעצתו	5 לעצתי 29
חסרות הסלות	190 בין השורות 23 24	באהבה	5 באהבי 32
"תענית אסתר" שצ"ל תחת הסלות, התורה		מה זה ועל מה זה	36 על מה זה ועל מה זה 36
והמצוה "בשורה 23, גם "צום גדליה" שצ"ל		ידי	12 די 41
תחת הסלות, ונגד תכנית ה" בשורה הריא.		זאת	13 את —
		והו	9 והוא 50
אלו	אל 17 191	גם לח	23 גם שלה 59
היא	19 הוא 193	עיקרו, הנה,	4 עיקרם, הנה, 61
שורה 3	211—212 כנאור על הטאביעללע ב' שורה 3	סמאמריו	34 סמאמריו —
295	296 צ"ל 295	צבא	37 צבי 76
ותבלה להבל	27 תבלה ולהבל 216	השקטתי	13 השקטתו 79
וצרכיך	24 וחושם 227	אלפים אמה	34 מאתים אמות 119
לדירה	13 למזוה 233	—	37 —
הספעצים בקרבו	29 הספעצים אותו 247	והחזקת	5 והחזקתו 131
ופעולה הרגש תביא	34 והרגשתה תביא 248	שתי הלוח לחם	2 שתי לחם 142
הכני	28 הנרו 264	בחיל	10 בחיל 151

